

74
M-47

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

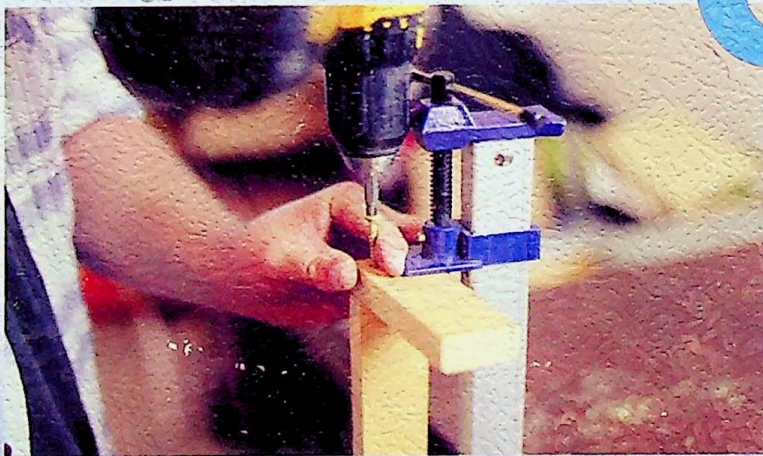
T.N.QORI NIYOZIY NOMIDAGI O'ZBEKISTON
PEDAGOGIKA FANLARI ILMIY TADQIQOT
INSTITUTI

O.A.Qo'ysinov, O'.O.Tohirov, D.N.Mamatov, D.F.Aripova

MEHNAT TA'LIMI

6

Toshkent-2016

74 | 130709
M-48
Mehmet Talimi

Китобларни вақтида топшириш варағи

[illegible]

74.
11-47

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI**

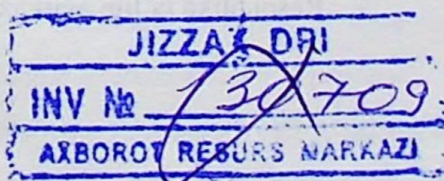
**T.N.QORI NIYOZIY NOMIDAGI O'ZBEKISTON
PEDAGOGIKA FANLARI ILMIY TADQIQOT
INSTITUTI**

O.A.Qo'ysinov, O'.O.Tohirov, D.N.Mamatov, D.F.Aripova

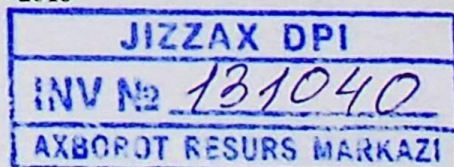
MEHNAT TA'LIMI

6-SINF

**O'QITUVCHILAR UCHUN
METODIK QO'LLANMA**

TOSHKENT – 2016

O.A.Qo'ysinov, O'.O.Tohirov, D.N.Mamatov, D.F.Aripova. Mehnat ta'limi. 6-sinf. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. – Toshkent «POYTEXT-PRINT» MCHJ, 2016.-191 b.

Metodik qo'llanma PZ-2014-0912150534 – raqamli “Umumiy o'rta ta'lim maktablarida mehnat ta'limi fanini mazmungan modernizatsiyalash hamda ta'lim sifati va samaradorligini oshirish texnologiyalari” mavzusidagi amaliy loyihasi doirasida tayyorlangan.

Metodik qo'llanma innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalari asosida tayyorlangan bo'lib, metodik qo'llanmada umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinf mehnat ta'limi o'quv fanining “Texnologiya va dizayn”, “Servis xizmati” va “Qishloq xo'jaligi asoslari” yo'nalishlari bo'yicha mashg'ulotlarni tashkil etishga oid tavsiyalar berilgan va dars ishlanmalari keltirilgan hamda maktab o'quv ustaxonalarida mashg'ulotlar o'tkazishni rejalashtirish va tashkil etish, ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarni belgilash, jihozlarni mashg'ulotga tayyorlash bilan bog'liq masalalar yoritilgan. Shuningdek, qo'llanmada mehnat ta'limini amalga oshirishga oid umummetodik yondoshuvlar va uni amalga oshirish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Mazkur metodik qo'llanma umumiy o'rta ta'lim maktablarining boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun mo'ljallangan bo'lib, shuningdek, undan oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, talabalari, magistrantlari, ilmiy tadqiqotchilar va boshqa soha vakillari ham foydalanishlari mumkin.

Metodik qo'llanma yuzasidan fikr-mulohazalaringizni [**basmala@inbox.ru**](mailto:basmala@inbox.ru) elektron pochta manzilimizga yuborishingiz mumkin.

Taqrizchilar:

R.X.Djurayev

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti professori, p.f.d.

S.Boltaboyev

– Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti “Kasb ta'limi metodikasi” kafedrası dotsenti, p.f.d.

Z.Shamsiyeva

– Respublika ta'lim markazi bo'lim boshlig'i

Ushbu metodik qo'llanma T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zPFITining 2016 yil 31 maydagi 5-sonli Ilmiy kengashi va Respublika ta'lim markazi qoshidagi “Mehnat ta'limi va kasbga yo'naltirish” Ilmiy metodik kengashining 2016 yil 27 avgustidagi 3-sonli yig'ilishi qarorlariga asosan nashrga tavsiya etilgan.

KIRISH

Mamlakatimizda izchil amalga oshirilayotgan kadrlar tayyorlash milliy modelining asosiy g'oyasi barkamol insonni tarbiyalashni nazarda tutadi. Barkamol shaxsning muhim sifatlari bo'lgan mehnatsevarlik, kasbiy qiziquvchanlik, ijtimoiy faollik, tirishqoqlik, intizomlilik, tashabbuskorlik, ijodkorlik qobiliyatlarini tarbiyalash umumiy o'rta ta'lim muassasalarining muhim vazifalaridan hisoblanadi. Kadrlar tayyorlash milliy modelining markazida shaxs sifatlari turar ekan ta'lim metodlarini shu asosida tanlash va qo'llash ishlarini takomillashtirish hozirgi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Bu borada o'quvchilarning faolligini oshirish, dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarni samarali tashkil qilish alohida ahamiyat kasb etadi. Jumladan, umumiy o'rta ta'lim maktablarida mehnat ta'limi darslari yoshlarni hayotga, kasb-hunarga tayyorlashda muhim o'ringa ega.

Mazkur qo'llanmada maktab o'quv ustaxonalarida mashg'ulotlar o'tkazishni rejalashtirish va tashkil etish, ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarni belgilash, jihozlarni mashg'ulotga tayyorlash bilan bog'liq masalalar yoritilgan. Shuningdek, qo'llanmada mehnat ta'limini amalga oshirishga oid umummetodik yondashuvlar hamda uni amalga oshirish yo'llari ko'rsatib berilgan. Fan bo'yicha dars ishlanmalari bayon qilingan.

Mehnat obyektlari sifatida namunaviy detallar tanlab olingan bo'lib, ular tegishli ravishda o'rganiladigan texnologik jarayonlar asosida tayyorlanadi. Shu sababli oquvchilarda umummehnat bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, mustaqil ta'limni tashkillashtirish, yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan xatoliklarning oldini olishga oid metodik tavsiyalar o'qituvchi tomonidan boshqa mehnat ob'ektini tanlagan holda ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

Metodik qo'llanma birinchi navbatda yosh o'qituvchilarga foydali bo'lib, tajribali o'qituvchilar ham keltirilgan tavsiyalarni tanqidiy tahlil qilgan holda o'z faoliyatlarida foydalanishlari mumkin.

TAQVIMIIY-MAVZUIY REJALASHTIRISH

6-sinf

TEXNOLOGIYA VA DIZAYN YO'NALISHI

	Metallga ishlov berish texnologiyasi	18
	Umumiy tushunchalar	2 soat
1-2	Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik. Tayyorlanadigan buyumlar.	
	Asbob-uskunalar, moslamalar va ulardan foydalanish	4 soat
3-4	O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish.	2
5-6	Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash. NI-1	2
	Mashina, mexanizm, stanoklar va ulardan foydalanish	4 soat
7-8	Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rni tashkil qilish.	2
9-10	Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati.	2
	Mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyasi	8 soat
11-12	Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash. NI-2	2
13-14	Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari	2
15-16	Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari.	2
17-18	Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish.	2
	Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi	40
	Umumiy tushunchalar	4 soat
19-20	Yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari.	2
21-22	Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish.	2

Asbob-uskunalar, moslamalar va ulardan foydalanish		16 soat
23-26	Yog'ochlarni rejalash asboblarining turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari. NI-3	4
27-28	Qo'landa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalari.	2
29-30	Yog'ochga ishlov berish asboblaridan to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish. NI-4	2
31-36	Yog'ochga ishlov berish asboblaridan to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash.	6
37-38	Asboblarni sozlash va ta'mirlash.	2
Mashina, mexanizm, stanoklar va ulardan foydalanish		6 soat
39-40	Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar.	2
41-42	Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi. NI-5	2
43-44	Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalari o'rgatish.	2
Mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyasi		14 soat
45-46	Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash	2
47-48	Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalari. NI-6	2
49-50	Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari.	2
51-52	Amaliy mustaqil ishlar: silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish.	2
53-54	Yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash.	2
55-58	Yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash.	5
Elektrotexnika ishlari		6 soat
59-60	Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblarini elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. NI-7	2
61-64	Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarini ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot.	4
Uy-ro'zg'or buyumlarini ta'mirlash		4 soat
65-66	Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy	2

	tarqiqiyot yo'nalishlari. NI-8	
67-68	Amaliy mustaqil ishlar: xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash.	2

Nazorat ishlarini o'tkazish jadvallari

I-II Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi-1	Nazorat ishi-2	Nazorat ishi-3	Nazorat ishi-4
Nazorat ishi o'tkazish muddati	5-6 dars	11-12 dars	23-24 dars	29-30 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga belgilangan vaqt	80	80	80	80
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	5	5
Nazorat ishining bali (NIB)	5	5	5	5

III- IV Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi - 5	Nazorat ishi - 6	Nazorat ishi - 7	Nazorat ishi - 8
Nazorat ishi o'tkazish muddati	41-42 dars	47-48 dars	59-60 dars	65-66 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga belgilangan vaqt	80	80	80	80
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	5	5
Nazorat ishining bali (NTB)	5	5	5	5

SERVIS XIZMATI YO'NALISHI

	Pazandachilik asoslari	18
	Umumiy tushunchalar	2 soat
1-2	Pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar. Sanitariya-gigiyena talablari va xavfsizlik texnikasi qoidalari. Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati.	2
	Asbob-uskunalar, moslamalar va ulardan foydalanish	2 soat
3-4	Pazandachilik xonasida ishlash uchun sanitariya-gigiyena talablari. Oshxona asboblari metall, chinni, sopol, plastmassa, shisha idishlardan to'g'ri foydalanishning ahamiyati.	2
	Pazandachilikda ishlatiladigan texnologik jihozlar va ulardan foydalanish	4 soat
5-6	Sovutgich va muzlatgich, termos, mikroto'liqlik elektrpechlarining tuzilishi va ahamiyati, foydalanish texnologiyasi. NI-1	2
7-8	Qandolatchilikda ishlatiladigan texnologik jihozlardan: ko'pirtirgich (mikser)ning turlari, tuzilishi, ahamiyati, undan foydalanish qoidalari.	2
	Taomlar tayyorlash texnologiyasi	10 soat
9-10	Sut va sut mahsulot turlari. Achitilgan sut mahsulotlari sifatiga bo'lgan talablar, saqlanish sharoiti va muddati. Amaliy mashg'ulot: tvoroznik, pudring tayyorlash va dasturxonga tortish tartib qoidalari.	2
11-12	Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati. Xamir turlari. Oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamlar haqida ma'lumot. Amaliy mashg'ulot: Yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish. NI-2	2
13-14	O'zbek milliy taomlaridan suyuq ovqatlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish talablari. Amaliy mashg'ulot: Milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash.	2
15-16	O'zbek milliy taomlaridan parhez taomlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish tartibi. Amaliy mashg'ulot: parhez taomlar tayyorlash.	2
17-18	Dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash va yuvish. Amaliy mashg'ulot: Tushlik uchun dasturxon tuzash.	2
	Gazlamaga ishlov berish texnologiyasi	48 soat
	Umumiy tushunchalar	4 soat
19-20	Xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablari. Jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi. Jun va ipak tolalarning xossalari.	2
21-22	Amaliy mashg'ulot: jun va ipak gazlamalarning xossalari aniqlash.	2

	Asbob-uskunalar, moslamalar va ulardan foydalanish	2 soat
23-24	Furnitura haqida umumiy ma'lumot. Ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash. Taqilma turlari. Amaliy mashg'ulot: "Molniya" taqilmasini tikish. NI-3	2
	Mashina, mexanizm, stanoklar va ulardan foydalanish	4 soat
25-26	Oyoq yuritmal tikuv mashinasining tuzilishi. Ishlash printsiplari. Amaliy mashg'ulot: Oyoq yuritmal tikuv mashinasini ishlashga tayyorlash.	2
27-28	Tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish. Tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish. Amaliy mashg'ulot: Ichki kiyim choklaridan namunalarni tikish.	2
	Mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyasi	38 soat
29-30	Beldan kiyiladigan kiyim turlari. Yubkalar haqida ma'lumot. O'lchov olish. NI-4	2
31-32	Yubka chizmasini chizish.	2
33-34	Yubka eskizlarini chizish va modellash.	2
35-36	Yubka chizmasini tekshirish. Andaza va gazlamani tayyorlash.	2
37-38	Gazlama ustiga andazani joylashtirish. Yubkani bichish va tikish.	2
39-40	Birinci kiydirib ko'rish. Kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish	2
41-42	"Molniya" taqilmasini tikish. NI-5	2
43-44	Yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish.	2
45-46	Yubkani bezash va oxirgi ishlov berish.	2
47-48	Zardo'zlik san'ati tarixi va uning rivojlanishi. Zardo'zlikda ishlatiladigan materiallar (gazlamalar turlari, karton, zar iplar). Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Zar ipni o'rash. NI-6	2
49-50	Zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari. Kartonga naqsh (gul) tushirish va qirg'ish. Ish o'rini tashkil qilish.	2
51-52	Bo'zni korcho'pda taranglab tortish. Zamindoz va guldo'zi usulida tikishni o'rgatish.	2
53-54	Choynak yopqichining gulnaqshini zar ipdan tikish.	2
55-56	Tikilgan mahsulotni korcho'pdan tushirib, tayyorlash texnologiyasini o'rganish (astar tikish). Buyumga oxirgi ishlov berish.	2
57-58	Nozmunchoq (biser) va undan foydalanish haqida ma'lumot. Nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalar. Nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish.	2
59-60	Milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish texnologiyasi. Do'ppini bichish. Bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikib, tugatish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishini yakunlash. NI-7	2

61-62	Qiz bolalar sumkachasini tikish texnologiyasi bilan tanishtirish. Andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish.	2
63-64	Sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikish.	2
65-66	Qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash. NI-8	2
Buyumlarni ta'mirlash texnologiyasi		2 soat
67-68	Kiyimlarni saqlash usullari. Kiyimga qarab turish qoidalari. Yamoq solish texnologiyasi. Amaliy mashg'ulot: yamoq solish.	2

Nazorat ishlarini o'tkazish jadvallari

I-II Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi-1	Nazorat ishi-2	Nazorat ishi-3	Nazorat ishi-4
Nazorat ishi o'tkazish muddati	5-6 dars	11-1 dars	23-24 dars	29-30 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga belgilangan vaqt	80	80	80	80
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	5	5
Nazorat ishining bali (NIB)	5	5	5	5

III- IV Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi - 5	Nazorat ishi - 6	Nazorat ishi - 7	Nazorat ishi - 8
Nazorat ishi o'tkazish muddati	41-42 dars	47-48 dars	59-60 dars	65-66 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga belgilangan vaqt	80	80	80	80
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	5	5
Nazorat ishining bali (NIB)	5	5	5	5

QISHLOQ XO'JALIGI ASOSLARI

	O'simlikshunoslik	
	Umumiy tushunchalar	6 soat
1-2	Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari.	2
3-4	O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari	2
5-6	Mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnik tadbirlari NI-1	2
	Qishloq xo'jalik asbos-uskunasi va undan foydalanish	20 soat
7-8	Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumotlar.	2
9-10	Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan ish qurollar.	2
11-12	Yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar. NI-2	2
13-14	Urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari	2
15-16	Ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqlantirgichlari	2
17-18	Ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari	2
19-20	Chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari.	2
21-22	Don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar. Kombaynlar.	2
23-24	Sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar. NI-3	2
25-26	Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar.	2
	Qishloq xo'jalik mashinalari	12 soat
27-28	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik haqida umumiy ma'lumot	2
29-30	Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish. NI-4	2
31-32	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik Yo'nalishlaridan uzumchilik haqida umumiy ma'lumot	2
33-34	Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish	2

35-36	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan gulchilik haqida umumiy ma'lumot	2
37-38	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari haqida umumiy ma'lumotlar	2
39-40	Chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalari. Ish o'rni va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot	2
41-44	Chorva mollaridan otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish. NI-5	4
Chorvachilik asoslari		20 soat
45-48	Chorva mollaridan quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish.	4
49-52	Chorva mollaridan nutriyalarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish.	4
53-56	Chorva mollaridan qo'ylarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish.	4
57-58	Parandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini o'rgatish. NI-7	2
Elektrotexnika ishlari		6 coar
59-60	Bitta xonani yoritish zanjiri sxemi. Maishiy elektr asboblarni elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari.	2
61-64	Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar t'og'risida ma'lumot.	4
Uy-ro'zg'or buyumlarini ta'mirlash		4 coar
65-68	Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari. NI-8	4

Nazorat ishlarini o'tkazish jadvali

I-II Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi-1	Nazorat Ishi-2	Nazorat Ishi-3	Nazorat ishi -4
Nazorat ishi o'tkazish muddati	5-6 dars	11-12 dars	23-24 dars	29-30 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga	80	80	80	80

belgilangan vaqt				
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	5	5
Nazorat ishining bali (NIB)	5	5	5	5

III- IV Chorak				
Nazorat ishi tartib raqami	Nazorat ishi - 5	Nazorat ishi - 6	Nazorat ishi - 7	Nazorat ishi - 8
Nazorat ishi o'tkazish muddati	41-42 dars	47-48 dars	57-58 dars	65-66 dars
Nazorat ishi o'tkazish shakli	Amaliy ish			
Ishning o'quvchilar tomonidan bajarilishiga belgilangan vaqt	80	80	80	80
Ishda tekshirish lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malaka elementlar soni	5	5	6	5
Nazorat ishining bali (NIB)	5	5	5	5

I QISM

"TEXNOLOGIYA VA DIZAYN" YO'NALISHI

1. METALLGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

1.1. UMUMIY TUSHUNCHALAR

1-2-mashg'ulot. Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik. Tayyorlanadigan buyumlar

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik, tayyorlanadigan buyumlar haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarga texnika xavfsizligi qoidalarini, ish o'rni tashkil qilish qonuni qoidalarini tushuntirish, qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik, tayyorlanadigan buyumlar yasashda sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning qora metallar qotishmalarining asosiy mexanik hossalari haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, aqliy xujum, ko'rgazmali, amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid plakatlar, buyum namunalari, namuna materiallar, taqtimot materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, jadvallar, diagrammalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, tabiiy namunalar, kodoskop, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "B\B\B" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik. Tayyorlanadigan buyumlar haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Metallga ishlov berish ustaxonasining tuzilishi. Metallga ishlov berishda xavfsizlik texnikasi qoidalari. Metallning turmushda va xalq xo'jaligidagi ahamiyati, tuzilishi, turlari, sohalari, metallarning tashqi ko'rinishi va o'ziga xos belgilari chilangarlik o'quv ustaxonlarida mashg'ulotlarni boshlashdan oldin o'tiladigan birinchi mavzu hisoblanib, bunda o'qituvchi mavzuni tushunarli o'tib berilishi talab qilinadi. Bu mavzuni aynan chilangarlik o'quv ustaxonasida o'tish maqsadga muvofiq hisoblanib ustaxona sharoitidan kelib chiqib mavzu yoritilishi mumkin bo'ladi.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik. Tayyorlanadigan buyumlar haqida tushuntiriladi.

Sinab ko'rish usuli bilan cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik va chidamliligini ta'minlashga xizmat qiluvchi materiallar aniqlanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rni da belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati, agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari haqida nimalarni bilasiz?

2. Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latga ishlov berishda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik haqida nimalarni bilasiz?

4. Tayyorlanadigan buyumlar haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 1-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalarni o'rganib kelish.

4. Cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtligini ta'minlashga xizmat qiluvchi materiallar haqida ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

1.2. ASBOB-USKUNALAR, MOSLAMALAR VA ULARDAN FOYDALANISH

3-4-mashg'ulot. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblarini ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga o'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblarini ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalarini, o'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblarini ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida ma'lumotlar berish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning o'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblarini ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganishga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Chilangarlik asboblarining tuzilishi" diapozitivlar; Ko'rgazma, namuna materiallar, model, maket, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, audiodastur, videodastur, elektron darslik, elektron kutubxona, virtual stend, animatsiyalar, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Raja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Klaster" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida o'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblarini ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Chilangarlik asboblarining vazifasi (chilangarlik lineykasi, chizgich, burchaklik, kerner, yog'och bolg'a). Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metallarga ishlov beruvchi dastgohlar namunalaridan ko'rgazmali tarzda darsni tashkil etish kerak. O'quvchilarning qiziqishlarini oshirish maqsadida darsni yangi pedagogik texnologiya metodlaridan foydalangan tarzda tashkil etish maqsadga muvofiq. Ushbu mavzuni yoritishda "Aqliy xujum", "Veer", "Munozara", "Rolli o'yin", "Mozaika" kabi metodlardan foydalanish o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilimlarning samarali natijalar

berishiga olib keladi.

O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish va o'ziga xos belgilari chilangarlik o'quv ustaxonlarida mashg'ulotlarni boshlashdan oldin o'tiladigan birinchi mavzu hisoblanib, bunda o'qituvchi mavzuni tushunarli o'tib berilishi talab qilinadi. Bu mavzuni aynan chilangarlik o'quv ustaxonasida o'tish maqsadga muvofiq hisoblanib ustaxona sharoitidan kelib chiqib mavzu yoritilishi mumkin bo'ladi.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: o'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishining sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida nimalarni bilasiz?

2. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlashda texnika havfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida nimalarni bilasiz?

4. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 2-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganib keling.

4. O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganishga oid ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

5-6-mashg'ulot. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, o'quvchilarni tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlashga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Chilangarlik asboblarning tuzilishi" diapozitivlar; Ko'rgazma, namuna materiallar, model, maket, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlari, diapozitivlar, savollar banki, audiodastur, videodastur, elektron darslik, virtual stend, animatsiyalar, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "T-toifalash jadvali" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

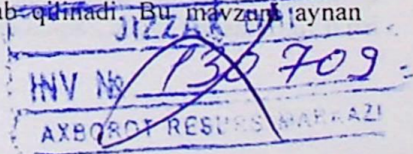
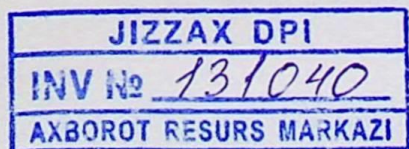
3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganish haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Metallarga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash haqida umumiy ma'lumotlar beriladi. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash ishlashni amalga oshirish texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas.

Metalga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash mavzusini pedagogik texnologiya metodlaridan foydalangan holda tashkil etish o'quvchilarda bilimlarning samarali natijalar berishiga olib keladi.

Metalga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganish va o'ziga xos belgilari chilangarlik o'quv ustaxonlarida mashg'ulotlarni boshlashdan oldin o'tiladigan birinchi mavzu hisoblanib, bunda o'qituvchi mavzuni tushunarli o'tib berilishi talab qilinadi. Bu mavzu ta'yanan

chilangarlik o'quv ustaxonasida o'tish maqsadga muvofiq hisoblanib ustaxona sharoitidan kelib chiqib mavzu yoritilishi mumkin bo'ladi.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganish bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash haqida nimalarni bilasiz?

2. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlashda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish haqida nimalarni bilasiz?

4. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganish haqida ma'lumot bering.

6. Uyg'a vazifa berish:

1. Darslikdagi 3-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash usullarini o'rganib kelish.

4. Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlashga oid ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

1.3. MASHINA, MEXANIZM, STANOKLAR VA ULARDAN FOYDALANISH

7-8 mashg'ulot. Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalar, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini o'qitish, o'quvchilarning tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilishga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Ko'rgazma, namuna materiallar, model, maket, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, videodastur, elektron darslik, elektron kutubxona, virtual stend, animatsiyalar, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Baliq suyagi" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyg'a berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Metall qirqish stanoklarida ishlashni amalga oshirish texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas. Shuning uchun ushbu mavzuni metall qirqish stanoklarining turmushdagi ahamiyati va tuzilishi haqidagi umumiy suhbat tarzda boshlash kerak. O'quvchilar o'zlari bilganlaricha metall qirqish stanoklari haqida ularning mavjud turlari, ishlash tartib-qoidalar haqida ma'lumotlarni bayon qilishadi. O'quvchilarning bilim darajasini aniqlagandan so'ng mavzuni suhbat tarzda boshlash va namunadan foydalangan holda kerakli joylarini ko'rsatib tushuntirish olib borish maqsadga muvofiqdir. Chilangarlik o'quv ustaxonalaridagina foydalaniladigan metall qirqish stanoklari bilan cheklanib qolmasdan balki, ishlab chiqarishda foydalaniladigan stanoklar haqidagi umumiy ma'lumotlarni bayon qilib

o'tish kerak bo'ladi.

Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metall qirqish stanoklari ko'rgazmali plakatlar, stanok detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish haqida umumiy ma'lumotlar beriladi.

Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish mavzusini pedagogik texnologiya metodlaridan foydalangan holda tashkil etish o'quvchilarda bilimlarning samarali natijalar berishiga olib keladi.

Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish va o'ziga xos belgilari chilangarlik o'quv ustaxonlarida mashg'ulotlarni boshlashdan oldin o'tiladigan birinchi mavzu hisoblanib, bunda o'qituvchi mavzuni tushunarli o'tib berilishi talab qilinadi. Bu mavzuni aynan chilangarlik o'quv ustaxonasida o'tish maqsadga muvofiq hisoblanib ustaxona sharoitidan kelib chiqib mavzu yoritilishi mumkin bo'ladi.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi haqida nimalarni bilasiz?

2. Metalga ishlov beruvchi stanoklarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlashda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi haqida nimalarni bilasiz?

4. Tokar va chilangarning ish o'rini tashkil qilish haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 4-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda

mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilishni o'rganib kelish.

4. Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilishga oid ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

9-10-mashg'ulot. Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari, tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari, metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, o'quvchilarni tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyatiga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Ko'rgazma, namuna materiallar, model, maket, stand, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, topshiriq kartochkalari, savollar banki, anketalar, videodastur, elektron darslik, virtual stand, animatsiyalar, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Debatlar" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish

asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metall qirqish stanoklari ko'rgazmali plakatlar, stanok detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Metall qirqish stanoklarida ishlashni amalga oshirish texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas. Shuning uchun ushbu mavzuni metall qirqish stanoklarining turmushdagi ahamiyati va tuzilishi haqidagi umumiy suhbat tarzda boshlash kerak. O'quvchilar o'zlari bilganlaricha metall qirqish stanoklari haqida ularning mavjud turlari, ishlash tartib-qoidalari haqida ma'lumotlarni bayon qilishadi. O'quvchilarning bilim darajasini aniqlagandan so'ng mavzuni suhbat tarzida boshlash va namunadan tayyorlangan holda kerakli joylarini ko'rsatib tushuntirish olib borish maqsadga muvofiqdir. Chilangarlik o'quv ustaxonalaridagina foydalaniladigan metall qirqish stanoklari bilan cheklanib qolmasdan balki, ishlab chiqarishda foydalaniladigan stanoklar haqidagi umumiy ma'lumotlarni bayon qilib o'tish kerak bo'ladi.

Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metall qirqish stanoklari ko'rgazmali plakatlar, stanok, detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berish bo'yicha texnologik operatsiya bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalari rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari haqida nimalarni bilasiz?

2. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati haqida nimalarni bilasiz?

4. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish haqida ma'lumot bering.

6. Uyg'a vazifa berish:

1. Darslikdagi 5-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalarini Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslarini o'rganib kelish.

4. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyatiga oid ma'lumotlarni to'plash.

5. Savollarga javob berish.

1.4. MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH TEXNOLOGIYASI

11-12-mashg'ulot. Texnika va konstruksiyalash elementlari.

Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalarini, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, o'quvchilarning tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlashga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Chilangarlik asboblarning tuzilishi" diapozitivlar; Ko'rgazma, namuna materiallar, model, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, topshiriq kartochkalari, elektron darslik, virtual stend, animatsiyalar, savollar banki trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Charxpalak" metodi orqali aniqlaydi.

2. Unga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash kabi operatsiyalarni detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari, texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash. Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metall qirqish stanoklari ko'rgazmali plakatlarini, stanok detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak.

Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlashga oid ko'rgazmali plakatlarini, stanok detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Joriy yo'riqнома. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash hamda tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardoz berish bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqнома: Yakuniy instruktaj berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalari rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yordansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash haqida nimalarni bilasiz?

2. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash da texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash haqida nimalarni bilasiz?

4. Texnika va konstruksiyalash elementlari haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 6-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash asoslarini o'qib o'rganish.

4. Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlashga oid ma'lumotlarni to'plash.

5. Savollarga javob berish.

13-14-mashg'ulot. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari to'g'risida ma'lumot berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, qo'uvchilarni tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullariga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Chilangarlik asboblarning tuzilishi" diapozitivlar; Ko'rgazma, namuna materiallar, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, elektron darslik, virtual stend, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoNI-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Б/Б/Б" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida stanoklarda

ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari to'g'risida ma'lumot texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas. O'quvchilarning bilim darajasini aniqlagandan so'ng mavzuni suhbat tarzda boshlash va namunadan foydalangan holda kerakli joylarini ko'rsatib tushuntirish olib borish maqsadga muvofiqdir.

Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga texnika va konstruksiyalash elementlari. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari kabi operatsiyalarni, detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Tanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Texnika va konstruksiyalash elementlari. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullarini qo'llash darsini ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullarini o'rganish haqida tushuntiriladi.

Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi baholar qo'yadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rni belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari haqida nimalarni bilasiz?

2. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlashda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari haqida nimalarni bilasiz?

4. Arra egovlash, zubilo bilan ishlash usullari haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 7-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullarini

asoslarini o'rganib kelish.

4. Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullariga oid ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

15-16-mashg'ulot. Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga, halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullariga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, qo'uvchilarni tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarni bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullariga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali, amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Chilangarlik asboblarning tuzilishi" diapozitivlar, Ko'rgazma, namuna materiallar, model, stend, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, savollar banki, videodastur, elektron darslik, virtual stend, animatsiyalar, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uygaz vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Aqliy xujum" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uygaz berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Metallarga ishlov berishda qo'llaniladigan xalq

hunarmandchiligi elementlari, metallga ishlov berishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas. O'quvchilarning bilim darajasini aniqlagandan so'ng mavzuni suhbat tarzda boshlash va namunadan foydalangan holda kerakli joylarini ko'rsatib tushuntirish olib borish maqsadga muvofiqdir.

Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metall qirqish stanoklari ko'rgazmali plakatlar, stanok detal namunalari bilan darsni ko'rgazmali tarzda tashkil etish kerak. Darsning samaradorligini oshirish maqsadida pedagogik texnologiya metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqida tushuntiriladi.

Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullariga oid texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaj berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorsansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish haqida nimalarni bilasiz?
2. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari bilan ishlashda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.
3. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqida nimalarni bilasiz?

4. Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqida ma'lumot bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 8-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.
3. Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini asoslarini o'rganib kelish.
4. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullariga oid ma'lumotlar to'plash.
5. Savollarga javob berish.

17-18-mashg'ulot. Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish, materialni tejimli sarflashni rejalash, metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish to'g'risida ma'lumot berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish lozimligini uqtirish, o'quvchilarni tez va ozoda ishlashga o'rgatish, o'quvchilarda tejamkorlik fazilatlarini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarni tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatishga oid ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, texnik ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, munozara, ko'rgazmali amaliy.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Ko'rgazma, namuna materiallar, model, stand, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, videodastur, elektron darslik, virtual stand, animatsiyalar, savollar banki, trenajyorlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "Klaster" metodi orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 6-sinf mehnat ta'limi darsida tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini

o'rgatish to'g'risida ma'lumotlar beriladi.

Shuning uchun mavzuni metalning turmushdagi ahamiyati va tuzilishi haqidagi umumiy suhbat tarzda boshlash kerak. O'quvchilar o'zlari bilganlaricha metallarga ishlov berish jarayonlari bilan uyg'unlashtirilgan xalq hunarmandchiligi texnologiyasi to'g'risida ma'lumotni bayon qilishadi. O'quvchilarning bilish darajasini aniqlagandan so'ng mavzuni suhbat tarzda boshlash va namunadan foydalangan holda kerakli joylarini ko'rsatib tushuntirish olib borish maqsadga muvofiqdir. Olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida o'quvchilarga metallarga ishlov berish jarayonlari bilan uyg'unlashtirilgan xalq hunarmandchiligi texnologiyasi to'g'risida ma'lumot beriladi. O'quvchilarning qiziqishlarini oshirish maqsadida darsni yangi pedagogik texnologiya metodlaridan foydalangan tarzda tashkil etish maqsadga muvofiq. Ushbu mavzuni yoritishda "Aqliy xujum", "Veer", "Munozara", "Rolli o'qin", "Mozaika" kabi metodlardan foydalanish o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilimlarning samarali natijalar berishiga olib keladi.

Metallarga ishlov berishda qo'llaniladigan xalq hunarmandchiligi elementlari, metallga ishlov berishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot texnika va texnologiyaning hozirgi rivojlangan paytda unda bajariladigan ishlar yuqori bilim, ko'nikma va malakalarni talab qiladi. Odatda ko'pchilik o'quvchilar ular haqida muayyan ma'lumotlarga ega bo'lish bilan birga ayrim o'quvchilar ular haqida umuman ma'lumotga ega ham emas va unda bajariladigan ishlar bilan tanish emas.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejamlil sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish haqida tushuntiriladi.

Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejamlil sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish bo'yicha texnologik operatsiyalar bajariladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rinda belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejamlil sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish haqida nimalarni bilasiz?

2. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari bilan ishlashda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish

usullari haqida nimalarni bilasiz?

4 Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish bo'yicha ish usullari haqida ma'lumot bering.

6. Uyg'a vazifa berish:

1. Darslikdagi 9-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini organib kelish.

4. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullariga oid ma'lumotlar to'plash.

5. Savollarga javob berish.

2. YOG'OCHGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

2.1. UMUMIY TUSHUNCHALAR

19-20 mashg'ulot. Yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga duradgorlik o'quv ustaxonalarining tuzilishi, texnika xavfsizligi qoidalari, yog'ochlarga ishlov beruvchi usta ish o'rnini tashkil qilish, yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, ish o'rnini tashkil qilish qonun-qoidalarini tushuntirish, yog'ochning turmushda va xalq xo'jaligidagi ahamiyati, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Maktab ustaxonalarida yog'ochga ishlov berishda xavfsiz mehnat qilish" o'quv filmi, tayyor buyumlarning namunalari, 5-7 sinflar uchun mehnat talimi jadvallari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlari, diapozitivlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, tabiiy namunalari, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "blits", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "blits" savollari orqali aniqlaydi.

2. Uyg'a berilgan vazifalarni tekshirish.

3. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** 5-sinf mehnat ta'limi darsida yog'och va yog'ochga ishlov berish haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. **Yangi mavzuning bayoni.**

Kirish yo'riqnomasi: yog'ochning fizikaviy xossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari haqida ma'lumot beriladi. Darsda o'qituvchi xavfsizlik texnikasi bilan tanishganlik haqidagi ma'lumotga imzo chektirib olishi kerak. Ushbu mavzuni o'tishda asosiy vazifalar yog'ochlar umumiy xossalari, tarkibi, tuzilishi va xossalarini ular orasidagi umumiy bog'lanishlarni o'rganishdan iborat.

Joriy yo'riqnama. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: yog'ochga ishlov berish mashg'ulotlari maktabning tegishli ustaxonasida o'tkaziladi. Har bir o'quvchiga doimiy ish o'rni, ya'ni xonaning dastgoh o'rnatilgan muayyan qismi ajratiladi.

Ish o'rnida hamma vaqt namunali tartib bo'lishi va u yerga faqat mazkur dars uchun kerakli asboblarni qo'yilishi lozim. yog'ochning fizikaviy xossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari namunalar asosida tushuntiriladi.

Yakuniy yo'riqnama: Yakuniy instruktaj berish paytida o'quvchilar baxolanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yordan, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochlarga ishlov berish ustaxonasiga qo'yiladigan talablar haqida nimalarni bilasiz?

2. Yog'ochga ishlov berishda texnika xavfsizligi qoidalarini tushuntiring.

3. Yog'ochning fizikaviy xossalari haqida nimalarni bilasiz?

4. Yog'ochlar qaysi sohalarda ishlatiladi?

5. Yog'och turlarining xususiyatlari haqida ma'lumot bering.

6. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalarini aniqlash usullari.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 10-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

3. Yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining hususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalarini o'rganish.

4. Savollarga javob berish.

21-22 mashg'ulot. Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, yog'och turlarining turmushda va xalq xo'jaligidagi ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: klaster, mantiqiy zanjirlar, og'zaki, ko'rgazmali.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, 5-7 sinflar uchun mehnat talimi jadvallari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, savollar banki, tabiiy namunalar, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoni-10

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.**

3. **O'tilgan mavzuni takrorlash.**

1. Yog'ochlarga ishlov berish ustaxonasiga qo'yiladigan sanitariya-gigiena talablari haqida ma'lumot bering.

2. Duradgorlik o'quv ustaxonalarida ish o'rmini tashkil etishda nimalarga e'tibor berish kerak?

3. Yog'ochga ishlov berishda qanday texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilish kerak?

4. Xalq xo'jaligida yog'ochlarning ishlatilish sohalari haqida ma'lumot bering?

5. Yog'ochlar tuzilishiga ko'ra bir-biridan qanday farqlanadi?

6. Yog'ochlarning foydalanishga yaroqli yoki yaroqsizligi qanday aniqlanadi?

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida yoki maktab hovlisida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish haqida ma'lumotlarni berish lozim. Darsni o'quvchilarga tushuntirishda yog'och namunalaridan foydalanish kerak chunki o'quvchilar amaliy ko'rgandan keyin ularning xotirasida yaxshi saqlanib qoladi. Yog'ochlarning sifatleri ularning texnik xossalari tashkil etish to'g'risida tushuntirish. Yog'och materailaridan foydalanish vaqtida ularga nisbatan talab va shartlar Davlat standartiga asosan belgilanishini aytish lozim. Yog'ochning kimyoviy va fizik xossalari haqida qisqacha ma'lumot beriladi.

Joriy yo'riqnomasi. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish.

Yog'ochlik yuqori darajada mustaxkam bo'lib, unga kesuvchi asboblardan bilan yaxshi ishlov bersa bo'ladi. Yog'ochdan yasalgan detallarni osongina elimlash, mixlar va burama mixlar yordamida birlashtirish mumkin. Yog'ochdan yasalgan buyumlarning tashqi ko'rinishi chiroyli chiqadi. Lekin yog'ochning kamchiliklari ham mavjud bo'lib, u namlik ta'sirida buziladi, quriganida qiyshayadi, tezroq torayadi. Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish ma'lum bir qoidalariga asoslanadi.

Yuqoridagi ma'lumotlar asosida o'quvchilar ayrim daraxtlarning umumiy shaklini va alohida qismlarining qanday shaklda o'sishini aniqlashadi. O'qituvchi tomonidan o'quvchilarga turli xil daraxtlardan tayyorlangan yog'och namunalari ko'rsatiladi va tahlil qilinadi. Turli daraxtlarga tegishli ko'ndalang halqalarni kuzatib, ularning nimalarni bildirishini aniqlanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Joriy yo'riqnoma berish vaqtida yo'l qo'yilgan xatoliklar tahlil qilinadi va tuzatiladi. Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan

ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash:

1. Yog'och turlari haqida ma'umot bering?
2. Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlash?
3. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish qoidalari?

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 11-mavzuni o'qib kelish kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan klaster tuzish
3. Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalari bilan tanishish va ishlatilish sohalarini aniqlashga namunalarni olib kelish.

23-26 mashg'ulot. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari bo'yicha umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarga texnika xavfsizligi qoidalari, yog'och turlarining turmushda va xalq xo'jaligidagi ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga, yog'och materiallarini tejamkorlik bilan ishlatishni o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarni yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Ro'lli o'yin", "Muammoli vaziyat" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlari, diapozitivlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, tabiiy namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "blits" savollari orqali aniqlaydi. O'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qiladi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash.

Yog'ochning tashqi ko'rinishiga qarab turlari, yog'ochlarning kamchiliklari, to'qimalari, ko'ndalang xalqalari, ildizidan nimalar tayyorlanishi hamda yog'ochning fizik xossalari (rangi, tovlanishi, tob tashlab eshilishi, tabiiy guli (teksturasi), hidi, namligi, nam ta'sirda bo'kishi, quruvchanligi, zichligi, nam o'tkazuvchanligi, issiqlik o'tkazuvchanligi, tovush o'tkazuvchanligi, elektr o'tkazuvchanligi) haqidagi ma'lumotlarni "Aqliy hujum" metodi orqali takrorlash.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalarini aniqlash to'g'risidagi ma'lumotlar "Ro'lli o'yin", "Ishbop o'yin", "Bumerang" metodlaridan foydalanib tushuntiriladi.

Ushbu mavzuni o'tishda asosiy vazifalar yog'ochlarning umumiy xossalari, tarkibi, tuzilishi va xossalarini ular orasidagi umumiy bog'lanishlarni o'rganishdan iborat.

Joriy yo'riqnama. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari miqdoriga va boshqalarga bog'liq bo'ladi.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar asosida yog'ochlarning umumiy xossalarini o'rganish, yog'ochning sifatini va nuqsonlarini aniqlash.

Yakuniy yo'riqnama: Joriy yo'riqnama berish vaqtida yo'l qo'yilgan xatoliklar tahlil qilinadi va tuzatiladi. Yakuniy yo'riqnama berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlariga misollar keltiring.

2. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalari?

3. Yog'ochlarni saqlash qoidalari?

4. Yog'ochlarni ishlatish qoidalari?

5. Nima uchun yog'och buralib yoki bukilib qoladi?

Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 12-13 mavzularni o'qib kelish.

2. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalarini o'rganib kelish.

3. Yog'och turlarini aniqlashga qaratilgan yog'och namunalarini olib kelish.
4. Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni ishlatish va saqlash qoidalarini aniqlashga qaratilgan ishlarni bajarish.

27-28 mashg'ulot. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalarini.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalarini o'rganish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarni o'lchash va rejalash asboblardan foydalanishda sanitariya gigiena qoidalariga amal qilishga, texnika xavfsizligi qoidalarini, yog'och materiallarini tejamkorlik bilan ishlatishni o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarda qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalarini haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Bumerang", "Mozaika" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlatiladigan xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, taqdimot materiallari, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, asbob-uskunalaridan namunalar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'lchash va rejalash asboblardan namunalar keltirib qo'yish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Qo'l asboblarning tuzilishi va turlari, ulardan foydalanish qoidalariga oid tushunchalardan "blits" savollar orqali takrorlash.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalariga rioya qilinadigan xavfsizlik texnikasi va shaxsiy

gigiena qoidalarini haqida qisqacha tushuncha berib, so'ngra rejalashni mashq qildirish haqida ma'lumotlarni berish lozim.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalarini o'rganish kerak bo'ladi. Buning uchun maxsus asboblardan foydalaniladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Joriy yo'riqnoma berish vaqtida yo'l qo'yilgan xatoliklar tahlil qilinadi va tuzatiladi. Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yordansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishini aytib bering.
2. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalariga nimalar kiradi?
3. Qo'l randa va parmalash qurilmalaridan xavfsiz foydalanish deganda nimani tushunasiz?

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 14-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish jarayonini o'rganib kelish.
3. Mavzu yuzasidan "VENN" diagrammasi tuzish.
3. Biror yog'och buyumning andozasini rejalashtirib kelish.

29-30 mashg'ulot. Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish haqida umumiy ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish, texnika xavfsizligi qoidalarini, yog'ochga ishlov berishda materiallarni tejamlilik bilan ishlatishni o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish, o'quvchilarda yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Kontseptual jadval", "SWOD" tahlil kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, 5-7 sinflar uchun mehnat talimi jadvallari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Raja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. Arralar va randalar, yog'och namunalari tayyorlash.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish jarayonimi, asboblarni ishlatishga doir ko'nikma va malakalarni aniqlovchi "blits" savollar berish.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish vaqtida rioya qilinadigan xavfsizlik texnikasi va shaxsiy gigiena qoidalariga haqida qisqacha tushuncha berib, so'ngra randalarni ishga sozlash haqida ma'lumotlarni berish lozim.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish. O'quvchilarga ustaxonadagi turli arralarning qaysi ishlarni bajarish uchun ishlatilishini aniqlashga qaratilgan ko'rsatmalar berish lozim. Yog'och bo'lagi bilan xar hil turli arralash va randalash ishlarini to'g'ri bajarilishini mashq qilish qilish usullarini ko'rsatib berish kerak. Randalar bilan to'g'ri ishlash mashqlarini bajarish o'quvchilarda amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantiradi.

Yakuniy yo'riqnoma: Joriy yo'riqnoma berish vaqtida yo'l qo'yilgan xatoliklar tahlil qilinadi va tuzatiladi. Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yordansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish vazifasiga ko'ra qanday turlarga ajratiladi?

2. Yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanish usullarini ko'rsatib bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 15-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu yuzasidan muammoli vaziyat va topshiriqlar tuzish va yechimini topish. Masalan: Yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish?

3. Arralash va randalashga oid amaliy mashqlarni ko'nikma va malakalarni shakllantirish maqsadida bajarish.

31-36 mashg'ulot. Yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash, iskanalar, bolta va teshalar turlari ularda ishlash qoidalari haqida umumiy ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: iskanalar, bolta va teshalar turlari, ularni ishga tayyorlash qoidalarini o'rgatish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish, texnika xavfsizligi qoidalari, buyumlar yasashda tejamkorlik bilan ishlashni o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: Yog'ochga ishlov berish asboblariidan to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash, iskanalar, bolta va teshalarning tuzilishi va turlari haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Aqliy xujum", "Kichik guruhlariga bo'lish" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, jadvallar, tabiiy namunalar, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.**

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Arralar va randalarning turlari va ularni ishga tayyorlash jarayoni, randalash va arralash operatsiyalari haqida savol-javob qilish hamda besh minutlik esse yozish.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Darsni boshlashdan oldin yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash haqida ma'lumotlar berish kerak. Yog'ochlarga ishlov berishda o'ymakorlikda ishlatiladigan uskanalarni turlari, tuzilishi, vazifasi, ularni ishga sozlash va ishlatish vaqtida rioya qilinadigan xavfsizlik texnikasi va shaxsiy gigiena qoidalarini haqida qisqacha tushuncha berib, so'ngra iskanalashni mashq qildirish haqida ma'lumotlarni berish lozim.

Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash haqida yo'riqnomalar berish.

Joriy yo'riqnama: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash. Yog'ochdan qo'l asboblari foydalanilgan xolda darslikda berilgan texnologik xaritalar asosida buyumlar yasash bo'yicha yo'l-yo'riqlar beriladi.

Yakuniy yo'riqnama: Joriy yo'riqnama berish vaqtida yo'l qo'yilgan xatoliklar tahlil qilinadi va tuzatiladi. Yakuniy yo'riqnama berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash jarayonidagi texnologik jarayon tahlil qilinadi.

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 16-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan "Qarorlar shajarasi" jadvalini mavzuga mos holda to'ldirib kelish.
3. Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, turli buyumlar yasash topshiriq sifatida beriladi.
4. Savollarga javob berish.

37-38 mashg'ulot. Asboblarni sozlash va ta'mirlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash, yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash qoidalarini haqida ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash hamda texnika xavfsizligi qoidalarini o'rgatish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalar haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Nilufar guli", "Charxpalak" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, asbob-uskunalar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **Uyg'a berilgan vazifalarni tekshirish.**

3. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** Buyumlar yasash ishga tayyorlash qoidalari haqidagi ma'lumotlar asosida "blits" savollar berish orqali takrorlash.

4. **Yangi mavzuning bayoni.**

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Darsni boshlashdan oldin yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash haqida ma'lumotlar berish lozim. Yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash vaqtida rioya qilinadigan xavfsizlik texnikasi va shaxsiy gigiena qoidalari haqida qisqacha tushuncha berib, so'ngra yog'ochga ishlov beruvchi asbob-uskuna va moslamalardan foydalanish va ta'mirlash haqida ma'lumotlarni berish lozim.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Parmalash kesuvchi asboblari — parmalar yordamida teshik hosil kilinadigan texnologik jarayondir.

Drelning dastasi aylantirilishi bilan aylanma harakat parma o'rnatilgan patronga uzatiladi. Mashg'ulot jarayonida teshik parmashning tartibi haqida ma'lumot berish kerak. Yog'ochni parmashda xavfsizlik texnikasi qoidalari tushuntirilib o'tilishi kerak. Yog'ochlarga drel va dastparma vositasida ishlov berish mashqlarini bajarib ko'rsatish talab qilinadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi;

bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Asbob-uskuna va moslamalarning turlarini sanab bering.
2. Drel va dastparma deb nimaga aytiladi?
3. Parmalash tartibini aytib bering?
4. Yog'ochni parmalashda xavfsiz ishlash qoidalarini?

6. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 19-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan "Nilufar guli" tuzish
3. Asbob-uskunalarni va moslamalarni ishga tayyorlash va ta'mirlash tartibini o'rganib kelish.
4. Savollarga javob berish.

2.3. MASHINA, MEXANIZM, STANOKLAR VA ULARDAN FOYDALANISH

39-40 mashg'ulot. Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari.

Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar haqida umumiy ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarga stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalarni o'rgatish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish, texnika xavfsizligi qoidalarini.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarga stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Muammoli vaziyat", "B/B/B" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalarni o'rgatuvchi namunalarini tayyorlash.

2. Uyg'a berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Yog'ochga ishlov berishda ishlatiladigan qo'l asboblari turlari, ularning ishga yaroqlilik belgilari, asboblarni ishga tayyorlash va ular bilan ishlash qoidalarini to'g'risidagi ma'lumotlar asosida savol javob o'tkazish.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Darsni boshlashdan oldin yog'ochga ishlov beradigan stanoklar va ular haqida tushunchalarni, ishlatilishi to'g'risida ma'lumotlar berish lozim. Agar maktab ustaxonalarida faqat bitta stanok bo'lsa, tegishli temani o'rganishga ajratilgan vaqtni qisqartirishga to'g'ri keladi.

Grafiklarni shunday tuzish kerakki, har bir o'quvchi imkoni boricha o'quv mavzularini uzluksiz o'rganadigan bo'lsin.

O'qituvchi hammaga kartochka topshiriqlar va yo'riqnomalar berib bo'lgach, o'quvchilarda paydo bo'lgan savollarga javob beradi, ularni topshiriqlar bilan tanishtirgandan keyin esa materialning qanchalik o'zlashtirilganini tekshiradi va ishga kirishishga ruxsat beradi.

Suhbatga etarli darajada e'tibor beriladi, chunki yangi materialni bayon etayotganda yangi mehnat usullarini o'zlashtirishda o'quvchilarning tajribasiga tayanishga to'g'ri keladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar o'rganiladi. Mavzuni o'rganishda mehnat usullarini namoyish etish va mashq qildirish kabi o'rganish metodlari muhim o'rinni egallaydi. Bu metodlar oqilona tarzda almashtirilib turilishi zarur. Masalan, tashqi silindrik yuza yo'nishga kirishilganda o'qituvchi o'quvchilardan biriga zagotovka va keskichni o'rnatish hamda mahkamlab qo'yishni taklif etadi. O'qituvchi o'quvchining harakatlarini tahlil qiladi, uning xato harakatlariga hammaning diqqatini qaratadi. Keyin o'qituvchi keskichni qo'lda ravon va bir tekis siljitib silliq silindrik detallarni xomaki yo'nishni namoyish qiladi nima uchun kesishning boshqa usulini emas, balki aynan shu usulini tanlaganini tushuntirib beradi. Shundan so'ng ayrim operatsiyalarni o'quvchilardan biri bajaradi, qolganlar uning ishlashini diqqat bilan kuzatib turishadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochga ishlov berish stanoklarining tuzilishini aytib bering.
2. Mashinalarning asosiy qismlari to'g'risida ma'lumot bering.
3. Stanokning qismlaridagi kuch-harakatni uzatish usullari haqida nima bilasiz?

4. Stanokni ishga tushirishda e'tiborga olinadigan omillar deganda nimani tushunasiz?

5. Tasmali uzatma bilan tishli uzatmalarning nima farqi bor?

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 20-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan klaster tuzish
3. Yog'ochga ishlov berish stanoklarining kitematik sxemasini tuzib kelish.
4. Savollarga javob berish.

41-42 mashg'ulot. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi № 5

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi haqida umumiy ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarga stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasini o'rgatish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish, texnika xavfsizligi qoidalari.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarda stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Muammoli vaziyat", "B/B/B" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi boyicha ma'lumot berish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Yog'ochga ishlov berishda ishlatiladigan stanoklar turlari, ularning ishga yaroqlilik belgilari, asboblarni ishga tayyorlash va ular bilan ishlash qoidalari to'g'risidagi ma'lumotlar asosida savol-javob tarzda takrorlash.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Darsni boshlashdan oldin stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi to'g'risida ma'lumotlar berish lozim.

Agar maktab ustaxonalarida faqat bitta stanok bo'lsa, tegishli temani o'rganishga ajratilgan vaqtni qisqartirishga to'g'ri keladi.

Grafiklarni shunday tuzish kerakki, har bir o'quvchi imkoni boricha o'quv mavzularini uzluksiz o'rganadigan bo'lsin.

O'qituvchi hammaga kartochka topshiriqlar va yo'riqnomalar berib bo'lgach, o'quvchilarda paydo bo'lgan savollarga javob beradi, ularni topshiriqlar bilan tanishtirgandan keyin esa materialning qanchalik o'zlashtirilganini tekshiradi va ishga kirishishga ruxsat beradi.

Suhbatga etarli darajada e'tibor beriladi, chunki yangi materialni bayon etayotganda yangi mehnat usullarini o'zlashtirishda o'quvchilarning tajribasiga tayanishga to'g'ri keladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi o'rganiladi. Mavzuni o'rganishda mehnat usullarini namoyish etish va mashq qildirish kabi o'rganish metodlari muhim o'rinni egallaydi. Bu metodlar oqilona tarzda almashtirilib turilishi zarur.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik aytib bering.

2. Mashinalarning asosiy qismlari to'g'risida ma'lumot bering.
3. Stanokning qismlaridagi kuch-harakatni uzatish usullari haqida nima bilasiz?

4. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi deganda nimani tushunasiz?

5. Tasmali uzatma bilan tishli uzatmalarning nima farqi bor?

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 21-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu yuzasidan klaster tuzish

3. Yog'ochga ishlov berish stanoklarining kitematik sxemasini tuzib kelish.

4. Savollarga javob berish.

43-44 mashg'ulot. Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish haqida umumiy ma'lumotlar berish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish. O'quvchilarda o'zaro hurmat hissini shakllantirish, texnika xavfsizligi qoidalari.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarga yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Muammoli vaziyat", "B/B/B" kabi interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoni-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Yog'ochga ishlov berishda ishlatiladigan stanoklar turlari, ularning ishga yaroqlilik belgilari, asboblarni ishga tayyorlash va ular bilan ishlash qoidalarini to'g'risidagi ma'lumotlar asosida savol javob tarzda takrorlash.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Darsni duradgorlik o'quv ustaxonasida tashkil qilish maqsadga muvofiq. Darsni boshlashdan oldin yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish to'g'risida ma'lumotlar berish lozim.

O'qituvchi hammaga kartochka topshiriqlar va yo'riqnomalar berib bo'lgach, o'quvchilarda paydo bo'lgan savollarga javob beradi, ularni topshiriqlar bilan tanishtirgandan keyin esa materialning qanchalik o'zlashtirilganini tekshiradi va ishga kirishishga ruxsat beradi.

Suhbatga etarli darajada e'tibor beriladi, chunki yangi materialni bayon etayotganda yangi mehnat usullarini o'zlashtirishda o'quvchilarning tajribasiga tayanishga to'g'ri keladi

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish Mavzuni o'rganishda mehnat usullarini namoyish etish va mashq qildirish kabi o'rganish metodlari muhim o'rinni egallaydi. Bu metodlar oqilona tarzda almashtirilib turilishi zarur.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar baholanadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati, agar ish me'yordansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik aytib bering.

2. Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining havfsiz ishlatish qoidalarini to'g'risida ma'lumot bering.

3. Stanokning qismlaridagi kuch-harakatni uzatish usullari haqida nima bilasiz?

4. Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi deganda nimani tushunasiz?

5. Tasmali uzatma bilan tishli uzatmalarning nima farqi bor?

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 22-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan klaster tuzish
3. Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda havfsiz ishlatish qoidalarini o'rganib kelish.
4. Savollarga javob berish.

2.4. MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQUARISH TEXNOLOGIYASI

45-46 mashg'ulot. Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalarini, duradgorlik buyumlari detallarini tayyorlash ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning duradgorlik buyumlari detallarini tayyorlash haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Muammoli ta'lim".

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. TD-120 va TDS-120 yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik stanoklarining tuzilishi, ishlash printsipti; mashina, mexanizm, uzal, detal, uzatmalar (tasmali uzatmalar, zanjirli uzatmalar, friktsion uzatmalar,

tishli uzatmalar, chervyakli uzatmalar) ga oid ma'lumotlar "blis" savollari berish orqali takrorlanadi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi mavzuga doir quyidagi ma'lumotlarni keltiradi: Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash- ning qaysi bir turini yasashiga va u qanday maqsadda ishlatilishiga qarab yog'och turi tanlanadi. Tanlash jarayonida asosan ishlatiladigan yog'och materialining qattiqligi hamda undan tayyorlanadigan buyumdan foydalanish jarayonida ro'y beradigan ta'sirlarga chidamlilik darajasi hisobga olinadi. Oshxonalarda foydalanadigan yog'och buyumli anjomlar, ekologik toza va inson salomatligiga zarar etkazmasligi zarur. Shuning uchun yog'ochlardan uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlashda asosan mevali hamda ba'zi manzarali daraxt yog'ochlari tanlanadi.

Sabzavotlar to'g'rash taxtasini sirtini bo'yash, laklash tavsiya etilmaydi. Sabzavotlar to'g'rash taxtasining orqa tomoniga turli naqsh va rasmlar chizish mumkin. Mavzu haqida umumiy ma'lumot berish jarayonida o'quvchilarni faolligiga e'tibor berish kerak.

Joriy yo'riqnoma. O'qituvchi "Sabzavotlar to'g'rash taxtasi" ning chizmasini o'quvchilarga chizib beradi. Shu bilan birga chizma va rasmning bir biridan farqi haqida ham ma'lumot berib o'tadi.

Yakuniy yo'riqnoma: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi;) Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash haqida ma'lumot berish.

2. Sabzavotlar taxtasini yasashning ketma-ketligini tushuntirib bering

4. Sabzavotlar taxtasini yasash uchun qanday turdagi ishchi va o'lchov asboblari zarur bo'ladi?

6. Uyga vazifa berish:

1. Sabzavotlar to'g'rash taxtasini yasashda yo'l qo'yilgan xatolarni (agar xatolar bo'lsa) to'g'rilash va pardoqlab kelish.

2. Sabzavotlar to'g'rash taxtasining orqa tomoniga mustaqil ravishda naqsh kompozitsiyasini chizib kelish.

47-48 mashg'ulot. Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini № 6

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga duradgorlik birikmalari, yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalarini, duradgorlik birikmalari to'g'risida ma'lumotlar: Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini bilan biriktirishning ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning duradgorlik birikmalari, yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, televideomateriallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, anketalar, tabiiy namunalar, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "Veer", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uy-ro'zg'or buyumlarining turlari, sabzavotlarni to'g'rash taxtasi uchun yog'och tanlash qoidalarini, sabzavotlar to'g'rash taxtasini yasash ketma-ketligi va ushbu buyumni yasashda nimalarga e'tibor qaratish kerakligi haqidagi ma'lumotlar "aqliy hujum" metodidan foydalangan holda o'quvchilardan so'raladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi mavzuga doir quyidagi ma'lumotlarni keltiradi: Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini haqida ma'lumot berish.

Joriy yo'riqnomasi: O'qituvchi "dasta bet" duradgorlik birikmasining chizmasini chizib tushuntiradi. O'quvchilar chizmalar asosida "dasta bet" duradgorlik birikmasini yasashni o'rganishadi. Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalariga rioya qilinayotganligiga va ishchi hamda o'lchov asboblari to'g'ri ham o'z o'rinida foydalanilayotganligiga e'tibor beradi shuningdek o'quvchilar ishini nazorat qiladi va ularga tegishli tavsiyalar beradi.

Yakuniy yo'riqnomasi: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rni belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; Chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati, agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi), bunday baholar ijobiy natijalar beradi. Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Ajraladigan birikmalarga qanday biriktirish usullari misol bo'ladi?
2. Yelimlarni ishga tayyorlashga misol keltiring
3. Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalari haqida nimalar bilasiz?

5. Uyga vazifa berish:

1. Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalarini o'rganish.
2. "Veer" pedagogik texnologiyasi asosida duradgorlik birikmalari mix, mix cho'p, burama mix, bolt va gayka hamda yelimlash yordamida hosil qilingan birikmalarning afzallik va kamchilik tomonlarini yozib kelish.

49-50 mashg'ulot. Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, jadvallar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: “Aqliy xujum”, klaster, “Muammoli ta’lim”, og’zaki, ko’rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O’tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg’ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o’quvchilarning mashg’ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O’tilgan mavzuni takrorlash. Ajraladigan va ajralmaydigan duradgorlik birikmalari, duradgorlik birikmalarining qo’llanilish sohalari, “dasta bet” duradgorlik birikmasini tayrlash ketma-ketligi, “dasta bet” duradgorlik birikmasini tayyorlashda nimalarga e’tibor berish kerakligi kabi ma’lumotlar “aqliy hujum” metodidan foydalangan holda o’quvchilardan so’raladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo’riqnomasi. O’qituvchi sinf o’quvchilarini 4 ta kichik guruhlariga bo’ladi. Har bir guruh a’zolariga tegishli ma’lumotlar tarqatiladi. Ma’lumotlarni guruh bilan mustaqil o’rganish uchun 5 minut vaqt beriladi. Vaqt nihoyasiga etganidan so’ng har bir guruh a’zolari o’zlariga berilgan ma’lumotlar asosida chiqish qilishadi. O’qituvchi berilgan ma’lumotlarni umumlashtiradi va to’ldiradi.

1-guruh. Naqsh haqidagi ma’lumotlar: **Naqsh**-arabcha tasvir, gul degan ma’noni anglatadi. Tabiatdagi o’simliklar, qush va jonivorlarga qiyoslab chizilgan shakl va boshqa elementlarni ma’lum tartibda takrorlanishidan hosil qilingan bezakdir. Ganchkorlik, kandakorlik, kashtado’zlikda, zardo’zlik, kulolchilik, zargarlik, gilam to’qish, to’qimachilik, inkurustatsiya, panjaralar va hokazolarda har xil yo’llar bilan naqshlar ishlanadi. Masalan, o’yib, chizib, chok yordamida, zarb bilan, qadab va boshqa usullarda naqsh solinadi.

Islimiy naqsh - tabiatdagi barg, band, daraxt, buta, g’uncha, qush, baliq va boshqa narsalarni naqqosh tomonidan stillashtirib olingan shaklini ma’lum qonuniyatlar asosida takrorlanishidan hosil qilinadi. Stilizatsiya- qush, baliq, gul rangi va shaklini manzarali tarzda umumlashtirishdir.

Girix naqsh – geometrik naqsh turlaridan biri bo’lib, chigal, tugun degan ma’noni anglatadi. Girix naqsh murakkab naqsh turi. U geometrik naqsh turlaridan biri bo’lib, to’rtburchak, uchburchak, aylana va yo’lar hamda ko’pburchaklardan tashkil topadi. Tuzilish jihatidan to’g’ri chiziq, egri chiziq va aralash chiziqlardan tashkil topgan girixga bo’linadi.

2-guruh. Naqqoshlik haqidagi ma’lumotlar: Naqqoshlik san’ati tarixi insoniyat madaniyati bilan bir qatorda qadimiydir.

Madaniyatning rivojlanishi natijasida rassomlik va naqqoshlik ajralib chiqdi hamda rivojlandi. Har xil arxeologik qazilmalar shuni ko’rsatadiki, naqqoshlik jahondagi barcha xalqlarda qadimdan mavjud ekanligi bizga ma’lum bo’ldi.

Chunonchi, Xitoyda, Qadimiy Eronda. Hindistonda va boshqa joylarda naqshning har bir davlatning o'ziga xos muhitiga, geografik o'rniga, o'lkaning o'simlik dunyosiga ko'ra rivoj topdi. Masalan, arman va gruzinlarda uzum va uzum bargi, shimol xalqlarida archa va har xil hayvonlar, qirg'iz va qozoqlarda mol shoxi, tojiklar va o'zbek xalqlarining naqshlariga qarasak anor, bodom, gullar, qalampir va boshqalarni ramziy naqsh tariqasida ishlatilganligini ko'rasiz. Bu esa o'z-o'zidan naqqoshlik san'atining rivojlanishiga ta'sir etdi.

3-guruh. Yog'och o'ymakorligi haqidagi ma'lumotlar: Yog'och o'ymakorligi o'zbek xalq amaliy bezak san'atining keng tarqalgan bir turi. Bunda biror naqsh yoki tasvir taxta yoki yog'och buyumlarga chizib, kesib, o'yib, ishlanadi. Badiiy san'atning bu turi deyarli barcha xalqlarda bo'lib, qadimgi Sharqda antiq dunyo mamlakatlari arxitekturasida keng ishlatilgan. Asrlar davomida Evropa va Osiyo mamlakatlarida yog'och o'ymakorligining rivojlanib o'ziga xos badiiy uslublari kelib chiqqan. Shu singari O'rta Osiyoda ham yog'och o'ymakorligi qadimdan rivojlanib kishilarning uy-ro'zg'or buyumlarida va arxitekturasida juda keng qo'llanilgan. Bu o'ymakorlik qadimiy arxitekturaning eshik, darvoza, ustunlar, har xil to'sin, stol, xontaxta, quticha, ramka, qalamdon va boshqa buyumlarni bezashda ishlatilib kelingan. Xalq yaratgan asarlar o'zining nafosati, murakkabligi, tabiiyligi bilan kishi aqlini lol qoldiradi.

Yog'och o'ymakorligi bilan eshiklar, binolar, ustun, ravoq har xil xontaxtalar bezatildi. Har bir o'yma naqsh zaminida qandaydir ramziy ma'no yashiringan bo'ladi. Ular bu murakkab naqshlar orqali voqe'likdagi eng go'zal tilaklarni aks ettirib kelganlar.

4-guruh. Yog'och o'ymakorligi maktablari haqidagi ma'lumotlar: Xiva yog'och o'ymakorligi o'ymasining monumentalligi, yog'och tabiiy rangining saqlab qolishi bilan boshqalardan farqlanadi.

Buxoro yog'och o'ymakorligi esa o'yma naqshning jozibadorligi, jimjima naqshlarni oltin, kumush suvi bilan bezatilishi, naqsh zaminida ranglardan foydalanishi bilan ajralib turadi.

Marg'ilon yog'och o'ymakorligi chuqur zaminli yassi o'ymani qo'llab kelganlar.

Qo'qon o'ymakorligi esa kalta bo'rtmali, yassi o'yma ishlatganlar. Toshkentda esa naqsh bilan qoplangan yassi bo'rtmali, zaminsiz Chizma yog'och o'ymakorligi keng tarqalgan. Yog'och o'ymakorligi maktablari taxminan 40—50 yillardan keyin paydo bo'lgan. Respublikamizda Qo'qon, Samarqand, Toshkent maktablari mavjud.

Joriy yo'riqnoma: O'qituvchi tomonidan Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini ko'rsatib beradi. O'qituvchi xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilinayotganligiga va ishchi hamda o'lchov asboblari to'g'ri ham o'z o'rinida foydalanilayotganligiga e'tibor beradi. O'qituvchi o'quvchilar ishini nazorat qiladi va ularga tegishli tavsiyalar beradi.

Yakuniy yo'riqnoma: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'mida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; Chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yordansa, belgilangan me'yorda bajarishi), bunday baholar ijobiy natijalar beradi. Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalarni tushuntiring.

2. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari ?

3. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari bajarishda nimalarga e'tibor berish kerak?

5. Uyga vazifa berish:

1. Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari

2. Darslikdan mavzuga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni o'rganish

51-52 mashg'ulot. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalarini, yog'ochdan silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishda foydalanishning ahamiyati, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarni silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy va interaktiv metodlar

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "Veer", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Duradgorlik buyumlarining sirtini pardoqlashdan ko'zlangan maqsad, pardoqlashning turlari va bosqichlari, laklash va bo'yash, xalq xunarmandchiligi asosida buyumlar tayyorlash jarayonida nimalaraga e'tibor berish kerakligi haqidagi ma'lumotlar "aqliy hujum" metodidan foydalangan holda o'quvchilardan so'raladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini o'quvchilarga chizib beradi.

Joriy yo'riqnoma. Shundan so'ng o'quvchilar ish o'rinlarini egallashadi va silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishga kirishadilar. O'qituvchi mavzuning amaliy jihatlari ko'rsatib beradi. O'qituvchi xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilinayotganligiga, ishchi hamda o'lchov asboblari to'g'ri va o'z o'rinida foydalanilayotganligiga e'tibor beradi. O'quvchilar ishini nazorat qiladi va ularga tegishli tavsiyalar beradi.

Yakuniy yo'riqnoma: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; Chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi), bunday baholar ijobiy natijalar beradi. Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish uchun qanday materiallar zarur bo'ladi?

2. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishda qanday turdagi o'lchov va ishchi asboblari kerak bo'ladi?

2. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish qanday ketma-ketlikda olib boriladi?

3. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishda nimalarga e'tibor berish kerak?

5. Uyga vazifa berish:

1. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishda yo'l qo'ygan hatolarni to'g'rilash (agar xatolar bo'lsa), pardoqlash ishni yakunlash.
2. Darslikdan mavzuga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni o'rganish.

53-54 mashg'ulot. Yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalari, tayyorlanmaning eskizi va texnologik xaritasini tuzish, tanlash, rejalash va tayyorlash ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarni yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy va interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, kompyuter, plakatlari, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, jadvallar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Naqsh, naqshlarning turlari, naqqoshlik san'ati, yog'och o'ymakorligi san'ati, naqshlarini chizishda rioya qilinishi kerak bo'lgan talablar haqidagi ma'lumotlar "blits" savollardan foydalangan holda o'quvchilardan so'raladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi mavzuga doir quyidagi ma'lumotlarni keltiradi: Har qanday buyumni yasash uchun uning tegishli chizmasi va texnologik

jarayonning asosini tashkil qiladigan texnologik xaritasi bo'lishi shart. Texnologik xaritalar tuzish va ulardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi, texnik tafakkurini rivojlantiradi va mustaqil ishlashga yordam beradi. Bundan tashqari, texnologik xaritalarni tuzish orqali buyumning namunasiga yoki chizmasiga qarab uning murakkab konstruksiyasini ishlab chiqish; buyum uchun zagotovka tanlash va uning o'lchamlarini aniqlash; texnologik operatsiya va o'tishlarni hamda ularni bajarish tartibini belgilash; asboblarni, uskuna va moslamalarni tanlash kabi muhim ishlar o'zlashtirib olinadi.

Tuzilgan texnologik xaritalar yordamida rejalashtirilgan buyumning hamma detallarini yasash va ularni yigishni bajarish mumkin.

Joriy yo'riqnoma. O'qituvchi yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash amallarini bajaradi. O'qituvchi yangi o'tilgan mavzuni amaliy jihatlarini ko'rsatib beradi. O'qituvchi o'lchov asboblarni to'g'ri ham o'z o'rinida foydalanilayotganligiga e'tibor beradi. O'quvchilar ishini nazorat qiladi va ularga tegishli tavsiyalar beradi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchashdan maqsad nima?

2. Texnologik xarita tuzishga qanday talablar qo'yiladi?

3. Texnologik xarita yordamida va texnologik xaritasiz buyum yasashni bir biri bilan solishtiring.

5. Uyga vazifa berish:

1. Uy-ro'zg'or buyumlaridan birining texnologik xaritasini tuzib kelish.

2. Darslikdan mavzuga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni o'rganish

55-58 mashg'ulot. Yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash to'g'risida ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarga texnika xavfsizligi qoidalarini, yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash to'g'risida ma'lumot berish, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: tayyor buyumlarning namunalari, maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlarni, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, jadvallar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni,

lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, tabiiy namunalar, hom-ashyo namunalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "kichik guruhlarda ishlash", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyg'a vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyg'a berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishda kerak bo'ladigan materiallar va asbob uskunalar, Silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzishning ketma-ketligi va ushbu buyumni yasashda nimalarga e'tibor qaratish kerakligi haqidagi ma'lumotlar "aqliy hujum" metodidan foydalangan holda o'quvchilardan so'raladi. Ushbu buyumni yasashda qanday qiyinchiliklarga duch kelishganini o'quvchilardan so'ragan holda ularga tegishli tavsifalar beriladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma.

Yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash bo'yicha ma'lumotlar beriladi.

Joriy yo'riqnoma. O'qituvchi girix naqsh namunalaridan birining chizmasini ketma-ketlikda chizadi (girix naqshlarining chizish namunalari darslikning 15 mavzusida keltirib o'tilgan). Naqsh chizish yo'l-yo'riqlarini tushuntirib o'tadi.

Yakuniy yo'riqnoma: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; Chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi), bunday baholar ijobiy natijalar beradi. Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash deganda nimani tushunasiz?

2. Naqshlarning qanday turlarini bilasiz?
3. Xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash to'g'risida nimalar bilasiz?
4. Yog'och o'ymakorligi san'atining o'ziga xos tomonlari haqida ma'lumot bering.
5. Naqshlarini chizishda nimalarga e'tibor qaratish zarur

5. Uyga vazifa berish:

1. Mustaqil ravishda naqsh kompozitsiyalarini tuzish.
2. Halq hunarmandchiligi sohalari haqida qo'shimcha ma'lumot bilib kelish.

3. ELEKTROTEXNIKA ISHLARI

59-60 mashg'ulot. Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, elektr montaj ishlarida ish o'rini tashkil qilish, Elektrotexnika ishlarida ishlatiladigan asbob va uskunalaridan foydalanish; Elektrning xalq xo'jaligidagi ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Dars metodi: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy va interaktiv metodlar.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, namuna materiallar, elektrotexnika asbob-uskunolari, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, jadvallar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "kichik guruhlarda ishlash", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.**

3. **O'tilgan mavzuni takrorlash.**

4. **Yangi mavzuning bayoni.**

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi tomonidan quyidagi savollar o'rta tashlanadi:

1. Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasini bilasizmi?

2. Qanday elektr energiya manbalarini bilasiz?

3. Qanday elektr energiya iste'molchilarini bilasiz?

O'quvchilar tomonidan berilgan javoblar umumlashtiriladi. O'qituvchi bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi, maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri, elektrotexnika ishlatiladigan asbob uskunalar, elektrotexnika ishlarida xavfsizlik texnikasi qoidalari, o'tkazgich similar va ularni ulash tartibi haqida ma'lumotlar beradi.

Joriy yo'riqnama. O'qituvchi mavzuning amaliy tushuntirish uchun quyidagi amaliy mashg'ulotni o'quvchilar bilan birgalikda bajaradi:

1. Simlarni ulash.

a) ikkala simning uchlaridagi izolyatsiyani rejalab, olib tashlash, tomirlarni yaltiraguncha tozalash;

b) tozalangan tomirlarni ustma-ust 45° burchak hosil b'ilib qo'yish va birini ikkinchisi ustiga o'rash;

v) ulangan joyni yassi jag'li ombur bilan qattiq siqish va kavsharlash;

g) simlarni ulangan joyini izolyatsiyalash.

Yakuniy yo'riqnama: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri haqida nimalar bilasiz?

2. Elektrotexnika ishlarida qanday texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilish zarur?

3. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'sirini bilasizmi?

5. Uyga vazifa berish:

1. Elektrotexnika sohasiga oid kasb-hunarlar haqida ma'lumot to'plash.

1. Darslikdan mavzuga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni o'rganish.

61-64 mashg'ulot. Elektr energiyasini tejamli ishlatish usullari. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga hizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga elektr energiyasini tejamli ishlatish usullari. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga hizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalari, elektr o'tkazgichlarni montaj qilish izolliyatlash ishlari, elektr asboblari, sohaga oid kasb-hunarlar to'g'risida, elektr energiyaning xalq xo'jaligidagi ahamiyatini, sanitariya gigiena talablariga rioya etish to'g'risida ma'lumot berish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning elektr o'tkazgichlarni montaj qilish izolliyatlash ishlari, elektr asboblari, sohaga oid kasb-hunarlar haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, taqdimot materiallar, videomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, Chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", kichik guruhlarda ishlash, "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. Elektr energiyasining xalq xo'jaligidagi ahamiyati, elektr energiya manbalari va elektr energiya iste'molchilari, elektrotexnika ishlarida rioya qilinishi kerak bo'lgan xavfsizlik texnikasi qoidalari, elektrotexnika ishlarida ishlatiladigan asbob va uskunalar, o'tkazgich simlarni ulash tartiblari haqidagi ma'lumotlar "aqliy hujum" metodidan foydalangan holda so'raladi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi. O'qituvchi tomonidan quyidagicha nazariy ma'lumotlar beriladi:

Elektr energiyasini tejamli ishlatish usullari. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga hizmat ko'rsatishga oid kasb-

hunarlar to'g'risida ma'lumot berish kuyishdan va qisqa tutashuvdan saqlashga xizmat qiladi.

Joriy yo'riqnoma. O'qituvchi mavzuning amaliy tushuntirish uchun quyidagi amaliy mashg'ulotni o'quvchilar bilan birgalikda bajaradi:

Elektr energiyasini tejamli ishlatish usullari. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot bilan tanishish.

Ishni bajarish tartibi:

1. darslikda keltirilgan rasmni diqqat bilan o'rganib chiqing va quyidagilarni bajaring:

a) vintlarini bo'shatib, osma viklyuchatel qopqog'ini oching;

b) kontakt mexanizmi qurilmasini ko'rib chiqing, ularning ulanish joylarini o'rganing;

v) viklyuchatel richagi harakatlanganda kontakt kashagi holati o'zgarishini kuzating;

g) o'chirish va yoqish holatini aniqlang;

d) qopqog'ini yoping va qotirish vintlarini mahkamlang.

2.- darslikda keltirilgan rasmndan foydalanib quyidagilarni bajaring:

a) elektr patron qopqog'ini oching va chinni o'zakni oling;

b) o'zak tuzilishini o'rganib chiqing, tayanch va yon tomondagi kontaktlarni, kontakt vintlarini toping;

v) simlarni ulash joylarini toping;

g) patron o'zagini qopqoqdagi o'rniga moslab qo'ying;

d) patron qopqog'ini burab yoping.

Yakuniy yo'riqnoma: O'qituvchi o'quvchilar yo'l qo'ygan xatolarni aniqlab ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatadi. Faol ishtirok etgan o'quvchilarni baholaydi.

5. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Simlarni biriktirishda nimalarga e'tibor berish kerak?

2. Simlarning ochiq joylari inson hayoti uchun qanchalik xavf tug'diradi?

3. Izolyatsiyalashda nimalarga e'tibor berish kerak?

4. Simlarni ulash qanday tartibda olib boriladi?

5. Elektr patronga sim ulash ketma-ketligini tushuntirib bering.

6. Uyga vazifa berish:

1. Mavzuga doir klaster tuzib kelish

2. Darslikdan mavzuga oid ma'lumotlarni o'rganish.

4. UY RO'ZG'OR BUYUMLARINI TA'MIRLASH

65-66 mashg'ulot. Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalari, pol qoplamalari hamda mebellarning laklangan va qoplamali yuzalarini saqlash tadbirlari va kichik ta'mirlash ishlarini bajarishda sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarga yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar berish shu bilan birga xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar, sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari ishlarini bajarish ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "blits", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Elektrotexnika ishlarini tashkil qilish, elektr o'tkazish simlari, montaj qilish, izolyatsiyalash, elektr asboblari bilan ishlash usullari haqidagi tushunchalarni takrorlaydi. O'qituvchi o'quvchilarning uy-ro'zg'or buyumlarini ta'mirlash haqidagi bilimlarini "blits" savollari orqali aniqlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari,

xizmat ko'rsatish sohalari haqida ma'lumot beriladi. Darsda o'qituvchi xavfsizlik texnikasi bilan tanishtiradi. Ushbu mavzuni o'tishda asosiy vazifalar pol qoplamalari hamda mebellarning laklangan va qoplamali yuzalarini saqlash tadbirlari va kichik ta'mirlash ishlarini bajarishdan iborat.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari bo'yicha tushunchalar beriladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rni belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar.
2. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar.
3. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari nimalarga e'tibor berish lozim

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 33-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. O'tilgan mavzu yuzasidan esse yozib kelish.
3. Uyda nosoz buyumlarda kichik ta'mirlash ishlarini bajarishni mashq qilish.
4. Savollarga javob berish.

67-68 mashg'ulot. Amaliy mustaqil ishlar. Xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: o'quvchilarni texnika xavfsizligi qoidalari, xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash usullarini bajarishda sanitariya gigiena talablariga rioya etishga o'rgatish;

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini

tayyorlash, taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash to'g'risidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: maktab ustaxonalarida ishlashdagi xavfsizlik texnikasiga oid jadvallar, taqdimot materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlar, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Skarabey", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash haqidagi bilimlarini "blits" savollari orqali aniqlaydi.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Pol qoplamalari hamda mebellarning laklangan va qoplama yuzalarini saqlash tadbirlari va kichik ta'mirlash ishlari haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: Xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash haqida ma'lumot beriladi. Darsda o'qituvchi xavfsizlik texnikasi bilan tanishtiradi. Ushbu mavzuni o'tishda asosiy vazifalar binolarni isitish usullari, oyna romlarini kichik ta'mirlash va qishda issiqlikni saqlash usullari bajarishdan iborat.

Joriy yo'riqnoma. O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi: Xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash amalga oshirilishi haqida ma'lumotlar beriladi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy instruktaaj berish paytida o'qituvchi baho qo'yadi (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi, bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rinda belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati, agar ish me'yorlansa, belgilangan me'yorda bajarishi). Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash haqida ma'lumot bering.

2. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash turlari aytib bering.

4. Xizmat ko'rsatish sohalariga oid kasb-hunar turlarini sanab bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdagi 34-mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash ishlarini bajarish.

4. Savollarga javob berish.

II QISM

SERVIS XIZMATI YO'NALISHI

1. PAZANDACHILIK ASOSLARI

1.1. UMUMIY TUCHUNCHALAR

1-2. Pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar.
Sanitariya-gigiyena talablari va xavfsizlik texnikasi qoidalari.

Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar, sanitariya-gigiyena talablari va xavfsizlik texnikasi qoidalari hamda un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyatini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni pazandachilik xonalarida mashg'ulotlar jarayonida xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena qoidalari haqidagi bilimlarni mustahkamlash va u talablariga rioya qilishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablariga amal qilish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jixozlash va kurgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari, sanitariya gigiyena qoidalari jadvali, plakatlar, zamonaviy oshxona jihozlari va dasturxon bezash bo'yicha slaydlar, oshxona anjomlari namunalari, kompyuter, darsliklar, rangli rasmlar, albomlar, amaliy mashg'ulot uchun kerak bo'ladigan oziq-ovqat mahsulotlari,

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar, sanitariya-gigiyena talablari va xavfsizlik texnikasi qoidalari hamda un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyatini plakatlar hamda slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Turli asbob va moslama namunalari ko'rsatilib, har biridan foydalanish yo'llari izohlanadi.

Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati mavzusini tushuntirishda charxpalak metodidan foydalanish mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar bilimni mustahkamlashda klaster usuli yaxshi yordam beradi va har bir o'quvchining ishtiroki ta'minlanadi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar. Kadrlar tayyorlash milliy dasturida belgilab berilganidek, umumta'lim maktablarida o'qitiladigan barcha fanlar uchun maxsus jihozlangan xonalar va ularning moddiy ta'minoti zamonaviy bo'lishi zarur. "Servis xizmati" yo'nalishi fanining pazandachilik asoslari bo'limini o'qitish uchun ham xonalar kerakli asbob-anjomlar bilan etarli darajada ta'minlanishi dars mashg'ulotlarini yuqori darajada olib borilishiga olib keladi.

Pazandachilik xonasi nazariy va amaliy mashg'ulotlar uchun alohida-alohida bo'lgani ma'qul. Amaliy mashg'ulotlar xonasiga yorug'lik yaxshi tushadigan, hid

va bug'lardan tozalash uchun maxsus shamollatgich moslamalar o'rnatilgan bo'lishi kerak. Uning devorlari kafel bilan qoplangan bo'lib, qo'l yuvish uchun va oshxona idish-tovoqlarini yuvish uchun alohida chanog'i bo'lishi zarur. Oshxona jihozlarini saqlash uchun mebellar maxsulotlarga ishlov berish va tayyorlangan taomlarni bezash uchun stollar bo'lishi hamda maxsulotlarga issiqlik ishlovi berish uchun elektr plita va duxovkalar yong'inni oldini olish va elektr xavfsizligi qoidalariga muvofiq o'rnatilishi lozim.

Pazandachilik xonasida quyidagi sanitariya-gigiena qoidalariga rioya qilish lozim:

1. Ovqat va pazandachilik mahsulotlarini pishirishda maxsus kiyimlar — ochiq rangli fartuk va qalpoq kiyish yoki oq ro'mol o'rab olish.
2. Ovqatni tayyorlashga kirishishdan oldin qo'llarni sovun bilan yuvish, tirnoqlar olingan bo'lishi.
3. Ovqat tayyorlashda imkon qadar yangi, sifatli mahsulotlardan foydalanish.
4. Go'shtga, baliqqa birlamchi ishlov berishda maxsus tamg'alangan - "XG", "XB" taxtakach va pichoqlardan foydalanish.
5. Ish o'rini tez-tez tozalash va har doim ozoda, pokiza saqlashga harakat qilish.
6. Xona jixozlarining saranjomligi va ozodaligini ta'minlash.
7. Toza idishlarni maxsus gigienik javonlarda saqlash.
8. Chiqitlarni maxsus qopqoqli idishga solish o'z vaqtida chiqarib tashlash.

Pazandachilik o'quv xonasida quyidagi xavfsizlik texnika qoidalarigq rioya qilish zarur:

1. Ovqat tayyorlashni boshlashdan oldin ishlatiladigan elektr asboblari va jihozlarining sozligini tekshirish.
2. Elektr jihozlarini tok manbaiga ulashda qo'l quruq bo'lishi.
3. Go'sht qiymalagichda ishlashda unga mahsulotni maxsus moslama bilan surish.
4. Pichoqni boshqa kishiga sop tomoni bilan uzatish.
5. Kastrylka yoki qozonda suyuqlik qaynatishda suyuqlikni to'ldirib solmaslik.
6. Suyuqlik qaynab turgan idishning qopqog'ini o'zidan teskari tomonga qaratib ochish.
7. Tovadagi qizigan yog'ga mahsulotni sekin-asta, tovaning bir chetidan solish.
8. Qaynayotgan suyuqlikka turli mahsulotlarni sachratmasdan ehtiyotkorlik bilan tashlash.
9. Issiq qozon, tova, idish-tovoqlarni maxsus qo'lqop yoki moslama bilan ushlash.
10. Oshxonada tagi qiyshiq, bandlari singan, cheti uchgan, siri ko'chgan idish-tovoqlarni ishlatmaslik.

Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati. Don mahsuloti turlari, ya'ni dondan qayta ishlab olinadigan mahsulotlarga yormalar, un, makaron mahsulotlari kiradi. Bu mahsulotlar uglevodlarga, ya'ni kraxmalga juda boydir.

Un tortish sanoati korxonalarining yangi, ilg'or texnika bilan jihozlanishi, texnologik jarayonlarning avtomatlashtirilishi, unning qat'iy assortimentini belgilanganligi va standart tasdiqlanganligi, un tortish texnologik sxemalarining har xilligi cheklanganligi hozirgi zamon un tortish sanoatining katta yutuqlaridir.

Un, asosan, bug'doy va javdardan, ba'zan arpa, makkajo'xori, sulii, no'xat, soya va ba'zi boshqa ekinlardan tortiladi.

Oldin turli aralashmalardan tozalangan don tortiladi. Un asosan, ikki usul bilan: 1) dag'al yoki oddiy; 2) mayin yoki sortlab tortish usuli bilan olinadi. Dag'al tortilganda tegirmon toshida bir yo'la un qilinadi. Bunday usul bilan, asosan, javdar uni olinadi. Bug'doy uni (kepakli undan tashqari), odatda, mayin tortish usuli bilan olinadi. Mayin tortish usulining mohiyati shundan iboratki, unda bug'doy doni begona aralashmalardan tozalangandan keyin yorma qilib yanchiladi, yorma yirik-maydaligiga qarab sortlarga ajratilgach, yana alohida-alohida tortiladi. Un necha sort qilib tortilishiga qarab, mayin tortish bir xil sortli, ikki xil sortli va uch xil sortli bo'lishi mumkin.

Un tur, tip va sortlarga bo'linadi. Unning turi un olingan don ekini bilan belgilanadi. Nima maqsadda mo'ljallanganligiga qarab unning turlari tiplarga (nonbop, makaronbop va boshqalarga), uning tur va tiplari esa sifatiga qarab tovar sortlariga bo'linadi.

Unning *sifati* quyidagi ko'rsatkichlariga: rangi, ta'mi, hidi, yirik-mayda tortilganligi, namligi, yopishqoqligi, kislotaliligiga qarab belgilanadi.

Yuqori sortli un sarg'imtir tiniq oq rangli, past sortlari esa kul rangli bo'ladi.

Yaxshi sifatli unni asta chaynalsa, ta'mi shirinroq bo'ladi. Noqulay sharoitda uzoq saqlangan unning ta'mi yomonlashadi: kislotaliligi ortadi, achimsiq, dimiqish va boshqa yoqimsiz ta'mlar paydo bo'ladi.

Unga xos hid sal kelib turishi lozim. Achimsik bursigan va boshqa yog' hidlar unning sifatsizligidan dalolat beradi.

Bug'doy unining sifati uning yopishqoqlik darajasi va sifatiga bog'liq. Xamir qancha yopishqoq bo'lsa, non shuncha ko'pchib, g'ovak-g'ovak bo'lib chiqadi. Yopishqoqligi 28—30% dan ortiq bo'lgan bug'doy uni yaxshi hisoblanadi.

Un quruq, o'rtacha quruq, nam va ho'l turlarga bo'linadi. Quriq unning namligi 14% dan oshmaydi. U uzoq saqlanadi va nonbop hisoblanadi. O'rtacha quruq unda 14,5% dan 15,5% gacha nam bo'lib, 0 dan 8°C gacha temperaturada yaxshi saqlanadi. 15,5 dan 17% gacha nami bo'lgan un nam, 17% dan ortik nami bo'lgan un esa ho'l un hisoblanadi.

Sulii uni pechene va bolalar uchun to'yimli aralashmalar tayyoroashda foydalaniladi.

Arpa unidan non yopiladi. Makkajo'xori uni non yopishda va qandolat mahsulotlari tayyorlashda bug'doy va javdari unlariga aralashtirib ishlatiladi.

Don mahsulotlari juda ko'p guruhlariga bo'linadi. Ularga yormalar (guruch, grechka, manniy, arpa, sulii, tariq), dukkakli donlar (mosh, loviya, noxot), makaron mahsulotlari, non va non mahsulotlari kiradi. Ulardan tayyorlanadigan taomlar uglevodlar, mineral moddalar va vitaminlarga boy bo'ladi.

Don mahsulotlarining oziqlilik qiymati ulardagi oqsil, uglevod, yog', mineral

moddalar va vitaminlarning miqdoriga bog'liq. Bu mahsulotlar tarkibida oqsil—8—12%; kraxmal 65—78%, yog'—0,3—9%, mineral moddalar 2% gacha bo'ladi, shuningdek, ko'p miqdorda V₁, V₂, PP, E singari vitaminlar ham mavjud.

Ovqatlanishda yorma, dukkakli donlar va makaron mahsulotlaridan har xil lazzatli taomlar tayyorlashda foydalaniladi.

Don mahsulotlaridan turli ovqatlar hamda go'shtli, baliqli taomlar uchun garnirlar tayyorlanadi. Ularning tarkibidagi oziq moddalarning miqdoriga qarab quyidagi turlarga bo'linadi:

A) Tarkibida kraxmali ko'p bo'lgan yormalarga: guruch, manniy;

B) Tarkibida oqsili ko'p bo'lgan yormalarga: sulii, perlovka, grechka, so'k, no'xat;

V) Tarkibida yog'i ko'p bo'lgan yormalarga: grechka, sulii, so'k kiradi.

Oziqaviy qiymati va tarkibidagi darmondorilarning ko'pligi bo'yicha grechka, so'k, sulii birinchi o'rinda turadi, manniy va guruch keyingi o'rinlarda turadi. Yormalar tarkibida asosan mineral moddalardan fosfor va kalsiy kam bo'ladi, shuning uchun ularni sutda pishiriladi yoki sut qo'shib tortiladi.

Don mahsulotlari tarkibidagi kletchatka moddasi ovqat hazm bo'lishida, ichak faoliyatini yaxshilashda yordam beradi. Yormalardan taom tayyorlashdan oldin ularga birinchi ishlov beriladi. Masalan, taom tayyorlashda avval ulardagi tashqi moddalar terib tozalanadi, manniy yormasi elanadi.

Guruch, so'k va perlovka tarkibidagi yog' oksidlanishi natijasida achchiq ta'm berishi mumkin. Shuning uchun ular avval iliq, so'ngra issiq suvda yuviladi. Manniy, grechka, gerkules yormalari yuvilmasdan ishlatiladi. Yormalarni yuvilganda ular tarkibidagi oziq moddalarning ozginasi suvga chiqib ketadi. Perlovka yormasi juda sekin pishadi, shuning uchun uni pishirishdan oldin 2—3 soat sovuq suvda ivitiladi. Grechixa yormasini ham tez pishishi uchun yog'siz qovurib, qizartirib olinadi.

Dukkakli donlardan juda to'yimli taomlar tayyorlash mumkin, chunki ular tarkibida 20 % gacha (no'xatda — 28 %) oqsil, yog' — 20 %, A, V, D, E darmondori, fosfor, kaliy, kalsiy, magniy, temir mineral tuzlari bo'ladi. Dukkakli donlarni taomga ishlatishdan avval terib tozalanadi. Ularning pishishi qiyinligi sababli (osiyo no'xati) 5-6 soat davomida iliq suvda ivitiladi. Dukkakli donlarni aslida tuz, nordon mahsulotlar (tomat) solinmay pishiriladi, chunki bular donlarni qotirib qo'yadi. Shuning uchun no'xat, loviya, mosh kabi masalliq'larga pishish oldidan tuz solinadi. Dukkakli donlarning pishish vaqti ularning turi va naviga karab 30 daqiqadan 3 soatgachadir.

Donli mahsulotlarni quruq, yaxshi shamolatiladigan qorong'i joyda, o'tkir hidli mahsulotlardan uzoqroqda saqdash kerak. Bu mahsulotlarni uzoq vaqt (oylab) saqlash yaramaydi, chunki uning tarkibidagi yog' taxirlashadi, to'yimlilik sifati pasayadi. Donli mahsulotlarni qog'oz idishlarda saqlash tavsiya etilmaydi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Pazandachilik o'quv xonasida qo'llaniladigan xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini yod olib kelish.

2. Un va don mahsulotlarining oziqaviy qiymati va inson organizmi uchun

ahamiyatini darslikdan o'qib o'rganish.

3-4. Pazandachilik xonasida ishlash uchun sanitariya-gigiyena talablari. Oshxona asboblari metall, chinni, sopol, plastmassa, shisha idishlardan to'g'ri foydalanishning ahamiyati

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga pazandachilik xonasida ishlash uchun sanitariya-gigiyena talablari, oshxona asboblari metall, chinni, sopol, plastmassa, shisha idishlardan to'g'ri foydalanishning ahamiyatini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni oshxonada ishlayotganda e'tiborli bo'lishga, shaxsiy gigiyena qoidalariga qat'iy rioya qilishga va ish joyini ozoda tutishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni ijodkorlikka yo'naltirish va oshxona asboblari to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: sanitariya gigiyena qoidalar jadvali, oshxona asbob-anjomlari namunalari va plakatlari, slaydlar, kompyuter, rangli rasmlar, oshxona jihozlari, tayyor taomlarni dasturxonga tortish uchun zarur bo'lgan idishlar, asbob-anjomlar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga pazandachilik xonasida ishlash uchun sanitariya-gigiyena talablari, oshxona asboblari metall, chinni, sopol, plastmassa, shisha idishlardan to'g'ri foydalanishning ahamiyati plakatlari va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Turli oshxona idishlari namunalari ko'rsatilib, har biridan foydalanish yo'llari izohlanadi.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan oshxona asboblari to'g'ri foydalanish to'voqlardan foydalanish bo'yicha savol-javoblar o'tkazishni tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Oshxonada ishlatiladigan jihozlari, asbob va idish-tovoqlar harorat o'zgarishiga, yuvuvchi moddalarga, dezinfeksiya vositalariga chidamli bo'lishi, sirti silliq, tiniq bo'lishi lozim. Oshxonada taom tayyorlashda turli idishlardan foydalaniladi.

Idish-tovoq metall, sopol, chinni, shisha, plastmassadan tayyorlanadi. Metall idishlarning alyuminiy, po'lat, jez, cho'yan, mis va boshqa metall va qotishmalardan ishlanadigan turlari bor.

Alyuminiy idishlar shtampovka qilib, quyib tayyorlanadi. Shtampovka qilib tayyorlanadigan alyuminiy idishlar ishlatilishiga qarab har xil og'irlikda bo'ladi. Yengil idishlarning tubini qalinligi 1,5 mm, o'rtachalariniki – 2 mm, og'irlariniki esa – 2,5 mm bo'ladi. Qalin qilib quyilgan alyuminiy idishlar (tova, kastyul, qozon va shu kabilar), asosan yog' dog'lab, masalliqni qovurishga, quyuq taomlar pishirishga mo'ljallangan. Alyuminiy idishlar kumushsimon xira sirlab, silliqlab, jilolab, xromlab, bo'yamay yoki har xil rangga bo'yab sirlab ishlanadi. Alyuminiy idish-tovoqlar issiqqa chidamli (658°C da eriydi) bo'ladi, haroratning tez

o'zgarishi ta'sir ko'rsatmaydi, bunday idishlarda taomning rangi, hidi, ta'mi buzilmaydi. Bunday idishlarda sho'r, organik kislotalarga boy masalliq larni qovurib yoki qaynatib pishirish mumkin. Lekin, ovqatni 2 sutkadan ortiq saqlab bo'lmaydi. Tuzlangan karam, sho'r bodring kabilarni alyuminiy idishlarda saqlash mumkin emas, tuz, kislota, ishqordan tez ayniydi. Yangi alyuminiy idishni hayvon yoki o'simlik yog'i surtib qaynatib tashlab, keyin foydalanish kerak.

Po'lat idishlar emallab, ruxlab, qalay bilan oqartirib ishlanadi. Emallangan po'lat idishlarga organik kislotalar, tuz, sovun, ishqor ta'sir etmaydi, tez yuviladi, ovqat tayyorlashdan tashqari oziq-ovqat mahsulotlarini uzoq vaqt saqlashga ham yaraydi. Lekin quyuq taomlarni, ayniqsa bo'tqa, palov kabi taomlarni bunday idishlarda tayyorlamaslik kerak. Harorat tez o'zgarishi oqibatida emali tez ko'chib ketadi.

Zanglamaydigan po'latdan tayyorlangan idishlar suyuq taomlar tayyorlashga mos, ularda taomlarni uzoq saqlash ham mumkin.

Jez (mis va rux qotishmasi) *idishlar* suv qaynatish va shirinliklar (murabbo va shuning kabilar) tayyorlashga mos. Bunday idishlar alyuminiy va emallangan idishlarga nisbatan chidamli bo'ladi.

Melxior (mis bilan nikel qotishmasi) va *neyzilber* (mis, nikel, rux qotishmasi) *idishlar* asosan dasturxon ustiga qo'yiladi. Bu qotishmalar mustahkam bo'lib, tashqi tomonidan, nikel bilan, ichkari tomondan qalaylab, nikellab oqartiriladi. Tez-tez ishlatilib turganda, bunday idishlarni har 7-10 kunda sovunli suvda 1 litr suvga 1 choy qoshiq noshatir spirt qo'shib yuviladi. Namdan qoraygan joylari iliq sirka bilan yuviladi, keyin toza suvga chayqaladi.

Chinni idishlar 2 turga bo'linadi: nafis chinni (farfor) va dag'al chinni (fayans). Nafis chinni limon va sirka kislotalariga chidamli, yupqa sirlangan bo'ladi, qattiq (qirilmaydi), jaranglaydi, asosan oq, ba'zan rangli sirlanadi. Dag'al chinni qalin, sirlangan, nafis chinniga nisbatan anchagina chidamsiz (tez sinuvchan), nisbatan yengil, yirik idishlar uchun (masalan, katta kosa, guldon, sut va yog' solinadigan idishlar, qanddon) qulay.

Sopol idish-tovoqlar ichi sirlangan bo'ladi, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlashda va ularni iste'mol qilishda ko'p ishlatiladi. Piyola, kosa, tovoq, ko'za, xum va shu kabi idishlar O'rta Osiyoda juda keng tarqalgan, ular qaynoq suvda (ba'zan sovun ishlatib) yuviladi.

Shisha idishlar ikki usulda: cho'yan yoki po'lat qoliplar yordamida presslab va puflab tayyorlanadi. Puflab tayyorlangan shisha idishlar yupqa, nafis bo'ladi, tiniq, ba'zan rangli ishlanadi. Presslangan shisha idishlar qalin, rangsiz, rangli, kamroq miqdorda billurdan ishlanadi. Suv, choy, vino va turli ichimliklar ichiladigan stakan, qadahlar, salat, qand solinadigan turli idishlar, vazalar shishadan ishlanadi. Olovga chidamli maxsus shishadan ishlangan idishlardan ovqat pishirishda foydalaniladi. Lekin, foydalanayotganda ehtiyot bo'lish kerak: qizigan paytda sovuq suvga tegmasligi, sovuq, nam joyga qo'yilmasligi, idish sovub turganda esa to'satdan qaynoq suv solinmasligi lozim. Olov ustiga metall setka qo'yib, ustidan shisha idish qo'yilgani ma'qul. Shisha idishlarni yuvishda qum ishlatmaslik kerak, metall cho'tkalardan ham foydalanib bo'lmaydi, ularni iliq

suvda yuvish kerak. Haroratni keskin o'zgartirmay, asta-sekin isitib yoki sovutib yuvish lozim (undan foydalanayotganda ham shu qoidaga rioya qilmoq kerak). Og'zi tor idishlar ichini maydalangan qog'oz, paxta kabilarni tashlab, suv solib chayqash, tozalashda quyuq va suyuq idish yuvadigan vositalaridan foydalanish kerak.

Xrustal idishlarni qaynoq suvda yuvib bo'lmaydi. Ular xiralashib qoladi. Iliq, hatto sovuq suvda yuvgan yaxshiroq.

Plastmassa idish-tovoqlar chinni va sopol idishlarga nisbatan ancha chidamli bo'lib, oson yuviladi. Plastmassa idishlardan sovuq taomlarni, oziq-ovqat mahsulotlarini qisqa muddat saqlashda foydalangan ma'qul. Bunday idishlarni tozalash uchun "Kometa" pastasi, "Jemchug", "Vilva" kabi yuvish vositalari mavjud. Nam latta yoki cho'tkaga poroshok yoki pasta tashlab, u bilan suvga botirib olingan idish artiladi, keyin toza suvda yuviladi. Suyuq preparatlar bilan latta yoki gubka xo'llanib, idish artiladi, ishqalanadi, 15–20 minutdan keyin suv bilan yuviladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Zamonaviy oshxona idish-tovoqlari haqida ma'lumot to'plash.
2. Shaxsiy gigiena qoidalarini yod olish.

5-6. Sovutgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarning tuzilishi va ahamiyati, foydalanish texnologiyasi

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga sovuqgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarning tuzilishi va ahamiyati, foydalanish texnologiyasini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarning estetik didlarini o'stirish va zamonaviy oshxona elektr jihozlaridan to'g'ri foydalanishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni zamonaviy oshxona elektr jihozlaridan foydalanishda ko'nikma va malakalarni shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi yozilgan plakatlar, muzlatgich, sovuqkichni, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarni aks ettiruvchi plakatlar, zamonaviy sovuqgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlar bo'yicha slaydlar, oshxona anjomlari namunalari, kompyuter, proeksion materiallar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, mustaqil bajarish topshiriqlar.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga sovuqgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarning tuzilishi plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida savol-javob uyushtirish mumkin. Turli sovuqgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarning tabiiy yoki rasmlari namunalari ko'rsatilib, har biridan foydalanish yo'llari izohlanadi.

Mikroto'lqinli elektrpech namoyish qilinib, uni ishlash prinsipi tushuntiriladi. Ishlash sxemasini chizib ko'rsatish mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan oshxona elektr asboblari turlari va ulardan foydalanish bo'yicha munozara uyushtirish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Sovutgich va muzlatgich. Ishlab chiqarish korxonalarida sovitgichlar kamerasidagi zarur harorat $+6^{\circ}\text{C}$ dan -18°C gacha bo'lgan turli hajmdagi sovitkich turlari ishlab chiqariladi. Sovutgichlarning kompression (bir yoki ikki kamerali), termoelektrik xillari bor. Tashqi ko'rinishiga ko'ra polga va stolga o'rnatiladigan, osma, ko'chma (xaltatermos), kombinasiyalashgan (shkaf ko'rinishida hamda oshxona mebeliga o'rnatilgan) bo'ladi.

Kompression sovitkichlarda kamera germetik agregati bilan sovitiladi. Sovitish agregati ixcham bo'lib, kam shovqin bilan ishlaydi, ishlatish vaqtida ishqalanuvchi detallarni almashtirish va moylash talab etilmaydi. Muzlatish kamerasida past harorat sovitish agregatining muntazam ravishda qisqa vaqt ishlashi natijasida hosil bo'ladi, bu esa elektr energiyani tejashga yordam beradi.

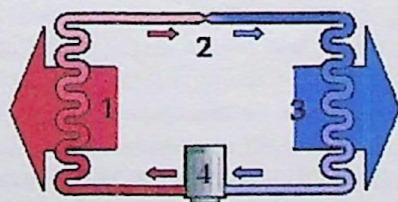
Termoelektrik sovitkichlarda yarim o'tkazgichli termoelementlar ishlatiladi. Ularda sovitish agregati va sovitish agenti bo'lmaydi. Ular shovqinsiz ancha uzoq vaqt ishlashi bilan boshqalardan farq qiladi.

Ro'zg'or termostatlarda (xaltatermos) sovitilgan mahsulotlar saqlanadi. Termostatdagi harorat 10-12 soat davomida $+10^{\circ}\text{C}$ atrofida bo'ladi. Bunda issiqlik sig'imi katta bo'lgan maxsus suyuqlik bilan to'ldirilgan plastmassa xaltacha ko'rinishidagi sovuqlik akkumulyatorlari ishlatiladi. Termostatga mahsulot solishdan oldin akkumulyator 2-4 soat ro'zg'orda foydalaniladigan sovitgichning muzlatish kamerasiga qo'yiladi. Bunday sovitgichlar yozda shahar atroflariga dam olishga chiqishda qulay bo'lishi uchun sumka ko'rinishida ishlab chiqiladi.

Ro'zg'orda ishlatiladigan sovitgichlarning xizmat muddati 15 yil va undan ortiqdir.

Sovitgich — past haroratni saqlab turuvchi issiqlikni o'tkazmaydigan kameradir. Oziq-ovqat mahsulotlari va sovuq joyda saqlanishi kerak bo'lgan predmetlarni saqlashda ishlatiladi. Sovutgichning ishlashi issiqlikni ish kamerasidan tashqariga chiqarishga asoslangan bo'lib, bunda issiqlik tashqi muhitda tarqalib ketadi. Sovitgichlar ikki turga bo'linadi: oziq-ovqat mahsulotlarini saqlaydigan o'rtacha haroratli kamera va past haroratli muzlatkichlar.

Muzlatgich — alohida pribor yoki oziq-ovqat mahsulotlarini muzlatish va saqlashga mo'ljallangan sovitkichning bir qismi hisoblanadi. Muzlatgichda harorat asosan -18°C da bo'ladi. Oxirgi vaqtda ikki kamerali sovitkichlar keng tarqalgan bo'lib, ular o'zida ikkala komponentni birlashtirgan.

1-rasm. Sovutkichning ishlash sxemasi

Muzlatgich 1-rasmda ko'rsatilgan sxema bo'yicha ishlaydi:

1. Kondensator — issiqlikni tashqi muhitga tarqatuvchi;
2. Kapilyar (juda ingichka naycha) — bosimlarning farqini xladagent moddasi yordamida tartibga solishga madad berib turuvchi klapan (xladagent — issiqlikni bug'latkichdan kondensatorga ko'chiruvchi modda)

3. Bug'latkich — sovutkichning ichki hajmidan issiqlikni tortib oluvchi;
4. Kompressor — kerakli bosimlar farqini hosil qiluvchi.

Sovutkichdan foydalanish tartibi:

Oziq — ovqat mahsulotlarining aynimasligi uchun oziq — ovqat mahsulotlarini sovutkichda saqlanish qoidalariga rioya qilish zarur. Zamonaviy muzlatkichlar turli-tuman oziq — ovqat mahsulotlarini saqlash uchun ko'plab kameralarga ega: har bir kamera u yoki bu oziq — ovqat mahsulotlarini saqlashning maqbul haroratiga ega. Hatto oddiy sovutkichlarda ham har bir tokchasida tabiiy havo harorati sirkulyasiyasi farqlanadi, shuning uchun oziq — ovqat mahsulotlarini to'g'ri joylashtirilishi kerak. Past haroratli (harorat 0°C atrofida) joylarga tez buziladigan oziq — ovqat mahsulotlarini joylashtiriladi: yangi go'sht, baliq va hokazo. Tayyor mahsulotlarni (salatlar, kisel va h.k.) aksincha, yuqoriroq haroratlardagi (8°C atrofida) bo'limlarda saqlanishi kerak. Eskirib qolgan mahsulotlarni vaqtida yo'qotish zarur. Sovutgichga harorati xona haroratidan yuqori bo'lgan mahsulotlarni qo'yish yaramaydi, bu sovutkichni buzilishiga olib keladi.

Termos — oziq — ovqat mahsulotlarini uzoq muddat atrof muhit haroratiga nisbatan pastroq yoki balandroq tarzda saqlaydigan issiqlikni o'tkazmaydigan maishiy idish. Termosni faqat sharbat va taom saqlash uchun ishlatilmasdan, undan turli xil damlamalarni va bo'tqalarni tayyorlashda ham foydalanish mumkin.

Termosning asosiy elementi — ikki qavat devorli, qaysiki ular orasidan havo siqib olinib issiqlikni termos va tashqi muhitdan vakuum hosil qilib saqlaydigan shisha yoki zanglamaydigan po'latdan tayyorlangan kolba hisoblanadi. Termosning tashqi korpusi shisha kolba bilan birga plastmassadan yoki metallidan tayyorlanadi.

Zamonaviy maishiy termoslar mahsulotlarni saqlanishiga qarab quyidagi turlariga bo'linadi:

Sharbat uchun termoslar — og'iz qismi ingichka bo'lib, uning diametri 25—55 mm ga teng.

- *Pnevmatik nasosli termoslar* — bunday termos konstruksiyasida qopqog'ida bosilganda suyuqlikni chiqarib olish uchun tugmachasi bo'lib, yon tomonida suyuqlik chiqadigan teshikchasi ham mavjud. Bu termoslar stolda foydalanish uchun ishlatiladi.

- *Oziq-ovqat saqlanadigan termoslar* — keng og'iz qismiga ega bo'lib, uning diametri taxminan korpus diametriga teng bo'ladi, ya'ni 65 mm dan 80 mm gacha. Birinchi va ikkinchi taomlarni, muzqaymoqni va boshqa oziq-ovqat taomlarini saqlashga mo'ljallangan..

- *Universal termoslar* — oziq-ovqat saqlanadigan termoslardan qo'shimcha ravishda konstruksiyasida sharbat quyish uchun bir oz torroq teshikda probka borligi bilan farqlanadi.

- *Qavat-qavat idishli oziq-ovqat saqlanadigan termoslar* — bunday termoslarda qavat-qavat qilib bir-biriga 2-3 dona plastikli yoki metalli konteynerlar joylashtiriladi. Ularda bir vaqtning o'zida turli taomlarni, masalan, tushlik uchun birinchi va ikkinchi taomlarni hamda gazaklarni saqlash mumkin.

Termosda haroratni bir maromda ushlab turish vaqti uning hajmiga bog'liq, ya'ni qancha katta bo'lsa shuncha ko'p muhlat issiqlik (yoki sovuq) saqlanadi.

Mikroto'qinli elektrpech – elektr asbob bo'lib, ovqatni tezlikda pishirish yoki isitish uchun mo'ljallangan hamda elektromagnit to'qlinlari yordamida mahsulotlarni muz holatidan tushirishda foydalaniladi.

Mikroto'qinli elektrpechning asosiy komponentlariga quyidagilar kiradi:

- metall, metalli purkalgan eshikcha, mahsulotlarni isitishga joylashtiriladigan kamera;
- transformator — elektropechning yuqori chastotali oziqlanish manbai;
- boshqarish zanjiri va kommutasiya (elektr tokining yo'nalishini o'zgartirish);
- magnetron dan kameraga nurni tarqatuvchi to'qlin uzatkich;
- yordamchi elementlar:
- aylanma stol — mahsulotni har tomondan bir xilda isitish uchun zurr;
- sxema va zanjir, boshqarishni ta'minlaydigan (taymer) va xavfsiz moslama;
- ventilyator, magnetronni sovitadi va kamerani shamollatadi.

2-rasm. Mikroto'qinli elektrpech

Mikroto'qinli elektrpechning quvvati 500 dan 2500 Vatt gacha oraliqda tebranib turadi. Barcha maishiy elektropechlarni issiqlik tarqatish quvvatini foydalanuvchi tomonidan boshqarish mumkin. Buning uchun qizdirgich (magnetron) vaqti-vaqti bilan quvvatni boshqarib turadigan qurilma yoqiladi va o'chiriladi. Bu yoqilib va o'chirilib turiladigan holatni elektropechning ishlashi davomida pechning tovushini o'zgarishiga qarab hamda mahsulotning tashqi ko'rinishining o'zgarishiga qarab

kuzatish mumkin.

Mikroto'qinli nurlar metalli predmetlar ichiga kira olmaydi, shuning uchun metalli idishlarda ovqatni tayyorlash yoki isitish tavsiya etilmaydi. Isitish jarayonida pechning ichida bo'lgan metalli idishlar va metalli priborlar (qoshiq, vilkalar) uni tezda ishdan chiqarishi mumkin. Tilla hoshiyali idishlarni mikroto'qinli elektropechlarga joylab mahsulotlarni isitish tavsiya etilmaydi.

Mikroto'qinli elektropechlarda germetik tarzda yopilgan suyuqliklarni va butun tuxumni isitish yaramaydi, chunki suyuqlikning qattiq parlanishi natijasida uning ichida bosim yuqori bo'lib u portlashi ham mumkin.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzuni o'qib o'rganib kelish.
2. Mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib 10 ta test tuzish.

**7-8. Qandolatchilikda ishlatiladigan texnologik jihozlardan:
ko'pirtirgich (mikser)ning turlari, tuzilishi, ahamiyati, undan
foydalanish qoidolari**

Darsning maqsadi

Ta'limiy: O'quvchilarga qandolatchilikda ishlatiladigan texnologik jihozlardan: ko'pirtirgich (mikser)ning turlari, tuzilishi, ahamiyati, undan foydalanish qoidalarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni estetik didlarini o'stirish va oshxona asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalanishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda zamonaviy oshxona jihozlaridan foydalanib turli xil shirinliklar tayyorlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ijodiy faoliyatini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidolari yozilgan plakat, ko'pirtirgich (mikser)ni aks ettiruvchi plakatlar, zamonaviy oshxona jihozlaridan ko'pirtirgich bo'yicha slaydlar, oshxona anjomlari namunalari, kompyuter, proeksion materiallar, rasmlar, chizmalar, darsliklar, metodik qo'llanma, mustaqil bajarish topshiriqlar.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Dars jarayonida og'zaki, ko'rgazmali, klaster, musobaqa, muammoli vaziyat metodlaridan foydalanish mumkin. O'quvchilarga qandolatchilikda ishlatiladigan texnologik jihozlardan: ko'pirtirgich (mikser)ning turlari, tuzilishi, ahamiyati, undan foydalanish uchun plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida muammoli vaziyat uyushtirish mumkin. Turli ko'pirtirgich turlari namunalari ko'rsatilib, har biridan foydalanish yo'llari izohlanadi.

Dars oxirida mavzuni mustahkamlashda mikserni ishlatish natijasida tayyorlangan shirinliklar namunalari bo'yicha kichik namoyish o'tkazish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

3-rasm. Elektr tokida ishlaydigan
o'l mikseri

Mikser — texnik qurilma bo'lib, u har xil tarkibdagi suyuqlik va sochilma mahsulotlardan bir xil massa hosil qilish uchun mexanik aralashtirishga mo'ljallangan. Mikser ahamiyati bo'yicha aralashtirgich so'ziga yaqin hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda mikser maishiy asbob hisoblanib, uni tuxum va qaymoqni ko'pirtirish uchun, sharbat, koktel, muss va omletni hamda suyuq xamir, pyure, qaylarni va hokazolarni tayyorlash uchun ishlatiladi. Mikserlarning qo'zg'almas va qo'lda

ishlatiladigan keng tarqalgan turlari mavjud (3-rasm). Qo'l mikseri bir qo'l bilan ushlashga moslashtirilgan ixcham elektr qurilma ko'rinishiga ega. Mikserning korpusi asosan plastmassadan tayyorlanib, uning

ichida ikkita ko'pirtirgich tojisini harakatga keltiruvchi elektrodvigatel reduktor bilan joylashtirilgan. Mikser bir necha xil tezlikda aylanish xususiyatiga ega. Shuningdek, qo'l mikserlarining harakatlanishini qo'l orqali bajariladigan turlari ham mavjud.

Ko'p oshxona bekalari o'z oshxonasida mikser va blenderni ishlatadi. Lekin ularning farqini ko'pchilik bilmasligi mumkin. Quyida bu qurilmalarning o'xshashligi va farqlari haqida fikr yuritiladi.

Mikser ingliz tilidagi "mixer" so'zidan olingan bo'lib aralashtirish ma'nosini beradi. "Toblend" ingliz so'zining ma'nosi aralashma tayyorlash ma'nosini beradi va

u blender uchun tegishli hisoblanadi. Bundan ko'rinib turibdiki, so'zlarning ma'nosi bir-biriga o'xshaydi. Bu esa qurilmalar funksiyalarining o'xshashligini ko'rsatsa ham, biroq ularda farqlar sezilarli darajadadir. Mikser va blenderning qiyosiy taxlilini keltiramiz.

Mikser – bu blenderga qaraganda birmuncha kattaroq va quvvatliroq qurilma. Unda turli shirin mahsulotlarni: krem, muss, qaymoq, sufle va hokazolarni ko'pirtirish uchun albatta ikkita ko'pirtirgich tojisi mavjud. Shuningdek, ko'pirtirgich blinchiq va oladiy hamda qattiq pirog xamirlarini ko'pirtirishda ishlatiladi. Buning uchun xamirni aralashtiradigan maxsus nasadkalar ishlatiladi. Bunday nasadkalar komplektiga nasadka-pichoq ham kirib, u katta tezlikda aylanadi. Bunday nasadkalar mevalarni

4-rasm. Elektr tokida ishlaydigan blender

kesib maydalashga yoki turli xil kokteyllarni aralashtirishda ishlatiladi. Mikserning asosiy vazifasi shundaki, kislorodga to'yintirilgan nozik aralashma tayyorlashdir. Mikserlarning qo'lda ishlatiladigan turi qo'zg'almas turiga nisbatan ancha kichik ko'rinishga ega. Qo'zg'almas mikserlarni ishlatishda insonning doimiy ravishda uning oldida turishi shart emas.

Blender – u yengil va ixcham asbob (4-rasm). Unda mikserdan farqli o'laroq aralashtirish uchun bitta ko'pirtirgich tojisi mavjud. Blender komplektida asosan uchta nasadkasi bor: sabzavotlarni kesish uchun pichoq, kokteylni aralashtirish uchun stakan, krem va musslarni ko'pirtirish uchun ko'pirtirgich tojisi. Blenderda suyuq taomlarni va souslarni hosil qilish qulay, lekin qattiq sabzavotlarni maydalash bir oz qiyinroq. Blenderlarning mikserlarga o'xshab tushiriladigan va qo'zg'almas turlari bor. Tushiriladigan blender – mahsulotlar solingan idishga tushirilib, mahsulotlar maydalanib bir xil massa hosil qilinadi. Bu blenderni kichik porsiyali mahsulotlarni maydalashda foydalanish yaxshi natija beradi. Shuningdek, bunday blenderning quvvati qo'zg'almas blenderga nisbatan yuqoridir.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzuni darslikdan o'qib o'rganish.
2. Mavzu yuzasidan krossvord tuzish.

9-10. Sut va sut mahsulot turlari. Achitilgan sut mahsulotlari sifatiga bo'lgan talablar, saqlanish sharoiti va muddati. Amaliy mashg'ulot: tvorojnik, pudring tayyorlash va dasturxonga tortish tartib qoidalarini

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga sut va sut mahsulot turlari, achitilgan sut mahsulotlari sifatiga bo'lgan talablar, saqlanish sharoiti va muddati. Amaliy mashg'ulot: tvorojnik, pudring tayyorlash va dasturxonga tortish tartib qoidalarini haqida umumiy tushunchalar berish. Sabzavot va mevalarni konservalash yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni estetik didlarini, ovqatlanish madaniyatini oshirish va tayyorlangan taomni did bilan bezashga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni sabzavot va mevalarni konservalash bo'yicha malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnika qoidalarini jadvali, sanitariya gigiyena qoidalarini jadvali, elektr plita, oshxona idish-tovoqlari, moslamalari, oshxona stollari, plakatlar, tvorojnik, pudring tayyorlash bo'yicha slaydlar, kompyuter, darslik, tvorojnik, pudring taomlarini tayyorlash texnologik xaritalari, tvorojnik, rangli rasmlar, savollar banki, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Dars jarayonida og'zaki, ko'rgazmali, musobaqa, klaster, munozara, muammoli va ziyat, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlaridan foydalanish mumkin. O'quvchilarga sut va sut mahsulot turlari, achitilgan sut mahsulotlari sifatiga bo'lgan talablar, saqlanish sharoiti va muddati plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Turli sut mahsulotlarining namunalari ko'rsatilib, har biridan ovqatlanishdagi ahamiyati to'g'risida ma'lumot beriladi.

Amaliy mashg'ulotni olib borishda kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalar beriladi. Bu mashg'ulotda tvorojnik, pudring tayyorlash va dasturxonga tortish tartib qoidalarini bajarishda musobaqa uyushtirish, muammoli vaziyatlar hosil qilish mumkin.

Dars oxirida o'tilgan mavzuni mustahkamlashda klaster, aqliy hujum metodlaridan foydalanish va o'quvchilar bilimini baholashda amaliy mashg'ulotda tayyorlangan tvorojnik, pudring taomlarini tayyorlanganligiga va dasturxonga qay darajada tortilganligiga qarash tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Sut - asosiy oziq-ovqat mahsulotlaridan biridir. Unda kishi organizmi uchun g'oyat muhim va zarur bo'lgan barcha oziq moddalari mavjud. Sut tarkibida 3—4% oqsil, 3—5% yog', 4,5—5% sut shakari, 0,6—0,8% mineral moddalar, 87—89% suv, A, V, V₁₂, S, D, E, PP vitaminlari bor. Yog'i olinmagan sutda kishi

organizmiga zararli bo'lgan bakteriyalarni yo'qotishga qodir bo'lgan immun deb ataluvchi modda mavjud.

Sut oqsillari—kazein (2,5—3%), albumin (0,5—0,7%) va globulin (0,05—0,1%) asl oqsillar qatoriga kiradi.

Sut yog'i sut tarkibida sirti oqsil bilan qoplangan mayda sharchalar shaklida bo'ladi. Sut yog'i juda past harorat (26—31°C) da eriydi.

Sut shakari (laktoza) lavlagi shakaridan mazasizroq bo'ladi. Laktoza sutga sezilar-sezilmas shirin ta'm beradi.

Sutdagi mineral moddalar kalsiy, kaliy, natriy, magniy, fosfor, temir va boshqalarning tuzlaridan iborat bo'ladi. Ularning hammasi kishi organizmi uchun katta ahamiyatga ega.

Sutdagi oqsillar, yog'lar va uglevodlar kishi organizmida deyarli to'la hazm bo'ladi. Bir litr sut taxminan 670 kkal ni beradi.

Sutning tarkibi doim bir xil bo'lmaydi va ular sigirning nasli va yoshiga, parvarish qilinishi, boqilishi, sog'ilishi davrining davomiga va boshqa sababiy faktorlarga bog'liq bo'ladi. Bu faktorlardan eng asosiysi chorvaning boqilishi va nasli hisoblanadi: Yaxshi boqim sut sog'imini oshiradi, uning tarkibi va sifatini yaxshilaydi.

Sut tez buziluvchan mahsulot hisoblanadi, chunki u mikroorganizmlarning rivojlanishi uchun qulay muhitdir. Ko'pincha sut bakteriyalar ta'sirida iriydi.

Savdoga keltirilgan sigir suti termik ishlov berilishiga ko'ra - pasterizasiya qilingan, sterilizasiya qilingan; tarkibiga ko'ra: esa - yog'i olinmagan, seryog' va yog'sizlantirilgan bo'ladi.

Pasterizasiya qilingan sut — kasal tug'diruvchi mikroorganizmlarni yo'qotish va saqlaganda turg'unligini oshirish maqsadida 65—85°C haroratda termik ishlov berilgan sutdir. Yog'i olinmagan, yog'sizlantirilgan va seryog' sutlar pasterizasiya qilinadi.

Sterilizasiya qilingan sut o'zining tarkibiga ko'ra pasterizasiya qilingan sudan farq qilmaydi. Sterilizasiya jarayoni avtoklavlarda 103—104°C dan 118—123°C gacha bo'lgan haroratdagi bosim bilan o'tkaziladi, bunda hamma mikroblar o'ladi. Bunday sutni uy sharoitida 10—15 kun saqlash mumkin bo'ladi.

Seryog' sut yog'i olinmagan sutga qaymoq qo'shish yuli bilan tarkibidagi yog' 6% ga yetkazib tayyorlanadi.

Yog'sizlantirilgan sut qaymog'i olinmagan tabiiy sutni separatordan o'tkazib olinadi.

Savdo tarmog'ida sutni 8°C dan oshmagan haroratda saqlash kerak. Bunday sharoitda sut ko'pi bilan 12 soat saqlanadi.

Sut mahsulotlari. Sutni achitib hosil qilingan mahsulotlar sut-qatiq mahsulotlari deb ataladi. Unga smetana, tvorog va tvorog mahsulotlari, qatiq, kefir kiradi. O'zining yoqimli ta'mi va xushbo'yligi, shifobaxsh va parxezbop xususiyatlari, shuningdek, muhim oziqlik qimmatini tufayli bu mahsulotlarga aholining talabi juda kattadir.

Smetana pasterizasiya qilingan va sut kislotasi hosil qiluvchi toza bakteriyalar bilan ivitilgan qaymoqdan tayyorlanadi. Ivish jarayoni 18—22°C

haroratda 12—18 soat davom etadi, keyin smetana 3—6°C haroratli xonaga o'tkaziladi, unda sovib ikki sutka ichida yetiladi.

Ishlab chiqarish usuli va tarkibidagi yog' miqdoriga qarab smetana bir necha turga bo'linadi:

30% yog'li smetana boshqa tur smetanalarga qaraganda savdoda asosiy o'rin tutadi.

36% yog'li smetananing pasterizasiya qilingan sutga xos sof sut-qatiq ta'mi bo'ladi.

Parhez smetanası V va C vitaminlari qo'shilgan xolda 10% yog'li qilib tayyorlanadi. Smetana 8°C dan oshmagan haroratda ko'pi bilan 36 soat saqlanadi.

Tvorog yog'i olinmagan yoki yog'sizlantirilgan sutdan olinadi. Buning uchun sut sof sut-qatiq bakteriyalari bilan achitiladi. Olingan quyuqlikni presslab, undan sut zardobi siqib chiqariladi; keyin *tvorog* 8—10°C gacha sovitiladi va sig'imi 100 kg gacha bo'lgan kesik konusga o'xshash yog'och bochkalarga joylanadi.

Tvorog eng to'yimli oziq-ovqat mahsulotlaridandir. U shifobaxsh xususiyatga ega bo'lib, tarkibida 14—17% oqsil, 18 %gacha yog', 2,4 dan 2,8 %gacha sut shakari, kalsiy, fosfor, temir va magniy bor.

Tarkibidagi yog'iga ko'ra *tvorog* yog'li (kamida 18 %), kam yog'li (kamida 9 %) va yog'sizlantirilgan bo'ladi. Shuningdek, sut zavodlarida pasterizasiya qilingan sutdan yog'li parhez *tvorog*lari tayyorlanadi. *Tvorog* 24 soat ichida sotilishi lozim.

Tvorog mahsulotlariga *tvorog* xamiri, sirki, *tvorog*li tort va kremlar kiradi. Ular *tvorog*ga shakar yoki tuz, sariyog' yoki qaymoq qo'shib tayyorlanadi.

Tvorog mahsulotlarini tayyorlashda yog'li yoki yog'sizlantirilgan *tvorog* maxsus blenderlarda bir xil massa hosil bo'lguncha yaxshilab aralashtiriladi va unga shakar, yoqimli ta'm beruvchi va xushbuy moddalar, tuz va boshqa mahsulotlar qo'shiladi va hammasi blenderda yaxshilab aralashtiriladi.

Tvorog qadoqlab va tortib sotiladigan qilib savdoga chiqariladi. *Tvorog* 100, 250, 500, 700 va 1000 g dan karton qutichalar yoki sellofan xaltachalarga qadoqlab joylanadi. Quticha va xaltachalardagi *tvorog* 20 kg sig'imli yog'och yashiklarga joylanadi. Tortib sotiladigan *tvorog* sof og'irligi ko'pi bilan 70 kg keladigan toza yog'och bochkalarga joylanadi. Ammo uni og'zi keng bitonlarga ham joylash mumkin.

Qadoqlangan *tvorog* 8°C dan oshmagan haroratda sovitilgan yoki —10°C gacha muzlatilgan holda savdoga chiqariladi. Sovitilgan *tvorog*ni 8°C dan oshmagan haroratda 24 soatdan ortiq saqlash mumkin emas. Muzlatilgan yog'li *tvorog* muzlatkichlarda —8° dan—12°C gacha haroratda, yog'siz *tvorog* esa—14—18°C gacha bo'lgan haroratda saqlanishi kerak. Chakana savdo tarmoqlarida muzlatilgan *tvorog*ni —8°C dan oshmagan haroratda ko'pi bilan bir sutka saqlash mumkin.

Qatiq qaymog'i olinmagan, yog'sizlantirilgan, pasterizasiya va sterilizasiya qilingan sutlarni sut achituvchi streptokoklar qo'shib yoki qo'shmasdan achitish yo'li bilan tayyorlanadi. Sutni achitish 30—35°C haroratda 6 soat davom etadi, keyin hosil bo'lgan qatiq 3—5°C haroratli sovutgich kameralarga joylanadi va u

yerdagi yetilguncha (4—6 soat) saqlanadi.

Tarkibidagi yog' miqdoriga ko'ra qattiq yog'li (qaymog'i olinmagan sutdan tayyorlangan) va yog'siz (yog'sizlantirilgan sutdan tayyorlangan) turlarga bo'linadi. Qatigining hamma turlari og'zi keng butilkalar, maxsus chinini, fayans, shisha yoki sopol banka va stakanlarga, shuningdek, sig'imi 0,15 dan 0,5 l gacha bo'lgan maxsus polimer bilan qoplangan xaltachalarga qadoqlab joylanadi.

Kefir qaymog'i olinmagan yoki olingan pasterizatsiyalangan sutni kefir zamburug'lari, ya'ni sut achituvchi bakteriyalar va drojji aralashmasi bilan ivitib tayyorlanadi. Kefir—sut kislotasi va spirt hosil qilib achiydigan mahsulotdir. Mo'ljallanishiga ko'ra kefirning ikki xili: ommaviy iste'mol uchun va shifobaxsh xili bemorlar uchun tayyorlanadi.

Ommaviy iste'molga mo'ljallangan kefir olish uchun achitilgan sut 0,25 yoki 0,5 l sig'imli sut butilkalariga qo'yilib 14—18 soat mobaynida 20—25°C haroratda saqlanadi.

Shifobaxsh kefir ommaviy iste'mol kefiridan farq qiladi, 1—3 sutka mobaynida saqlanib yetiltiladi. Yetiltirish muddatiga ko'ra shifobaxsh kefir kuchsiz, o'rta va o'tkir kefirga bo'linadi. Kefir yog'li, yog'siz qilib, ba'zida C vitamini qo'shib tayyorlanadi.

Pishloq yangi, qaymog'i olinmagan yoki normallashtirilgan sigir, shuningdek, qo'y va echki suti yoki ular aralashmasidan ishlab chiqariladi. Sut sut achituvchi achitqi yordamida ivitiladi. Olingan quyuqlik zardobini ajratish uchun yanchiladi, shakl beriladi, presslanadi, tuzlanadi, keyin esa 15—30 kundan 12 oygacha yetiltiladi. Yetilish davrida xomashyo achiydi, bunda gaz ajralib chiqib, pishloqda ko'zchalar hosil bo'ladi. Achigandan keyin yaxshi pishib yetilishi uchun pishloq yerto'lalarda saqlanadi. Bu davrda pishloq oqsilida katta o'zgarishlar ro'y beradi. Natijada pishloqda o'ziga xos yoqimli ta'm, xushbuy hid, bir xildagi sariq rang paydo bo'ladi. Tayyor pishloqlar qurib ketishi va buzilishidan saqlash uchun parafinlanadi.

Pishloqda 25—30% oqsil, 16—32% yog', 1% atrofida kalsiy, 0,6% fosfor, A, V₁, V₂ va D vitaminlari bo'ladi; bu g'oyatda xush ta'm ovqat bo'lib, organizmda yaxshi hazm bo'ladi. 100 g pishloq 300—400 kkalga ega.

Pishloq quyidagi guruhlarga bo'linadi:

- xomashyosiga qarab — sigir, qo'y, echki sutlaridan yoki ular aralashmasidan tayyorlangan pishloqlar;

- kalening ishlov berilishiga ko'ra — qattiq (presslangan) va yumshoq (o'zicha presslanadigan) pishloqlar;

- tuzlash usuliga ko'ra — namakob bilan va quruq tuz bilan tuzlangan pishloqlar;

- kelib chiqishiga ko'ra—tabiiy va yumshoq pishloqlar;

- yog' miqdoriga ko'ra—50, 45, 40 va 30% yog'li pishloqlar.

Amaliy mashg'ulotni olib borish quyidagi tartibda bajariladi.

1. Chuqur idishga yoki kastyulkaga sariyog', limon qobig'idan tayyorlangan ziravor, tuxum sarig'i, shakar, tuz, manniy yormasi, smetana va tvorogni solib yaxshilab aralashtiriladi.

2. Bu mahsulotlar solingan idishga blendemi tushirilib, mahsulotlar maydalanib bir xil massa hosil qilinadi.

3. Tuxumning oqini mikser yordamida zich ko'pik holatiga kelguncha ko'pirtiriladi. Hosil bo'lgan ko'pikni tayyorlangan massaga asta-sekin qo'shib aralashtiriladi.

4. Hosil bo'lgan tvorog-manniy yorma massaning yarmini o'simlik yog'i surtilgan pishiriq qolipiga solinib, ustiga chernika yoki malina mevalari sepib chiqiladi. So'ngra tvorog-manniy yorma massasining qolgan yarim qismi yoyib chiqiladi va uning ustidan yana chernika yoki malina mevalari sepiladi.

5. Puding tayyorlangan formani 180 gradusgacha qizdirilgan duxovkaga 45-50 daqiqaga qo'yib, pishirib olinadi.

6. Tayyor bo'lgan pudingni sovutiladi, likobchalarga solinib dasturxonga tortiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Mavzu bo'yicha ma'lumotlarni darslikdan konspektlashtirib kelish.

2. Sut va sut mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va inson organizmi uchun ahamiyatini darslikdan o'qib o'rganish.

11-12. Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati. Xamir turlari. Oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamirlar haqida ma'lumot. Amaliy mashg'ulot: Yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati, xamir turlari, oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamirlar haqida ma'lumot, yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni estetik didlarini, ovqatlanish madaniyatini oshirish hamda qatlanib pishirilgan "Somsa"ni did bilan tayyorlash va dasturxonga tortishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni turli xil xamirli mahsulotlarini tayyorlash bo'yicha malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnika qoidalar jadvali, sanitariya gigiyena qoidalar jadvali, elektr plita, oshxona idish-tovoqlari, moslamalari, oshxona stollari, plakatlar, qatlama somsa tayyorlash bo'yicha slaydlar, kompyuter, darslik, xamir taomlarini tayyorlash texnologik xaritalari, rangli rasmlar, savollar banki, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, musobaqa, klaster, munozara, muammoli vaziyat, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlar.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Darsda og'zaki, ko'rgazmali, musobaqa, klaster, munozara, muammoli vaziyat, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlardan foydalanish mumkin. O'quvchilarga un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va

ahamiyati, xamir turlari, oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamirlar haqida ma'lumot, yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida aqliy hujum, klaster, munozara uyushtirish mumkin. Turli un va don mahsuloti namunalari ko'rsatilib, har birining ahamiyati izohlanadi.

Amaliy mashg'ulot yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish musobaqa tarzida o'tkazilishi mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan pishirilgan qatli somsani dasturxonga tortish bo'yicha ko'rgazma tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Un - kukunsimon mahsulot bo'lib, boshqqli donlar va ayrim dukkakli ekinlar urug'ini yanchish natijasida olinadi. Un - non, bulochka, konditer, makaron mahsulotlari ishlab chiqarish sanoatining asosiy xomashyosi bo'lib hisoblanadi.

Respublikamizda va boshqa davlatlarda quyidagi un turlari ishlab chiqariladi: bug'doy, javdar, arpa, makkajo'xori, suli, no'xat, soya, bug'doy-javdar unlari. Bug'doy uni, avvalo yaxshi ko'pirgan g'ovak non olinadigan un sifatida non mahsulotlari ishlab chiqarish sanoatida katta ahamiyatga ega bo'lib, undan yuqori oziqaboplik qiymatiga ega bo'lgan mazali non va bulochka mahsulotlarining bir necha xil turlari tayyorlanadi. Bug'doy uni qandolatchilik sanoatida ham keng ko'lamda qo'llaniladi. Shuningdek, makaron mahsulotlari ishlab chiqarishda ham asosiy xomashyo bug'doy unidir.

Bug'doy uni asosiy ozuqa masallqlaridan biri hisoblanadi. Uning oziqliligi o'simlik masallqlari orasida kraxmalga boyligi bilan ajralib turadi. Unda kraxmal moddasi 68-75% gacha bo'lib, tarkibining asosini tashkil etadi. Bunday unning tarkibidagi oqsil moddalari oziq hisoblanadi. Oqsillar suvni o'ziga yaxshi shimib ketishi sababli xamir qorish jarayonida yopishqoq modda hosil qilib, xamirning ko'payishiga imkon beradi. Bu modda xamirning ilashimli, cho'ziluvchan va g'alvirak bo'lib chiqishini ta'minlaydi. Oqsil modda kleykovinaning miqdori unlarning oliy, birinchi va ikkinchi nav bo'lishiga bog'liq. Masalan, manti, chuchvara, somsa, ugra, lag'mon kabi taomlar tayyorlashda oliy va birinchi nav un ishlatiladi. Agar shu unlarni aralashtirib ishlatilsa ham yaxshi natija beradi. Ikkinchi va undan past nav unlar oshiriladigan (xamirturushli) xamir uchun, ya'ni tandir nonlar, somsalar yopish uchun ma'qul bo'ladi.

Mineral moddalar asosan bug'doyning qobig'ida bo'ladi. Demak, bu modda kepakda ko'pdir. Kepakda vitaminlar ham bor. Kepaksiz tortilgan unda bunday modda 0,5%, birinchi navda 0,75%, ikkinchi navda 1,25%, jaydari unda yanada ko'proq bo'ladi. Kepakda fosfor, kalsiy, magniy, temir, xlor, kremniy, mineral tuzlar bo'ladi, bu oziq qimmatlidir.

Oliy nav un - oppoq upasimon massadan iborat bo'lib, bir oz sarg'imgir rangda tovlanishi ham bor. Siqimlab ko'rganda mayin tuyuladi. Tarkibida mineral modda 0,55%, oqsil modda 28% bo'ladi.

Birinchi nav un - oq, sariq bo'lib tovlanadi. Ushlaganda yumshoq, mayin. Tarkibida 30% oqsil modda bo'lib, xamir uchun eng yaxshi xom ashyo hisoblanadi.

Ikkinchi nav un - oq-ko'kimtir tovlanadi. Mineral moddasi ko'p, oqsil moddasi 25%. Tandir noni uchun juda qo'l keladi.

Unning hamma turida yog' moddasi bor. Unda yog' moddasining ko'pligi ahamiyatsiz. Chunki un agar uzoq saqlansa, unning tarkibidagi yog' aynib, unni achitib qo'yadi.

Unning yaxshi-yomonligini tatib ko'rib bilsa ham bo'ladi. Sifatli unning mazasi bo'lmaydi yoki sal shirinroq bo'ladi. Sifatsiz un esa achimsiq yoki anchagina shirin mazali bo'ladi.

Don mahsulotlariga bug'doy, arpa, jo'xori, guruch, grechka, perlovka (arpa yormasi), mosh, loviya, no'xot kiradi. Ularning ba'zilaridan un tayyorlanadi, ba'zilarini esa donligicha ishlatiladi. Donli o'simliklar odam organizmi uchun eng foydali bo'lib, ularda 69-88% uglevod bo'ladi. Shuningdek, oqsil, yog', mineral moddalar ham bo'ladi.

Bolalarning o'sishida don mahsulotlarining foydasi katta, bolalar bir kunda 1,2 mg dan 2 mg gacha vitamin V_1 iste'mol qilishi kerak. Donli o'simliklarni o'z vaqtida yig'ishtirib olinsa, ulardagi turli moddalar yaxshi saqlanadi, aks holda bu moddalar eskiradi, don chiriydi va undan mog'or xidi kelib qoladi.

Xamir turlari. Oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamirlar haqida ma'lumot. Xamir mahsulotlari tayyorlash uchun asosan oliy, birinchi va ikkinchi nav bug'doy unidan foydalaniladi. Lekin navi bir xil un tarkibidagi oqsilning miqdori va sifati har xil bo'lishi mumkin. Un tarkibidagi oqsil xamirni qorish jarayonida suvda bo'kib shira hosil qilib, xamirning cho'ziluvchan va ilashimli chiqishini ta'minlaydi. Agar un tarkibidagi oqsil kam bo'lsa, xamir mo'rt chiqadi va mahsulotga ishlov berish qiyinlashadi. Shuning uchun har xil xamir mahsulotlarini tayyorlashda unning tarkibidagi shiraning miqdoriga ahamiyat beriladi. Masalan, qat-qat xamiri uchun kamida 40%, pechene xamiri uchun 30—32% shirasi bor unni ishlatish tavsiya etiladi. Unni ishlatishdan avval albatta elanadi, bunda u tashqi moddalardan tozalanadi va havo kislorodiga to'yinadi.

Xamir uchun ishlatiladigan margarin yoki sariyog' xona haroratida yumshatiladi, lekin olovda eritilmaydi, chunki bunda ular yog' va suyuqlik aralashmalariga ajralib, mahsulotning yomon pishishiga olib keladi.

Xamirga ishlatiladigan tuxumni iliq suvda yuviladi. Tuxumni ko'pchitish kerak bo'lsa, uni $+2^{\circ}$ gacha sovitiladi. Xamir qorishda shakarni ishlatishdan avval g'alvirda elanadi, namligi kam bo'lgan xamirlarda esa shakarni yoki qandni tuyib, uning kukunidan foydalaniladi.

Xamirning turlari. Xamirlar tayyorlash usuliga ko'ra xamirturush solingan xamir, xamirturushsiz pechene xamiri, biskvit, qat-qat xamirlari, qaynoq suvga qorilgan, sut, tuxum, yog' solingan suyuq xamir, turli taomlarning xamirlariga bo'linadi.

Xamirturushli (oshirilgan) xamir. Oshirilgan xamirni qorish uchun asosiy xom ashyolar un, suv, tuz va xamirturush hisoblanadi. Xamirturushni sirli idishga solib iylanadi. Erganidan keyin tuz, oz-ozdan un va suv qo'shib xamir qoriladi. Tayyor xamirni tog'orada qoldirib, ustini qalinroq narsa bilan o'rab, achitish uchun issiqroq joyga qo'yiladi. Xamirturush zamburug'i qulay sharoitda ko'payish bilan

spirt va karbonat angidrid moddalarini hosil qilishga asoslangan. Hosil bo'lgan karbonat angidrid gazi xamirdan chiqib ketishga intiladi va xamirni ko'tarib, g'ovaklar hosil qiladi. Xamirturush yaxshi ko'pchishi uchun eng qulay harorat +27-32° dir. Haroratning bundan ortiq yoki kam bo'lishi xamirturush «faoliyatini» susaytiradi.

Tayyor oshirilgan xamirni kerakli og'irlikdagi bo'laklarga bo'linib, zuvalalar yasaladi. Bu vaqtda xamirdagi gazlar ishlov berish natijasida chiqib ketib, xamir zichlashadi. Shuning uchun zuvalani yana oshishi uchun 5-10 daqiqa iliq joyga qo'yiladi. Zuvalalardan kerakli shakllar yasali, duxovka patnislariga teriladi va yana ikkinchi marta 25-30 daqiqa harorati 30-40°, havo namligi 80-85% li sharoitda tindiriladi. Shunday qilinsa, tayyorlangan mahsulot yengil, g'ovak-g'ovak bo'lib pishadi, berch bo'lib qolmaydi. Mahsulotning yuzi chiroyli chiqishi uchun yopishdan avval unga tuxum yoki yog' surtiladi.

Oshirilgan mayda xamir mahsulotlari +240-280° haroratda 8-15 daqiqa, yirik xamir mahsulotlari esa +220-240° da 20-50 daqiqa yopiladi.

Oshirilgan xamir tayyorlash uchun 1 kg unga 2 choy qoshig'ida tuz, 25-30 gr gacha xamirturush va 2 stakan iliq suv solinadi. Bunday xamirdan non, somsa, pirojki, vatrushka, ponchik, olade, bulochka va hokazolar tayyorlanadi.

Xamirturushsiz (oshirilmagan) xamir. Oshirilmagan xamirni qorish uchun asosiy xom ashyolar un, suv va tuz hisoblanadi. Tog'oraga bir oz suv va tuz solib eritiladi, so'ngra elab olingan unni solib qoriladi. Xamir ichida tugunchalar qolmaguncha qorilib, so'ngra yaxshilab mushtlanadi. Tayyor xamirni zuvala qilib, toza sochiq bilan 10-15 daqiqa o'rab qo'yiladi. Bu xamir o'rtacha yumshoqlikda tayyorlanadi, 1 kg unga 2 stakan iliq suv, 2 choy qoshig'ida tuz solinadi. Bu xildagi xamirdan patir, somsa, qatlama, chuchvara va lag'mon tayyorlash uchun foydalaniladi. Ayrim xollarda tayyorlanadigan xamir taomlariga qarab xamir tayyorlash jarayonida sut, yog', tuxumlardan ham foydalanish mumkin.

Amaliy mashg'ulot yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish texnologik xarita yordamida tushuntirib beriladi.

Qatlama somsa tayyorlash uchun namakob tayyorlanadi (2 choy qoshig'ida tuz va 2 stakan suv). Namakobga un solib yumshoqligi o'rtacha xamir qoriladi va tindiriladi. Xamir yoyiladi, yoymani yog'lab o'rab chiqiladi. O'ralgan xamirni 3-4 sm bo'lakchalarga bo'linadi. Har bir bo'lakcha jo'vada yupqa qilib yoyiladi va 1 osh qoshida tayyorlab olingan qiyma solib tugiladi. Tugilgan somsalarni listga terib (ustiga tuxum ham surtish mumkin), 20-25 daqiqaga, harorati 180-200 darajali duxovkaga solib pishiriladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Qatlama "Somsa" tayyorlashda sanitariya-gigiena qoidalarini yodlash.
2. Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va inson organizmi uchun ahamiyatini darslikdan o'qib o'rganish.

13-14. O'zbek milliy taomlaridan suyuq ovqatlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish talablari. Amaliy mashg'ulot:
Milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga O'zbek milliy taomlaridan suyuq ovqatlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish talablarini, milliy taomlardan "Mastava" tayyorlashni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarning estetik didlarini, ovqatlanish madaniyatini oshirish va tayyorlangan milliy "Mastava" taomini did bilan bezashga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni turli milliy taomlar tayyorlash bo'yicha malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnika qoidalarini jadvali, sanitariya gigiyena qoidalarini jadvali, elektr plita, oshxona idish-ovoqlari, moslamalari, oshxona stollari, plakatlar, milliy taomlarni tayyorlash bo'yicha slaydlar, kompyuter, darslik, milliy taomlarni tayyorlash texnologik xaritalari, rangli rasmlar, savollar banki, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Dars olib borishda og'zaki, ko'rgazmali, musobaqa, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlardan foydalanish mumkin. O'quvchilarga O'zbek milliy taomlaridan suyuq ovqatlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish talablari plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Shuningdek, milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash jarayoni bosqichli tarzda slaydlar orqali namoyish etilishi yaxshi natija beradi.

Amaliy mashg'ulotda milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash va dasturxonga tortish bo'yicha o'quvchilarni guruhlariga bo'lib, musobaqa uyushtirish mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan tayyorlangan milliy taomlar va ularni dasturxonga tortish bo'yicha ko'rgazma tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Suyuq taomlar tarkibidagi hid va ta'm beruvchi moddalar oshqozondan shira ajralishiga, ishtahani ochishga yordam beradi va shu tufayli o'zidan keyin iste'mol qilingan quyuq taomlarning hazm bo'lishini osonlashtiradi. Suyuq taomlar mineral moddalarning asosiy manbai hisoblanadi. Ular tarkibida suyuqlik ko'p bo'lib, organizmning suvga ehtiyojining 15-25%ini qondiradi. Suyuq taomlar tayyorlash texnologiyasi, tortilish haroratiga, suyuqlik asosiga ko'ra bir necha turga bo'linadi.

Tayyorlash texnologiyasiga ko'ra suyuq taomlar: xushxo'r suyuq ovqatlar, tiniq sho'rvalar, quyuq sho'rvalar, sutli sho'rvalarga bo'linadi.

Haroratiga ko'ra sho'rvalar: issiq (+75°-80°) va sovuq (+12°-14°) tortiladi. Sovuq sho'rvalar asosan jazirama yoz oylarida tortiladi.

Suyuqlik asosiga ko'ra, bulyonda tayyorlangan, sutda tayyorlangan, meva va sabzavotlar qaynatmasida tayyorlangan bo'ladi.

Suyuq taomlar asosan bulyonda tayyorlanadi. Bulyon deb, hayvonlarning suyak va go'shti, parranda go'shti yoki baliqni suvda qaynatilganda hosil bo'lgan

quruq sho'rvani va mahsulotdan suvga o'tgan moddalar majmuasini aytiladi.

Bulyonni tayyorlash uchun go'shtning suyaklarini chopib, qozonga solinadi, ustidan suv quyiladi va mildiratib qaynatiladi. Pishirish jarayonida yuzidan yog' va ko'piklari bir necha marta suzib olinadi. Bulyonga masallidlarni homligicha, dimlangan yoki avval suvda bir qaynatib olingan holda solinadi. Yangi karam, kartoshka, don mahsulotlari, makaron mahsulotlarini faqat xomligicha solinadi. Lavlagi, tuzlangan karam avval dimlab, keyin solinadi. Piyoz, sabzi, tomat o'simlik yog'ida jazlanib, solinadi. Sabzavotlarni jazlash muhim ahamiyatga ega. Birinchidan, piyoz tarkibidagi efir moylari yog'da yaxshi erib, sho'rvaga yoqimli hid va ta'm beradi. Ikkinchidan, sabzi, tomat tarkibidagi rang beruvchi karotin moddasi erib, yog'ga o'tadi va sho'rvaning rangini qizartiradi.

Perlovka yormasi bir qaynatib olinib, so'ngra solinadi. No'xat esa 5-6 soat ivitib qo'yib solinadi.

Qaynayotgan bulyonga masallidlarni bir vaqtda pishadigan tartibda solish kerak. Masalan, sho'rvaga har bir masalliq solingandan so'ng tezroq qaynatilib, so'ngra past olovda mildiratib qaynatiladi, shunda hid beruvchi moddalar suv bug'i bilan chiqib ketmay sho'rvada saqlanib qoladi.

Xushxo'r sho'rvalar pishishiga 5-10 daqiqa qolganda, tuz, lavr yaprog'i, mayda murch solinadi. Milliy suyuq taomlar chinni kosalarda, yuziga ko'katlar (ukrop, kashnich, rayhon) sepilib, yog'och qoshiqlar bilan birga beriladi. Suyuq taomning turiga ko'ra alohida idishda qatiq berish ham mumkin.

Amaliy mashg'ulotda kirish, joriy, yakuniy yo'llanmalar beriladi. Milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash tartibi tushuntirib beriladi.

1. Go'shtni mayda qilib, sabzi va kartoshkani mayda kubcha qilib, piyoz va pomidorni halqasimon qilib to'g'raladi.

2. Qozonga o'simlik yog'i solinib dog'lanadi, so'ngra yog'da qizarguncha go'sht qovuriladi.

3. Piyoz bilan pomidorni solib qovurishni davom ettiriladi.

4. Pomidor ezilgach, sabzi va kartoshkani solib qovuriladi, sabzi yumshaganidan keyin suv quyiladi.

5. Sho'rvasi yaxshi pishganda tuzini rostlab, yuvilgan guruch solinadi va u ezilmasdan oldin olovni o'chiriladi.

4. Pishgan mastavani 5-6 daqiqa «dam edirib» kosalarga suzib, dasturxonga tortiladi.

5. Dasturxonga tortishda yuziga to'g'ralgan ko'katlar, bir osh qoshiq qatiq, ustiga murch sepiladi. Qatiq va murchni alohida berish ham mumkin.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Milliy taomlardan "Mastava" yoki "Moshxo'rda" taomlarini tayyorlanish bosqichlari ko'rsatilgan texnologik xaritalarni tuzib kelish.

2. Mavzu yuzasidan 10 ta test tuzish.

15-16. O'zbek milliy taomlaridan parhez taomlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish tartibi. Amaliy mashg'ulot: parhez taomlar tayyorlash.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga O'zbek milliy taomlaridan parhez taomlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish tartibini, parhez taomlar tayyorlashni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarning estetik didlarini, ovqatlanish madaniyatini oshirish va tayyorlangan parhez taomini did bilan bezashga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni parhez taomlarini tayyorlash bo'yicha malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: sanitariya gigiyena qoidalari jadvali, elektr plita, oshxona idish-ovoqlari, moslamalari, oshxona stollari, plakatlar, milliy parhez taomlarini tayyorlash bo'yicha slaydlar, kompyuter, darslik, parhez taomlarni tayyorlash texnologik xaritalari, rangli rasmlar, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Dars olib borishda og'zaki, musobaqa, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlardan foydalanish mumkin. O'quvchilarga O'zbek milliy taomlaridan parhez taomlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish tartibini, parhez taomlar tayyorlash kabi ma'lumotlar plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin.

Amaliy mashg'ulotda tayyorlanadigan parhez taomlaridan "Palov"ni tayyorlashda kirish, joriy, yakuniy yo'riqnomalar olib boriladi. Amaliy mashg'ulot musobaqa tarzida o'tkazilishi mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan pishirilgan parhez taomlari va ularni dasturxonga tortish bo'yicha ko'rgazma tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Parhez taomlar organizmning lat yegan, bundan tashqari, ularning qayta tiklanishi, organizmda almashinish jarayonining normal kechishini ta'minlash maqsadida tavsiya etiladi. Ruxsat etilgan mahsulot ro'yxatiga va ularning tayyorlash usuliga qarab, shifokor davolovchi parhez taomlar uchun ko'rsatma beradi. Davolashda 15 xil parhez taomlari ishlatiladi.

Parhez taomlar nafaqat kasallikka, balki kasalning ahvoliga ham qaraydi. Parhez taomlarning ko'pchiligiga osh tuzi oz miqdorda yoki umuman solinmaydi. Ba'zi kasalliklarga kaliy miqdori ko'p bo'lgan mahsulotlar (mayiz, anjir, qora olcha, kartoshka, karam va boshqalar) tavsiya etiladi.

Barcha ratsionlarga namatak qaynatmasini kiritish mumkin, chunki u C va P vitaminlariga boy bo'lib, yana o'zida ko'p bo'lmagan kislotalarni saqlashi tufayli yaxshi hazm bo'ladi.

Parhezli ovqatlanishda mahsulotlarga ishlov berishning quyidagi yo'llari bor:

1. Issiq ishlov berishning asosiy yo'llari quyidagilar: suvda va bug'da qaynatish, dimlash. Mahsulotlarni urvoqqa bulamasdan qovurish va toblashga ruxsat etiladi. Qovurishdan oldin mahsulot dastlab qaynatiladi.

2. Bir xil taomlarni (ko'rsatmaga binoan) shakar va tuz yoki ularsiz tayyorlanishi mumkin. Ba'zi tuzsiz taomlarga ta'm berish uchun limon yoki klyukva qo'shiladi.

3. Diabetlar uchun kotlet massali mahsulotlarda non o'rniga tvorog ishlatiladi.

Parhez taomlar qandli diabet kasalligida to'g'ri ovqatlanish uchun muhim ahamiyatga ega. Diabetning yengil va o'rta darajasi bilan og'rikan bemorlarning endokrinolog buyurgan parhezga qat'iy amal qilishlari dori vositalari iste'molini eng kam miqdorda qabul qilgan holda samarali davolanishga yordam beradi. Eng muhimi - organizmga tez singadigan uglevodlar (shakar, asal, murabbo, konfetlar, xamir taomlar, mayiz, uzum kabilar) iste'molini kamaytirishdir. Diabetning og'ir formasida bu uglevodlar iste'moli qat'iy taqiqlangan. Diabetiklarga, shuningdek, qovurilgan, achchiq, sho'r, dudlangan mahsulotlarni iste'mol qilish tavsiya etilmaydi.

Amaliy mashg'ulotda parhez taomlar tayyorlash jarayonini tushuntirishda texnologik xaritadan foydalanish qulaydir.

Palov: *kerakli masallqlar*: 250 gr tovuq go'shti, 4-5 dona qizil sabzi, 1 dona piyoz, 300 gr suv, 400 gr guruch, 1 choy qoshiqda tomat pastasi, ta'bga ko'ra tuz

Tayyorlash jarayoni: 1. Qozonga ozgina suv quyib, go'st solinadi, qaynab chiqqach ajralib chiqqan ko'pigi olinadi va olovni pasaytirib, qozon qopqog'ini yopib pishiriladi.

2. Go'st pishgunga qadar, sabsizi va piyozni mayda qilib to'g'rab, tayyorlab olinadi va qozonga tomat pastasi bilan birga solinadi. Sabzi chala pishgunga qadar, qozon qopqog'i yopib dimlab qo'yiladi.

3. Keyin suv quyib, oddij palovni qanday tayyorlansa shu tarzda pishirib olinadi.

4. Katta likobchaga suzilib, dasturxonga tortiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzuni o'qib o'rganib kelish va yana parhez taomlari yuzasidan texnologik xarita tuzish..

2. Mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib krossvord tuzish.

17-18. Dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash va yuvish. Amaliy mashg'ulot: Tushlik uchun dasturxon tuzash.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash, tushlik uchun dasturxon tuzash yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarning estetik didlarini, ovqatlanish madaniyatini oshirish va dasturxonni did bilan bezashga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni O'zbek milliy dasturxonini bezash bo'yicha malakalarini rivojlantirish, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: sanitariya gigiyena qoidalari jadvali, elektr plita, oshxona idish-tovoqlari, moslamalari,

oshxona stollari, plakatlari, dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash, tushlik uchun dasturxon tuzash bo'yicha slaydlar, kompyuter, darslik, dasturxon bezash bo'yicha rangli rasmlar, savollar banki, test materiallari, mustaqil bajarish topshiriqlari, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash, tushlik uchun dasturxon tuzash plakatlari va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Turli tadbirlar uchun tuzalgan dasturxon namunalari ko'rsatilib, har biri izohlanadi.

Dasturxon tuzash va salfetkalarini stol ustiga chiroyli qilib qo'yish usullari namoyish qilinib, bezash yo'llari tushuntiriladi. Amaliy mashg'ulot musobaqa tarzida o'tkazilishi mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan bezatilgan dasturxon va salfetkalar bo'yicha ko'rgazma tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Insonning hamda mehmonlarning kayfiyatini ko'tarishning eng yaxshi yo'llaridan biri dasturxonni tadbir turiga qarab tuzashdir. Yaxshi tuzalgan dasturxon taomlarga e'tiborni tortish va ishtahani ochish qudratiga ega bo'ladi. Tuzash sodda, qulay va tortiladigan ovqatlarga mos bo'lishi kerak.

Dasturxonni tuzashda badiiy jihatlariga, ya'ni dasturxon va qo'l sochiqlar rangining bir xil bo'lishiga, likopchaga moslab hamda taomni tortilishiga qarab bezatilishiga e'tiborni qaratish kerak. Dasturxon nonushta, tushlik, kechki ovqat hamda tantanali tadbirlar uchun moslab tuzaladi.

Dasturxon tuzash ma'lum bir ketma-ketlikda amalga oshiriladi. Turli xil dasturxon tuzashdagi umumiy jihatlaridan biri idish va asboblarni sochiq bilan artib tayyorlanishidir. Tuzashdan avval dasturxonni shunday yozish kerakki, bunda dasturxonning o'rtasi stol markazida bo'lib, stolning barcha tomonlaridan dasturxon bir tekisda tushib turishi kerak.

Shundan so'ng dasturxon tuzash boshlanadi: likopcha qo'yilib, kerakli asboblari joylanadi. Tuzashdagi har bir element dasturxonda o'z joyiga ega bo'lishi kerak. Masalan, likopchani har bir mehmon uchun stol to'g'risiga stol qirrasidan 2 sm masofada ichkariga qo'yiladi.

Oshxona asboblari likopchani o'ng va chap tomonlariga qo'yiladi. Pichoqning o'tkir tomoni likopchaga qaratib o'ng tomonga, sanchiqning uchlarini yuqoriga qaratib likopchani chap tomoniga, qoshiqni esa doimo o'ng tomonga qabariq tomonini yuqoriga qaratib qo'yiladi. Desert asboblarni likopchani yuqori tomoniga likopchadan stol markazi tomonga pichoq, sanchiq va qoshiq tartibida qo'yiladi. Fuger likopchani yuqori o'ng tomoniga, qo'l sochiq'i likopchani ustiga chiroyli shakl berilib, qog'oz salfetkalar esa maxsus idishga joylashtiriladi. Maxsus idishdagi ziravorlar stol markaziga yaqinlashtirib qo'yiladi.

Tushlikda tortiladigan taom turiga qarab dasturxonga likopcha va oshxona asboblari: qoshiq, sanchiq, pichoq qo'yiladi. Tushlikka yaxna taomlar, gazaklar, birinchi va ikkinchi issiq taomlar va shirin suvlar tortiladi. Sho'rvalar kosalarda, ikkinchi taom katta yoki oval likopchalarda, tortiladi. Desert uchun ho'l mevalar,

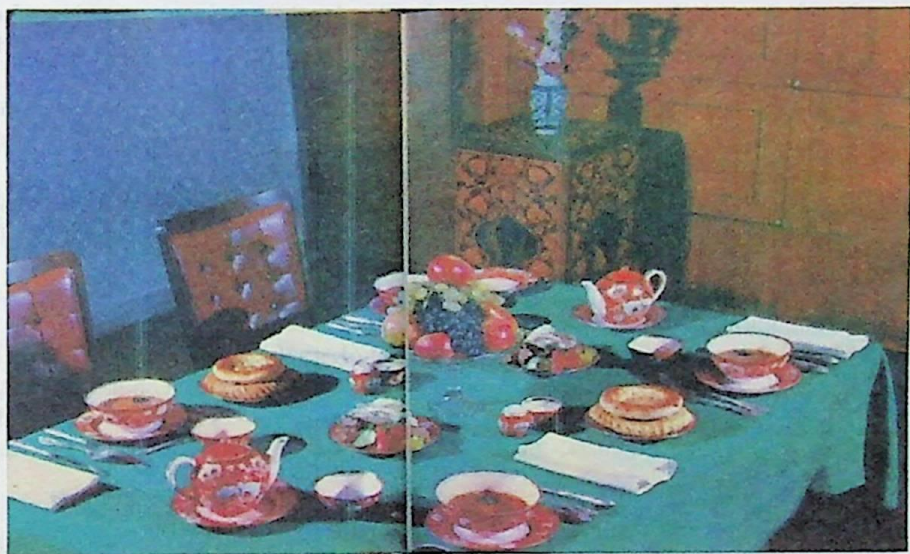
shirinliklar, qandolat mahsulotlari tortiladi.

Bunday dasturxonga birinchi bo'lib ishtahani ochuvchi chiroyli qilib bezatilgan salatlar va gazaklar tortiladi. Ular chiroyli qilib kesilgan sabzavotlar va ko'katlar bilan bezatilgan bo'lib salat idishlarida va maxsus likopchalarda mehmonlarning olishiga qulay joyga qo'yiladi.

Birinchi issiq taomlar kosalarda, ustiga mayda to'g'ralgan ko'katlar bilan bezatilgan holatda tortiladi. Sho'rvalar mehmonlarga chap tomondan, avval yoshi ulug' kishilardan boshlab beriladi.

Ikkinchi taom (palov, xasip, qovurdoq) kattaroq likopchalarda tortilib, bunda har bir mehmon o'ziga etarli miqdordagi taomni likopchasiga solib oladi. Bu taomni ham ko'katlar bilan bezatiladi. Issiq taomlarni tortishda ularning harorati $60-70^{\circ}\text{C}$ bo'lishiga ahamiyat berish kerak. Issiq choy har bir taomning tortilishidan oldin berilishi qabul qilingan qoidalardan hisoblanadi.

Stollar servirovkasida ishlatilgan dasturxon va salfetkalarining ko'rinishi insonni did bilan dasturxon tuzashga ilhomlantiradi.

5-rasm. Tushlik uchun dasturxon tuzash

Dasturxon va yakka salfetkalardan foydalanganda kamida ikki xil sochiq-dasturxonga: kundalik va bayram tadbirlari uchun oq dasturxon va salfetkalar hamda uyning intereri bezatilishiga mos rangli sochiq-dasturxonlarga ega bo'lish lozim. Shuning uchun uy intereriga mos dasturxonlarni va salfetkalarni o'zimiz tikishimiz mumkin, ya'ni stol o'lchamidan 40-50 sm uzunroq bo'lgan gazlama olinib, uning chetki qismlarini bukib tikish mumkin, chetlaridan popiltiriq hosil qilib uni tugib qo'yish mumkin, dasturxon chetki qismlariga rangli gazlamadan bezak sifatida ma'lum bir enlikda 4 tomonidan hoshiya bostirib tikish mumkin yoki dasturxonning chekka qismini mag'iz bilan ishlov berish mumkin. Xuddi shu

tarzda salfetkallarni ham tikish va ularni stol ustiga chiroyli qilib, turli shakllarda: elpig'ichsimon qilib, uchburchak shaklda, gullar ko'rinishida taxlab qo'yish mumkin. Rangli sochiq-dasturxon komplekti har kuni foydalanish uchun qulay hisoblanadi. Yuqori va dazmollashdan keyin qolishi mumkin bo'lgan, ko'rinadigan dog' izlari va yirtilgan sochiq-dasturxonlardan foydalanmaslikka e'tibor berish kerak. Shuning uchun dasturxon va yakka salfetkallardan foydalanganda qo'shimcha qog'oz salfetkallarni ham stol ustiga qo'yish tavsiya etiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzuni o'qib o'rganib kelish.
2. Mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib test tuzish.

2. GAZLAMAGA ISHLOV BERISH TEXNOLOGIYASI

2.1. UMUMIY TUSHUNCHALAR

19-20. Xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablari. Jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi. Jun va ipak tolalarning xossalari Darsning maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablari, jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi va xossalari haqida ma'lumot berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni gazlamaga ishlov berish texnologiyasi xonalarida mashg'ulotlar jarayonida xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablariga amal qilish bo'yicha ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnika qoidalari jadvali, sanitariya gigiyena qoidalari jadvali, mehnat xonalariga qo'yiladigan talablar plakatlar, jun va ipak gazlamalar xossalari aks ettiruvchi plakatlar, gazlama namunalari, mavzu bo'yicha slaydlar, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablari, jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi va xossalari plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Jun va ipak tolali gazlamalar namunalari ko'rsatilib, har biridan kiyimda qo'llanish yo'llari izohlanadi.

Mashg'ulot jarayonida o'quvchilarni faollashtirish uchun aqliy hujum, klaster, munozara kabi metodlardan foydalanish mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar bilimini baholashda test usulini qo'llash tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Xavfsizlik texnikasi – mehnat qilish uchun xavfsiz sharoit yaratishga qaratilgan chora tadbirlar tizimidan iborat.

Tikuvchilik darslarida tikuv mashinalari, dazmollar va qo'l asboblari ishlatayotganda qo'lga igna kirib ketishi, qo'lni nimadir kesib olishi, mashinalarning aylanib turadigan qismlari kiyim yoki sochni o'rab ketishi, dazmolda biror joy kuyib qolishi, tugma yoki igna parchalari uchib yuzga tegishi va hokazolar natijasida inson jarohatlanib qolishi mumkin.

Havfsizlik texnikasi qoidalari shunday noxushliklar yoki baxtsiz hodisalarning oldini olishga xizmat qiladi. Tikuvchilikda bu qoidalar asosan ikki guruhga bo'linadi.

1. Tikuv mashinasida ishlaganda quyidagilarga rioya qilishi kerak:

- mashinalar, asbob va moslamalarning ishga yaroqliligi tekshirib turiladi. Ish boshlashdan oldin ish o'rni saranjomlanib olinadi, mashinada barmoqqa igna kirib ketishining oldini oladigan saqlagich, yuritgich tasma to'sig'i, mashinani ishga tushirish joylarida izolyatsiya g'illoflari bor - yo'qligi tekshirib ko'riladi va hokazo;

- tikuv mashinasida ishlashda qo'llar va oyoqlarning turishiga alohida e'tibor berish lozim;

- ish vaqtida tasmani o'rnatish mumkin emas;

- tasmani qo'l bilan ushlamaslik kerak, aks holda simi qo'lni jarohatlashi mumkin;

- mashina ignasiga ip o'tkazishda oyoqni tepkidan olish kerak;

- tasma harakatga keltiruvchi katta g'ildirakdan maxsus moslama orqali chiqarilishi kerak;

- ish o'rnida asboblarning sochilib yotmasligi, qaychi va iplar mashinaning aylanayotgan qismlari yoniga qo'yilmasligi kerak;

- ish o'rinlari orasidagi yo'lni to'sib qo'yimaslik lozim.

2. Dazmol bilan ishlaganda quyidagilarga rioya qilishlari kerak:

- elektr dazmolda ish boshlashdan oldin shnur izolyatsiyasi tekshirib ko'rilishi lozim;

- dazmol, shtepsel rozetkasi, vilkaning tok o'tkazuvchi qismlariga qo'l tekkizish mumkin emas;

- dazmolning sozligiga ahamiyat berish zarur (korpusda qisqa tutashuv bo'lsa, ishlayotganda qo'lga salgina igna sanchilgandek bo'ladi);

- ishlayotganda shnur dazmolga tegib turmasligi kerak;

- dazmolning o'ta qizib ketishiga yo'l qo'yimaslik lozim;

- dazmol, shtepsel rezetkasi, vilka nosoz bo'lsa, ishni to'xtatib, elektrmontyorni chaqirish kerak.

Gazlamaga ishlov berish texnologiyasi o'quv xonalari sanitariya-gigiyena talablariga ham javob berishi kerak. Xonaning harorati 19-21°C bo'lishi va xona o'z vaqtida shamollatib turilishi lozim. Xonaning havosi deraza, eshik orqali hamda mexanik usulda ventilyatordan foydalanib almashtiriladi. Bundan tashqari qish faslida xonani maxsus isitish tarmoqlari yordamida isitiladi.

Gazlamaga ishlov berish texnologiyasi o'quv xonalari yaxshi yoritilishning muhim ahamiyati bor. Mashinalar derazaga nisbatan yonlamasiga yoki 45° qiyalikda qo'yilishi kerak, shunda mashinaga yorug'lik to'g'ri tushib turadi. Derazalar oldiga baland o'simliklar qo'yilmasligi, oynalar tozalab yuvilgan

bo'lishi, rozetkalar vodoprovodga, kanalizatsiyaga yaqin o'rnatilmasligi lozim.

Ish joylari yoniga o'ziga mos bo'lgan mehnat xavfsizligi qoidalarini osib qo'yiladi. Xonada baxtsiz xodisa ro'y berganda zarur bo'ladigan birinchi yordam vositalari dori qutisi albatta bo'lishi kerak. Dori quti yonida yaqin davolash maskanining manzili va unga borish chizmasi osib qo'yilgan jadval turishi kerak.

Jun va ipak tolali gazlamalar, ularning olinishi. Jun gazlamalar. Qo'y, echki, tuya va boshqa turdagi xayvonlar sirtini koplalab turuvchi tolani jun deb ataladi. Jun gazlama hayvonlardan olinadigan jun tolalaridan to'qiladi. Junni ko'proq O'rta Osiyo, Zakavkaze, Ukraina, Sibir beradi. Hayvonlarning juni maxsus qaychi yoki mashina bilan bir yilda ikki marta olinadi. Olingan jun tozalanadi, ya'ni unga birinchi ishlov beriladi, sortlarga ajratiladi, sovunli va sodali issiq suvda yuviladi, maxsus mashinalarda quritiladi.

Ipak gazlamalar. Ipak tolalari ipak qurtlari o'ragan pilladan olinadi. Ipak qurtlarining urug'larini bahorda bir oy mobaynida tut daraxtining bargi bilan boqib parvarishlanadi. Ipak qurti kapalak qo'ngan urug'lardan etiladi. Ipak qurti 30—35 kun tut bargi bilan oziqlanib, o'zining yaxshi rivojlangan bezlarida yopishqoq suyuqlik to'playdi. O'sib yetilgan ipak qurti bu suyuqlikni pastki labidagi teshikchadan tashqariga ikki qavat tola ko'rinishida chiqaradi. Mazkur ip havoda tez qotadi. Ipak qurti ana shu ipdan pilla o'rab o'zi ichkarida qoladi. U pilla ichida oldin g'umbakka, keyinchalik kapalakka aylanadi. Kapalak pillaning bir uchini maxsus suyuqlik bilan ho'llab yumshatadi. So'ngra tashqariga teshib chiqadi. Bunda pilla buziladi. Shuning uchun, pilla tayyor bo'lgandan keyin tezlik bilan pilla zavodlariga topshiriladi. G'umbakni o'ldirish uchun pilla bug'lanadi. Pillalarni suvga solib, uchlarini topib 3—4 tasini birlashtirib bobinalarga o'raladi, bu ishlarni katta-katta dastgohlarda bajariladi. Bir necha, odatda 5—7 ta pilladan bir yo'la tortilgan, birga qo'shilgan tolalar xom ipak deb ataladi. Bitta pilladan uzunligi 700—800 m ipak olinadi. Pillani asosan O'rta Osiyo, Moldaviya, Uzoq Sharq yetishtiradi. Tayyorlangan ipaklarni gazlama to'qiladigan korxonalarga yuboriladi. Ipaklardan tola va gazlama tayyorlash uchun avtomat, yarim avtomat dastgoh va mashinalarda tekislovchi, ajratuvchi, aylantiruvchi, o'rovchi, to'quvchi kabi ishchilar ishlaydi.

Jun va ipak tolalarning xossalari. Tolalar olinishiga qarab turli sortlarga bo'linadi. Uzun va ingichka tolalardan eng yaxshi sifatli gazlamalar to'qiladi. Jun tolasi juda egiluvchan bo'lib, ortiqcha g'ijimlanmaydi, namni sekin tortadi va sekin bug'lantiradi, nam va issiqlik ta'sirida cho'ziladi va yana o'z holiga qaytib keladi. Jun tolasi rangi oq, qora, jigarrang va sariq bo'ladi. Jun gazlama chiroyli va chidamli. U o'zida issiqni saqlash xususiyati bilan boshqalardan farq qiladi. Jun gazlama yaxshi dazmollanadi, lekin unga chang ko'p o'tiradi, uni tez-tez tozalab turish kerak. Jun gazlama sidirg'a, katak, yo'l-yo'l va gulli bo'ladi.

Ipak tolasi oq, uzunligi 700—800 mm ingichka bo'ladi. Ipak tolasi juda silliq bo'lib, tez g'ijimlanadi, mayin, suvda pishiqligini yo'qotmaydi, suvni yaxshi shimadi va tez quriydi, yaxshi bo'yaladi, tabiiy ipak maxsus poroshokda yuviladi. So'ngra uksus qo'shilgan suvga chayiladi. Tabiiy ipak o'zidan havoni yaxshi o'tkazadi. Ipak bo'yoqni o'ziga yaxshi oladi. Ipak gazlama yumshoq, silliq,

yaltiroq, juda chidamli, yengil, kam g'ijimlanadigan bo'lib, yaxshi dazmollanadi, chiroyli ko'rinadi. Ipak gazlama sidirg'a gulli, o'zidan chiqqan gulli, hal-hal va boshqa turlarda ishlab chiqariladi.

Ipakning uzilishi paxtanikidan ortiqrokdir. Jun singari ipak ham ishqorlar ta'siriga chidamsiz, uning kislotaga chidamliligi jundan pastroqdir.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

2. Gazlamaga ishlov berishda xavfsizlik texnikasi qoidalarini o'rganish.

3. Jun va ipak tolalarning xossalarini o'qib, o'rganib kelish.

21-22. Amaliy mashg'ulot: jun va ipak gazlamalarning xossalarini aniqlash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga jun va ipak gazlamalarning xossalarini aniqlashni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy mashg'ulotlar jarayonida e'tiborli bo'lishga, ish joyini ozoda tutishga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni amaliy mashg'ulot natijalaridan to'g'ri xulosalar chiqara olishga va uni hayotga tadbqiq eta olish ko'nikmalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi bo'yicha plakat, jun va ipak tolali gazlamalar xossalarini aks ettiruvchi plakatlar, amaliy mashg'ulot natijalarini qayd etuvchi jadvallar, gazlama namunalari, ish qutisi, lupa, kislot, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Dars olib borishda og'zaki, musobaqa, aqliy hujum, amaliy mashg'ulot kabi interaktiv metodlardan foydalanish mumkin. O'quvchilarga jun va ipak gazlamalarning xossalarini aniqlash plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin.

Amaliy mashg'ulot jarayonida sinfni kichik guruhlariga bo'lib, musobaqa uyushtirish, ularga turli gazlama namunalari berib, gazlamaning xossalarini aniqlash va bu vazifani bajarishda faol qatnashgan o'quvchilarni rag'batlantirish kerak.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan olingan ma'lumotlarni o'zaro solishtirish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Kerakli asbob va moslamalar: igna, ipak, jun gazlama namunalari, ish qutisi, daftar, lupa, kislot.

Ishni bajarish tartibi:

1. Har bir gazlama namunasidan igna bilan bo'ylama iplar sug'urib olinadi. Jun va tabiiy ipaklarni bir-biridan ajratiladi. Yo'g'onligini, ipning pishiqligini uzib ko'riladi va farqini ajratiladi.

2. Uzilgan iplar uzilgan joydagi jingalakliklarning farqi ajratiladi.
3. Qaysi bir gazlama namunasining yaltiroqligi aniqlanadi.
4. Qaysi bir gazlama namunasining yumshoqligi aniqlanadi.
5. Gazlama namunalari sochiluvchanligi tekshiriladi.
6. Gazlama namunalari g'ijimlab ko'rib, qaysi biri ko'proq g'ijimlangani tekshiriladi. Mana shu ishlar bajarilgach, 1-jadval to'ldiriladi.

1-jadval

Gazlama	Ipakning xossasi		Junning xossasi	
	Yo'g'onligi	Pishiqligi, jingalakligi	Jingalakligi, yumshoqligi	Yaltiroqligi, sochiluvchanligi
Jun				
Tabiiy ipak				

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Darslikdan mavzuni o'qib kelish va amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu yuzasidan klaster tuzish

23-24. Furnitura haqida umumiy ma'lumot. Ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash. Taqilma turlari. Amaliy mashg'ulot: "Molniya" taqilmasini tikish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga furnitura haqida umumiy ma'lumot berish. Ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash, taqilma turlari haqida bilimlar berish, "Molniya" taqilmasini tikishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni estetik didlarini o'stirish va ilgaklar, tugmachalarni qo'lda tikish sifatiga, tikishning har xil usullaridan foydalanishga jalb qilish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda kiyimga furnituralarni to'g'ri tikish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakat, furnitura turlaridan namunalari, turli furnituralar qo'llanilgan model eskizlari, tugmalar, ilgaklar, molniya tasmalar, mavzuga oid plakatlar va slaydlar, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga furnitura haqida umumiy ma'lumot, ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash, taqilma turlari, "Molniya" taqilmasini tikishning asosiy bosqichlari plakatlar va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish, muammoli vaziyat hosil qilish mumkin. Kiyimlar assortimenti uchun tanlanadigan furnituralar haqidagi ma'lumotlarni bayon qilish jarayonida klaster usulidan foydalanish mumkin.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan turli furnituralarni qo'llab tayyorlangan eskizlar bo'yicha ko'rgazma tashkil etish tavsiya etiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Furnituralar kiyimga bezak sifatida hamda kiyimning taqilmalarida

ishlatiladi. Ularga tugmalar, ilgaklar, halqalar, pistonlar, turli molniya tasmalar kiradi. Tugmalar faqat taqish uchungina emas, balki kiyimni bezash uchun ham ishlatiladi. Tugmalar tayyorlanadigan xom-ashyollar turli-tuman bo'ladi. Bular plastmassalar, yog'och, shisha, metall, suyak va hokazolar. Tugmalarga qo'yiladigan asosiy talablar: pishqlik, suv ta'siriga chidamlilik, sovunli eritmada qaynatilganda aynimaslik. Tugmalar 1,5 m balandlikdan tashlab yuborilganda shikastlanmasligi lozim. Tugmalar sovunli eritmada qaynatilganda tashqi ko'rinishi, shakli, rangi o'zgarmasligi, darz ketmasligi kerak. Rangi yorug'lik va ob-havo ta'siriga chidamli bo'lishi kerak.

Tugmalar har xil aromatlarga ko'ra sinflanadi.

Ishlatilishiga ko'ra tugmalar palto, kostyum, ko'ylak, shim, ich kiyim, forma va bolalar kiyimlari uchun mo'ljallangan hillarga bo'linadi.

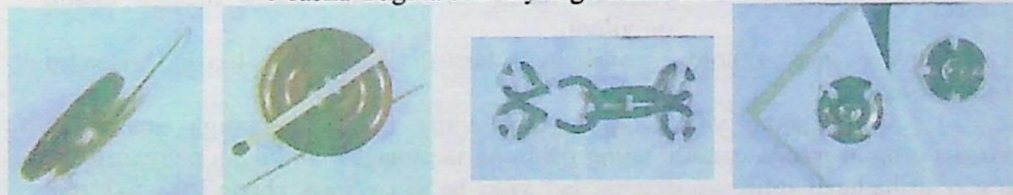
Materialga qarab tugmalarning metall, shisha, shox yoki suyak, sadaf, yog'och, press kukundan qilingan va boshqa xillari bo'ladi.

Tashqi ko'rinishiga, ya'ni shakliga ko'ra dumaloq, sharsimon, oval, yarimsharsimon tugmalar; sirtining harakatiga ko'ra silliq va relefli; rangiga ko'ra qora, oq, guldor, yoqut, qahrabo va boshqa rangli tugmalar bo'ladi.

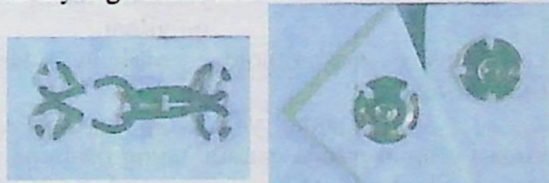
Kiyimga qadalish usuliga ko'ra tugmalar ikki yoki to'rt teshikli va yo'nib ochilgan ko'rinadigan yoki sim quloqli, yarimi ko'rinib turadigan o'simtali xillarga bo'linadi. Tugmalar asosiy material rangida bo'ladi. Ikki teshikli tugmalar 4-5 qaviq bilan, to'rt teshikli tugmalar har bir teshiklarga 3-4 qaviq bilan chatiladi (6-rasm). Gazlamaning qalinligiga qarab (ustki kiyimlarda) 0,1 – 0,2 sm solqi ip qoldiriladi. Solqi ip atrofiga 2-3 o'ram ip o'rab, ipning uchi 3-4 qaviq bilan mahkamlab qo'yiladi (7-rasm, a). Bunday solqini qoldirish uchun ayrim hollarda 7 b-rasm holatida ko'rsatilgandek bajarilishi mumkin. Ip gazlama va zig'ir tolali gazlamalardan tikilgan kiyimlarga tugmalarni ipni solqilatmay chatish mumkin. Tugma pishiq chatilishi uchun asosiy materialning teskarisiga qotirma yoki kichkina tugma qo'shib chatiladi.

6-rasm. Tugmalarni kiyimga tikish usullari

a
b
7-rasm. Ustki kiyimga tugma
tikish

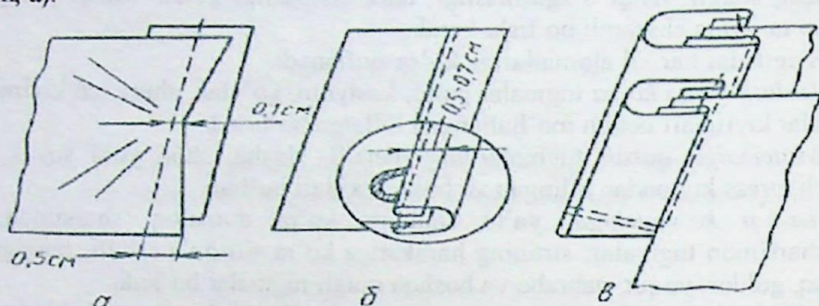
8-rasm. Ilgak va pistonlarni kiyimga
qadash usullari

Temir ilgak va pistonlar mashinada yoki qo'lda chatiladi (8-rasm). Qo'lda chatilganda temir ilgaklar uch joydan: har bir ko'zidan va egilgan joyidan 3 - 4 ta

qaviq bilan qadalib, 3 - 4 qaviq bilan mustahkamlab chatiladi.

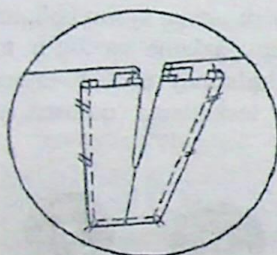
Taqilmalarga ishlov berish. Ayollar va bolalar kiyimining yenglarida, ko'krak qismida, yubka qismida va boshqa joylarda taqilma bo'lishi mumkin. Taqilmalar bir yoki ikki mag'izli, "molniya" tasmali, adipli bo'ladi.

Bitta mag'izli taqilma (9-rasm). Mag'izning o'ngini asosiy detalning teskarisiga qaratib qo'yilib, taqilma qirqimi asosiy detal tomonidan ag'darma chok bilan tikiladi. Bunda ag'darma chok qirqim uchiga borib yo'q bo'lib ketishi kerak. (9-rasm, a).

9-rasm. Taqilmalarga ishlov berish

Mag'iz asosiy detalning o'ng tomoniga bukiladi. Mag'izning tikilmagan chetini ichkari tomonga bukib, bostirma chok bilan tikiladi. Bunda mag'iz ulangan chok yopilib ketishi, qistirma izma esa bir yo'la tikib ketilishi kerak (9 b -rasm). Mag'iz asosiy detal teskarisiga bukib dazmolalanadi. Taqilmaning uchi butun eni bo'ylab ikkita qaytma bahyaqator yuritib puxtalanadi (9 v -rasm).

10-rasm. Adipli taqilma

Adipli taqilma (10-rasm). Adipning tashqi qirqimlari yo'rimaladi yoki ichkariga bukib universal mashinada tikiladi. Adip asosiy detalga o'ngini o'ngiga qaratib qo'yiladi va asosiy detal tomonidan tikiladi, chok haqi bahyaqatorga 0,1 sm yetmay kertib qo'yiladi. Adip asosiy detal teskarisiga ag'dariladi va asosiy detaldan kant hosil qilib dazmollanadi yoki ziylari ko'klab qo'yiladi. 8-10 sm oraliqda qo'lda yashirin qaviq solib, adip asosiy detalga chatib qo'yiladi.

Amaliy mashg'ulotda "Molniya" tasmali taqilmani tikish bosqichli tushuntiriladi.

1. Yubkaning yoki yoqasiz buyumning teskari tomoniga «molniya» tasmasi o'ngini pastga qaratib, uning tishlarini taqilmagacha tikilgan bahyaqatorga to'g'ri tushadigan qilib, yuritgichni bel yoki bo'yin o'mizi chizig'idan 5-7 mm pastroqqa joylab qo'yiladi. «Molniya» tasma to'g'nog'ichlar bilan uni tishlariga ko'ndalang joylashtiriladi, tayyor kiyim taqilmasi burishib qolmasligi uchun «molniya» tasma tarang tortiladi. Molniya tasmani puxtlangan joyi, buyum taqilmasini uzunligini belgilangan chizig'idan kamida 10 mm pastroqqa tushib turishiga ahamiyat berish kerak, aks holda boshqa uzunroq «molniya» kerak

bo'ladi.

2. Buyumni «molniya» tasmaga uning tishlariga yaqin joyda yirikligi 5 mm to'g'ri sirma qaviq bilan bostirib ko'kalanadi. To'g'nag'ichlarni olib tashlanadi.

3. Bahyaqator kengligi 8-7 mm bo'lib, u yuritgichning kengligiga bog'liq bo'ladi. Gazlama rangiga mos ip ishlatiladi. Bahya yirikligi 10 mm da 3-4 ta bahya. Bezak bahyaqator yuritishda (mashinada) bir tomonli maxsus tepki ishlatish tavsiya etiladi va gazlama qalinligiga qarab mashina ustki ipining tarangligini rostlash kerak bo'ladi. Bahyaqatorni oddiy tepki ishlatib tikishda, gazlama qalinligi va «molniya» tishini qalinligiga teng bo'lgan qalin qog'oz qo'yib tikish tavsiya etiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Darslikdagi 12-mavzuni o'qib kelish.

2. Ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash, taqilma turlari bo'yicha texnologik xarita tuzish.

25-26. Oyoq yuritmal tikuv mashinasining tuzilishi. Ishlash printsipti.

Amaliy mashg'ulot: Oyoq yuritmal tikuv mashinasini ishlashga tayyorlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga oyoq yuritmal tikuv mashinasining tuzilishi, ishlash printsipti haqida bilimlar berish. Oyoq yuritmal tikuv mashinasini ishlashga tayyorlashni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni tikuv mashinasi bilan ishlash qoidalariga amal qilishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni tikuv mashinasini ishga tayyorlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

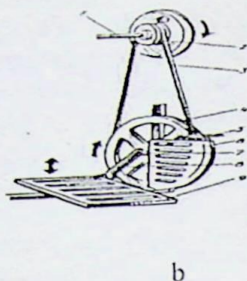
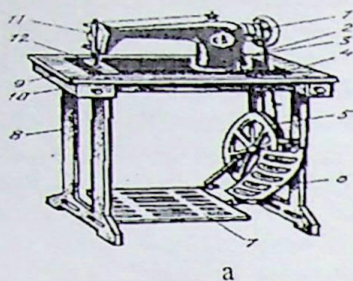
Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Xavfsizlik texnikasi qoidalar bo'yicha plakat, tikuv mashinalariga doir plakatlar, slaydlar, oyoq yuritmal tikuv mashinasini ishga tayyorlash texnologik xaritasi, tikuv mashinasi, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga oyoq yuritmal tikuv mashinasi haqida texnika vositalaridan foydalanib qisqacha ma'lumot beriladi. Oyoq yuritmal tikuv mashinasining asosiy qismlari va tuzilishi, maxsus tikuv mashinalar turlari plakatlar yoki kompyuter orqali slaydlarda tushuntiriladi. Shuningdek, tikuv mashinasidan foydalanishda xavfsizlik texnikasi qoidalar o'rgatiladi. Bu vaqtda muammoli ta'lim va aqliy xujum metodlaridan foydalanish orqali o'quvchilarni dars mashg'ulotiga ko'proq qiziqtirish mumkin. Tikuv mashinasini ishga tayyorlashni o'qituvchi tikuv mashinasi orqali ko'rgazmali tarzda namoyish qiladi. Bu vaqtda o'quvchilar bilan savol-javob uyushtirish mumkin.

Dars o'tish yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Ko'pchilik xonadonlarda qo'l yuritmal, oyoq yuritmal, elektr yuritmal tikuv mashinalari ishlatiladi. Oyoq yuritmal tikuv mashinasi qo'l yuritmal mashinaga qaraganda tez tikadi va mehnat unumdorligini oshiradi, ishning sifatini yaxshilaydi.

11-rasm. Oyoq yuritmalı tikuv mashinası

Tikuvchilik korxonalarida, atele va ustaxonada universal, ya'ni to'g'ri bahyaqatorli mokili bahya mashinalari va boshqa maxsus tikuv mashinalari ishlatiladi. Yo'rma bahyaqatorli, yashirin bahyaqatorli, tugma chatadigan yarim avtomat mashinalar ham bor. Universal tikuv mashinasida har qanday ishlarni bajarish mumkin, maxsus mashinada esa faqat ayrim ishlar bajariladi: tugma chatiladi, izma yo'rmanlanadi. Xonadonda ishlatiladigan mashinalar ham universal tikuv mashinasiga kiradi. Oyoq yuritmalı mashina 11-rasmda ko'rsatilgan. Unda 1 - bosh g'ildirak; 2 - korpus; 3 - tasma; 4 - platforma; 5 - harakatga keltiruvchi g'ildirak; 6 - to'sqich reshlyotka; 7 - tepki; 8 - cho'yan yondor (2 ta); 9 - stol qismi; 10 - asboblار qo'yiladigan tortma; 11 - mashinaning bosh qismi; 12 - oyoq tepki o'rnatiladigan joyi.

Oyoq mashinası harakatni oyoqdan tepki orqali oladi. Tepki harakatni krivoship va shatun orqali katta g'ildirakka uzatadi, undan tasma orqali bosh g'ildirak harakatga kelib asosiy o'qni ishga tushiradi (11 b -rasm.): 1 - asosiy o'q; 2 - shkv; 3 - tasma; 4 - harakatga keltiruvchi katta g'ildirak; 5 - tasmani g'ildirakdan chiqaradigan asbob; 6 - to'sqich reshlyotka; 7 - krivoship; 8 - shatun; 9 - tepki.

Amaliy "Oyoq yuritmalı tikuv mashinasini ishlashga tayyorlash" mashg'ulotni bajarishda bosqichli tarzda, texnologik xaritalar bilan tushuntiriladi va amalda bajariladi.

1. Tikuv mashinasining hamma qismlari quruq latta bilan artiladi.
2. Mashina ignasining to'g'ri o'rnatilganligi tekshiriladi.
3. Mashinani ishchi holatga keltirib, ignasini yuqoriga ko'tariladi.
4. Ustki ipni o'tkazish quyidagicha amalga oshiriladi.
5. Ostki ipni o'tkazish quyidagicha amalga oshiriladi.
6. Har ikkala ustki va ostki iplarni tepkingin orqasiga o'tkazish kerak.
7. Tepkini ko'tarib, gazlama bo'lagining tikilishi kerak bo'lgan qismini joylashtiriladi, tepki tushiriladi va mashina ishga tayyor holatda bo'ladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzu yuzasidan krossvord ishlab chiqish.
2. Mavzu yuzasidan savol-javoblarga tayyorgarlik ko'rish.

27-28. Tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish. Tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish.

Amaliy mashg'ulot: Ichki kiyim choklaridan namunalar tikish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish, tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish, ichki kiyim choklaridan namunalar tikish bo'yicha bilimlar berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni tikuv mashinasi bilan ishlash qoidalariga amal qilishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarning tikuv mashinasida ishlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakat, tikuv mashinalariga doir plakatlar, slaydlar, oyoq yuritmalik tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish qoidalari, tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish bo'yicha texnologik xaritalar, tikuv mashinasi, ichki kiyim choklariga doir plakat va slaydlar, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

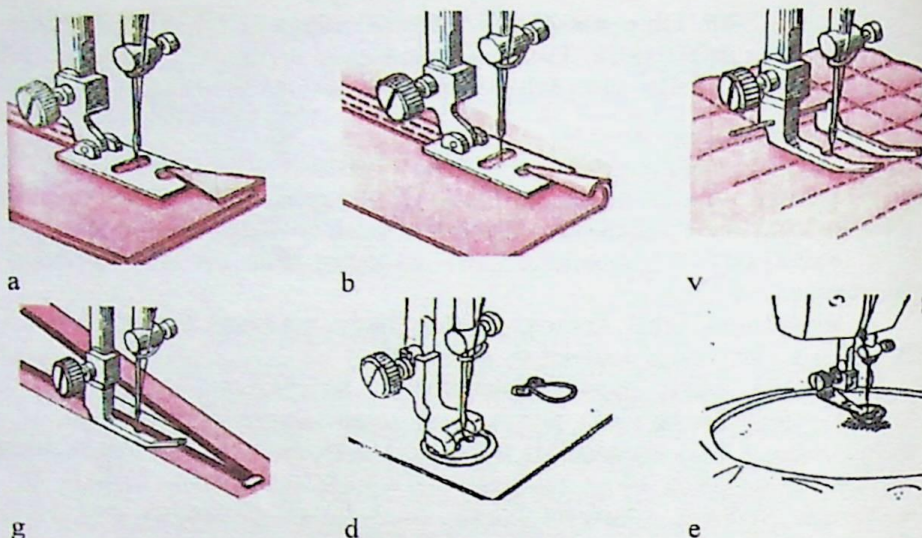
Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish, tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish plakat orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Mashinada ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish, tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish yuzasidan musobaqa uyushtirish mumkin. Ichki kiyim choklaridan namunalar tikish bo'yicha musobaqa tashkil etish tavsiya etiladi. Bunda har bir tikuv mashinasiga 2 nafardan o'quvchini birlashtirib, ular mashinada ketma-ket tikadilar.

Ichki kiyim choklari slaydlar yordamida namoyish qilinadi. Ichki kiyim chok turlarini bajarish amalda ko'rsatib beriladi, munozara uyushtiriladi. Dars oxirida o'quvchilar tomonidan tayyorlangan ichki kiyim choklari bo'yicha ko'rgazma tashkil etish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Tikuvchilik korxonalarida va xonadonlarda ishlatiladigan tikuv mashinalarida har xil maxsus tepkilar qo'llanadi. Ular turli ishlarni bajaradi, mehnat unumdorligini oshiradi va ishning sifatini yaxshilaydi, tikuvchilarning vaqtini tejaydi. Natijada tikilayotgan buyumning tannarxi kamayadi va sifatli bo'ladi.

12-rasm. Tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalari

1. *Bir marta bukib tikiladigan tepki* sitilmaydigan gazlamalardan volan va burmalar qirqimlarini bir marta bukib tikishda qo'llaniladi (12-rasm, a).
2. *Ikki marta bukib tikiladigan tepki* esa sitiladigan gazlamalardan volan va burmalar qirqimlarini ikki marta bukib tikishda qo'llaniladi (12-rasm, b). Bu choklarni siniq bahyaqator bilan tiksa ham bo'ladi.
3. Parallel bahyaqatorlarni aniq, ravon, oraliqlari qat'iyon bir xil qilib tikishda *yo'naltirgichli tepkidan* foydalanish qulaydir (12-rasm, v). Ayniqsa yo'lli, katak va rombikli qavima choklarni bajarishda juda qo'l keladi. Bolalar ko'rpachalari, qishlik kiyimlarni bezatib qavib tiksa bo'ladi.
4. *Molniya tikadigan tepkidan* molniya tasmasi taqilmasini bostirma chok bilan tikishda foydalanish mumkin (12-rasm, g).
5. *Tugmalar, ilgaklar chatish uchun maxsus tepki* bo'lib, u tugmani va ilgakni tez hamda pishiq chatishi bilan tikuvchining mehnatini yengillashtiradi (12-rasm, d).
6. *Kashta tikish uchun maxsus tepki* bilan kiyimlarga turli nusxalarda kashtalar tikish mumkin. Bunda albatta gardishdan ham foydalanish tavsiya etiladi (12-rasm, e).

Tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish. Tikuv mashinasida uchraydigan kamchiliklar asosan igna va iplarning to'g'ri kelmasligi, mashinani vaqtida moylamlaslik, mashinani tikilayotgan buyumga moslamlaslik natijasida sodir bo'ladi. Yana shuni aytish kerakki, mashinadagi ba'zi mexanizmlar ko'p ishqalanishi sababli yediriladi, natijada ularning o'zaro ta'siri buziladi, mahkamlangan joylari bo'shqin bo'lib qoladi. Ignalar noto'g'ri o'rnatilgan, ipning raqami igna raqamiga to'g'ri kelmasa, gazlama noto'g'ri tanlansa ignalar ko'p sinadi. Buni tuzatish uchun ignani to'g'ri o'rnatish, ip, igna, gazlamalarni 4-jadvalda berilganidek tanlab olish kerak.

Gazlama	Ignaning raqami	Ipnig raqami	
		Paxta tolali	Ipak tolali
Yupqa ipak, batist	75	80	65
Polotno, chit, satin	90	60 – 80	33
Paxmoq, jun, tovar	100	40 – 60	18,13
Tik	110	40	-
Kostyumbop gazlamalar	120	30 – 40	-
Paltobop gazlamalar	120-150	30 – 40	-

Ignal baland yoki past o'rnatilsa, uchi kurt bo'lsa yoki ustidagi mahkamlovchi vinti bo'shab qolgan bo'lsa, igna bilan mokining o'zaro ta'siri buzilsa ham u bahya tashlab tikadi. Ignani to'g'ri o'rnatish kerak.

Gazlamani orqaga surib beradigan reykaning baland yoki past o'rnatilishi, bahya rostlagichining yomon ishlashi, reyka bilan tepking eskirishi, ya'ni yedirilib ketishi gazlamani yomon surilishiga sabab bo'ladi. Buning uchun reykaning to'g'ri o'rnatish, bahya rostlagichni o'rnatish va tepki bilan reykaning yangilash kerak.

Ustki va ostki iplarning uzilishiga ipning sifati pastligi, uning noto'g'ri tanlanishi, ustki ipning juda ham tarangligi, ip g'altagi chetining sinishi yoki ip naychasi atrofining g'adir-budurligi sabab bo'ladi. Uni yangilash va ustki ipning tarangligini bo'shatish kerak.

Mashina chokidagi kamchiliklar va ularni bartaraf qilish. Ustki ipning tarang tortilishi natijasida ostki ipning bo'sh kelishi hisobiga ustki ip solqi tikiladi. Bunda ustki ipning tarangligini gaykani burab bo'shatiladi. Ostki ipning tarang tortilishi natijasida, ustki ip bo'sh kelishi hisobiga ostki ip solqi bo'lib tikiladi. Bunda ostki ipni bo'shatish kerak. Ostki va ustki iplarning tarang tortilishi natijasida tarang chok tikiladi. Bunday paytda ostki va ustki iplarni bir oz bo'shatiladi. Ostki va ustki iplarning bo'sh tortilishi natijasida chok bo'sh tikiladi. Bunda ostki va ustki iplarni mahkamlash kerak. Ostki va ustki iplar bir me'yorda - o'rtacha taranglikda kelsa to'g'ri, ravon, tekis bahyaqator tikiladi.

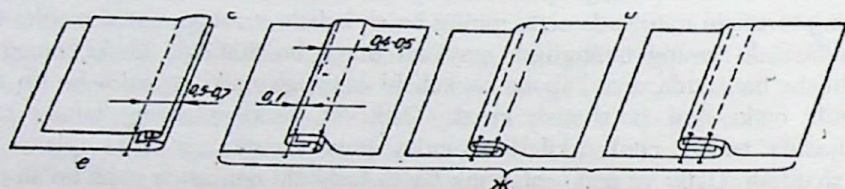
Mashinadagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish yo'llari

№	Nuqsonlar	Bartaraf etish yo'llari
1	Baxyaqator bo'sh yoki tortilgan	Avval ostki ip tarangligi tekshirilib, naycha qalpog'idagi vintni burab taranglanadi yoki bo'shatiladi. So'ng ustki ip, ip taranglagich gaykasini burab ustki ipga moslab taranglanadi yoki bo'shatiladi.
2	Iplar chali-shuvi gazlama ustida	Ustki ip, ip taranglagich gaykasini burab bo'shatiladi, ostki ip, naycha qalpog'idagi vintni o'ngga burab taranglanadi.
3	Sifatsiz baxyaqator tikilishi	Chalishayotgan ip tikilayotgan gazlamalar orasida bo'lishi kerak. Iplar gazlamani ustida yoki tagida bo'sh chalishsa, ipning tarangligini sozlash kerak.
4	Gazlamani yomon surilishi	Surgich mexanizmidagi mahkamlovchi vint bo'shab qolsa, surgichning holati o'zgaradi yoki surgichni tishchasi singan bo'lsa, gazlama yomon suriladi. Gazlamani tortib tiksa ham baxya har xil tikiladi.

5	Igna sinishi	Igna noto'g'ri o'rnatilsa, tepki bo'shab qolsa, tikishda gazlamani qattiqroq tortib yuborilsa, igna kurt bo'lsa, uning va ipning yo'g'o'NI-ingichkaligi gazlamaning qalin yupqaligiga mos bo'lmasa igna sinadi
6	Ustki ipning uzilishi	Ustki ipning tarangligi ko'p bo'lsa, uning yo'g'o'NI-ingichkaligi igna va gazlamaga moskelmasa yoki o'zi sifatsiz bo'lsa, u uziladi. Ip hamma yo'naltirgichlardan ravon o'tishi kerak.
7	Ostki ipning uzilishi	Ostki ipning uzilishi kamroq bo'ladi, chunki bu ip kamroq detallarga ishqalanadi va uning sifati saqlanadi. Agar naycha qiyshiq bo'lsa, undan ip tekis chiqmaydi, shuning uchun ham ip uziladi. Mokidagi ipning yo'nalishi tepadan pastga qaratib o'rnatilmasa ham ip uziladi.
8	Mashinaning ip tashlab tikishi	Igna kurt, qiyshiq yoki nomeri to'g'ri tanlanmagan bo'lsa, mashina ip tashlab tikadi. Igna mokiga nisbatan to'g'ri qo'yilmasa, xomutik vinti orqali igna sterjenini ko'tarish yoki tushirish kerak. Ignaning uchi moki ilmog'idan 2 sm pastda turishi lozim. Biriktiruvchi zvenolarni maxkamlab qo'yish zarur

Ichki kiyim choklaridan namunalar tikish

Qo'sh chok (13-rasm, e) kiyimlar, choyshablar, shuningdek, ip gazlamadan engil bolalar kiyimini tikishda ishlatiladi. Bunday chok tikish uchun detallar oldin teskarisini ichkariga qilib qo'yiladi va 0,3-0,4 sm ichkaridan biriktirma chok bilan tikiladi, so'ngra tikilgan detallar ag'darilib, o'ngini ichkariga qaratib qo'yiladi, chok to'g'rilanadi hamda detallar chetidan 0,5-0,7 sm ichkaridan baxyaqator yuritiladi.

13-rasm. Ichki kiyim choklaridan namunalar

Ichki choklar (13-rasm, j) ich kiyimlar, maxsus kiyimlar va astarsiz kostyumlar tikishda ishlatiladi. Tayyor chokning eni 0,5-0,7 sm. Bunday chokni tikish uchun ikki detal o'ngini ichkariga qilib qo'yiladi, ostki detalning qirqimi tayyor holdagi chok eniga 0,3-0,5 sm qo'shilgan masofaga chiqariladi, ostki detalning qirqimi ustiga qayriladi va qirqimdan 0,1-0,2 sm ichkaridan biriktirib tikiladi. So'ngra detal ikki tomonga yoyiladi, chok kichik qirqimni berkitadigan qilib qayriladi va shu qayrilgan chetidan 0,1-0,2 sm masofada ikkinchi baxyaqator yuritiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzu yuzasidan 10 ta test savollari ishlab chiqish.
2. Mavzu yuzasidan savol-javoblarga tayyorgarlik ko'rish.

29-30. Beldan kiyiladigan kiyim turlari. Yubkalar haqida ma'lumot. O'lchov olish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga beldan kiyiladigan kiyim turlari, yubkalar haqida ma'lumot, O'lchov olish haqida bilimlar beriladi.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni did bilan kiyinishga amal qilishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda doimo kiyim modellari vazifasiga qarab kiyinish yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: Vazifasiga qarab turli-tuman yubka modellari va gavdadan o'lchov olish yuzasidan plakatlari, slaydlar, kiyim namunalari, kompyuter, maniken, santimetr lenta, o'lchovlarni yozish jadvali, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga yubkaning turli model eskizlari plakatlari va slaydlar orqali tushuntiriladi. Bu vaqtda o'quvchilar orasida munozara uyushtirish mumkin. Yubka modellari eskizlarini daftarga chizish orqali o'quvchilarda kiyimga gazlama va rangni to'g'ri tanlash ko'nikmalari hosil qilinadi.

Yubka uchun kerakli o'lchovlarni gavdadan olish ketma-ketlikda slayd orqali tushuntiriladi.

Dars oxirida o'quvchilar tomonidan tayyorlangan eskizlar bo'yicha ko'rgazma tashkil etish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Belli kiyimlarga yubkalar, shimlar, shortik, lozim, yubka-shimlar kiradi. Yubkalar bichimiga ko'ra: to'g'ri bichimli, etagiga kengaygan bo'lishi mumkin. To'g'ri bichimli yubkalar o'z navbatida: to'g'ri bichim, etagiga toraygan, etagiga bir oz kengaygan shakllariga ega bo'ladi. Bunday yubkalar shaklini beldagi burmalar, gir aylangan taxlamalar, koketkali yubkalar hisobiga hosil qilish mumkin. Etagiga kengaygan yubkalarga: bo'lakli va quyosh, yarim quyosh yubkalar kiradi. Yubkalarni bezak bahyaqator, tasma, tugmacha, kashtalar va hokazolar bilan bezash mumkin. Yubka taqilmasiga «molniya» tasma, ilgak, tugmalar bilan ishlov berish mumkin.

Yubkalar fasoni bo'yicha har xil bo'ladi: vitochkali, to'g'ri, qiyiqli, vitochkasiz ikki chokli, yarim quyosh, quyosh, taxlamali yubka va hokazolar. Qanday maqsadda kiyilishiga qarab ularni kostyum bilan kiyiladigan va kostyumsiz, faqat o'zi kiyiladigan yubkalarga ajratish mumkin. Kostyum bilan kiyiladigan va nimcha bilan bir xil materialdan tikilgan yubkaning bichimi nimchaning bichimiga mos tushishi lozim. Faqat o'zini kiyiladigan yubkaning fasoni va bichimi gavdaning xususiyatlariga, shuningdek, gazlamaning to'qilishi va gullariga qarab tanlanadi. Etagi kengaygan yubkalar yengil gazlamalardan tikilib, to'g'ri bichimli yubkani etagini kengaytirib hosil qilinadi.

To'g'ri bichimli yubkalar zich to'qilgan va qalinroq gazlamadan tikiladi. Yengil yoki zich to'qilgan jun gazlama, kremlin, sidirg'a, shuningdek, zich to'qilgan ipak gazlamadan tikilgan yubkalarni bluzka, kostyum, jaket va shu kabilar bilan kiyish mumkin.

Yubkaning beli belbog'li, rezinkali yoki tasmali bo'lishi mumkin. To'g'ri bichimli yubka gazlamaning bo'ylama ipi yo'nalishi bo'yicha bichiladi.

Bo'lakli yubka qiyiqli bir qancha bo'laklardan tashkil topadi. Bunda bo'ylama ip har bir bo'lakning markazidan o'tadi. Bo'ylama ip ko'rinib turishi uchun bo'lakning andazadagi markaziy chizig'i ustiga yuqori va pastdan teshikcha qilib kertim qo'yiladi.

Quyosh va konussimon yubkalar aylana, yarim aylana, 1/3 aylana, 1/4 aylana shaklida bichiladi. Bo'ylama ip old bo'lagining o'rta chizig'iga to'g'ri keladi.

O'lchov olish. Boshqa kiyimlar kabi yubkaning ham uzunligi va razmeri gavdaga mos kelishi shart. Shuning uchun gavnani to'g'ri qo'yib quyidagi o'lchovlar olinadi va ularning olinish qoidalari 2-jadvalda keltirilgan hamda o'lchov qiymatlari 3-jadvalda berilgan. Kiyimning to'kisligi uchun qo'shiladigan haq kiyimning fasoniga bog'liq bo'lib u qo'shimcha deyiladi va "Q" bilan belgilanadi. Yubkada bel va bo'ksa chizig'ida qo'shimchalar qo'shiladi.

2-jadval

№	O'lchovning nomi	O'lchovning belgisi	O'lchovni aniqlash	O'lchov olish
1	Kiyim uzunligi	KU	Kiyim uzunligini	Beldan etakkacha vertikal o'lchanadi
2	Bel aylanasi yarmi	B ₁ AYA	Belbog' uzunligini	Belning eng xipcha joyidan aylantirib o'lchanadi
3	Bo'ksa aylanasi yarmi	B _k AYA	Yubka kengligini	Ikkala sonning eng ko'p chiqib turgan joyi - beldan 16-20 sm pastdan gorizontall ravishda aylantirib o'lchanadi
4	Orqa bo'lakning belgacha uzunligi	O _r BU	Bo'ksa chizig'ini	Ettinchi umurtqa pog'onasidan belgacha vertikal ravishda o'lchanadi

3-jadval

№	O'lchovning belgisi	O'lchovning nomi	Standart o'lchov	Mening o'lchovim
1	B ₁ AYA	Bel aylanasi yarmi	32	
2	B _k AYA	Bo'ksa aylanasi yarmi	42	
3	O _r BU	Orqa bo'lakning belgacha uzunligi	36	
4	KU	Kiyimning uzunligi	55	
Qo'shimchalar				
1	QB ₁	Bel yarim aylanasini uchun qo'shimcha	1	
2	QB _k	Bo'ksa yarim aylanasini uchun qo'shimcha	1+2	

To'g'ri bichimli yubka ikki qismdan iborat — old va orqa yarim bo'lagi. Yubkaning kengligi bo'ksaning aylanasini bo'yicha olinadi. Beldagi keng qismni burmaga yoki vitochkaga olinadi. Vitochka yubkaning orqa va old bo'laklariga, yon qismiga ikkitadan qo'yiladi. Vitochkaning uzunligi va kengligi bir xil emas, uni gavnani tuzilishiga qarab olinadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'tilgan mavzu yuzasidan krossvord tuzish.
2. Turli vazifalarga mo'ljallangan yubka modellari eskizlarini chizish.
3. Har bir o'quvchi o'z razmeriga olgan o'lchovlarini jadvalga to'ldirib kelish.

31-32. Yubka chizmasini chizish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yubka chizmasini chizish yuzasidan bilimlar beriladi.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni yubka asos chizmasini chizishda tez va sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yoshiga mos keladigan yubka modellari tanlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: yubka asos chizmasi plakati, slaydlar, yubka namunalar, o'quv qurollari, hisoblash jadvali, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'tilgan mavzuni takrorlashda klaster usulidan foydalanish mumkin. Texnika vositalaridan foydalanib turli ko'ylaklar va milliy kiyimlar eskizlari namoyish qilinadi. Bu yubka asos chizmasini qurish uchun hisoblash jadvali tuziladi, jadval asosida buyum chizmasini o'qituvchi doskada masshtab 1:1da, o'quvchilar esa daftarda masshtab 1:4 da quradilar. Chizish davomida o'qituvchi o'quvchilarning ishlarini nazorat qilib turadi. Xato va kamchiliklarni yo'l-yo'lakay bartaraf etib boradi. Chizma chizish bosqichlari kompyuterda ko'rsatib turiladi. Dars davomida o'quvchilarni darsga qiziqitirib turish maqsadida aqliy hujum metodidan foydalaniladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

To'g'ri bichimli yubka chizmasini chizish gavdadan olingan o'lchovlar va qo'shimchalar asosida amalga oshiriladi. Buning uchun hisoblash jadvali (4-jadval) tuzib chiqiladi va shu asosda yubka chizmasi chiziladi. 6 bo'lakli yubkaning hisoblash formulalari 5-jadvalda berilgan.

Hisoblash jadvali

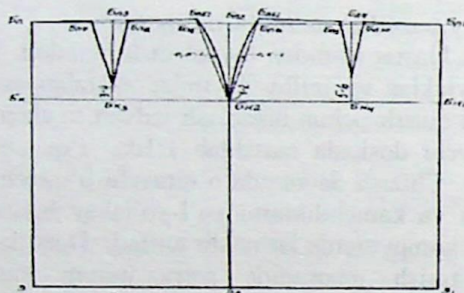
4-jadval

№	Chizmadagi kesmalar	Hisoblash formulasi	Standart o'lchov	Mening o'lchovim
<i>Yubkaning to'r qismi (14-rasm)</i>				
1	B ₁ E	KU	55	
2	B ₁ B _k	$16 \div 20$ yoki $O_tBU : 2 - 1 = 36 : 2 - 1$	17	
3	B _k B _{k1}	$B_kAYA + QB_k = 42 + 2$	44	
4	B _k B _{k2}	$(B_kAYA + QB_k) : 2 - 1 = 44 : 2 - 1$	21	
<i>Yubkaning old va orqa bo'laklari (14-rasm)</i>				
9	B _k B _{k3}	$0,4 B_kB_{k2} = 0,4 \times 21$	8,4	
10	B _{k1} B _{k4}	$0,4 B_{k1}B_{k2} = 0,4 \times 23$	9,2	

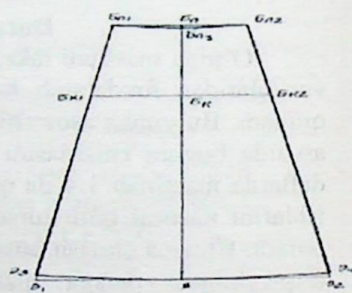
11	Summa V	$(B_k A Y A + Q B_k) - (B_l A Y A + Q B_l) = 44 - 33$	11	
12	$B_{15} B_{16}$	$0,5 \times \text{summa V} = 0,6 \times 11$	5,5	
13	$B_{17} B_{18}$	$0,3 \times \text{summa V} = 0,2 \times 11$	3,3	
14	$B_{19} B_{20}$	$0,2 \times \text{summa V} = 0,2 \times 11$	2,2	
15	$B_{15} B_{15} = B_{16} B_{16}$	Doimiy o'lchov	0,5-1	1

5-jadval

№	Chizmadagi kesmalar	Hisoblash formulasi	Standart o'lchov	Mening o'lchovim
1	$B_1 E$	KU (15-rasm)	45	
2	$B_1 B_k$	$16 \div 20$ yoki $O_7 B U : 2 - 1 = 36 : 2 - 1$	17	
3	$B_{11} B_{12}$	$(B_l A Y A + Q B_l) : 3 = 32 : 1$	11	
3	$B_l B_{11} = B_l B_{12}$	$B_{11} B_{12} : 2 = 11 : 2$	5,5	
4	$B_l B_{13}$	$0,3 \div 0,5$	0,3	
5	$B_{k1} B_{k2}$	$(B_k A Y A + Q B_k) : 3 = 42 : 1$	14,3	
6	$B_k B_{k1} = B_k B_{k2}$	$B_{k1} B_{k2} : 2 = 14,3 : 2$	7,1	
7	$B_{11} E_3 = B_{12} E_4$	$B_{13} E$ yoki KU - 0,3 = 55 - 0,3	54,7	

14-rasm. To'g'ri bichimli yubka chizmasi

15-rasm. Olti bo'lakli yubka chizmasi

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda o'z razmeri uchun hisoblash jadvalining "Mening o'lchovim" bo'limini to'ldirib, to'g'ri bichimli va olti bo'lakli yubka asoslari chizmalarini masshtab 1:1 da o'z o'lchovida chizish topshiriladi.

33-34. Yubka eskizlarini chizish va modellashtirish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yubka eskizlarini chizish va modellashtirishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni yubka eskizlarini chizish va modellashtirishda tez va sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yoshiga mos keladigan yubka modellarini tanlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: yubka eskizlarini chizish va modellashtirish ko'rsatilgan plakatlar, slaydlar, yubka

namunalari, o'quv qurollari, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Yubka eskizlarini chizish va modellash tirishni turli ko'rinishlarini bajarish tartibi slaydlar orqali tushuntiriladi. So'ngra o'quvchilar o'z daftarlarida modellash tirish jarayonini bajaradilar. Bunda o'quvchilar ishini nazorat qilib turish kerak. Yubka eskizlarini chizish va modellash tirishda o'quvchilar daftar yoki oq qog'oz hamda andoza qog'ozlaridan foydalanadilar. Avval yubka modellari eskizlarini chizadilar, so'ngra masshtab 1:4 da daftarga modellash tiradilar. Istalgan bitta modellash tirilgan yubka andozalarini masshtab 1:1 da tayyorlaydilar. O'quvchilar bu ishlarni bajarayotganlarida o'qituvchining nazoratida bo'ladilar. Shuningdek, bu vaqtda sinfni kichik guruhlarga bo'lib musobaqa uyushtirish, aqliy hujum metodini qo'llash va muammoli vaziyatlardan foydalanish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Modellash tirish. Modellash tirish – bu turli shakl va bichimdagi kiyim modelining loyihalasini ishlab chiqaradigan murakkab ijodiy jarayondir. Moda so'zi shaklni o'zgartirish demakdir. Model chiziqlarining hammasini loyihalash asosining chizmasida xuddi model rasmidagidek joylashtirilishi kerak. Bunda inson gavdasining tuzilishi xususiyati, uning mutanosibligi albatta hisobga olinishi kerak. Bu loyihalash asosining chizmasiga tushirilgan fason chiziqlari gavdaning haqiqiy mutanosibligini buzib qo'ymasligi uchun kerak.

Fasonga binoan detalning yangi shaklini detal andazani shartli bo'laklarga bo'lib, keyin u bo'laklarni surib asosiy vitochkalarni berkitish va ularni yangi holatga ko'chirish yo'li bilan hosil qilinadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda istalgan modeldagi yubkaning andozalar komplektini masshtab 1:1 da chizish topshiriladi.

35-36. Yubka chizmasini tekshirish. Andaza va gazlamani tayyorlash

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yubka chizmasini tekshirish, andaza va gazlamani tayyorlashni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy ishni bajarish vaqtida tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yubka chizmasini tekshirish, andaza va gazlamani tayyorlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: andaza va gazlamani tayyorlash bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, yubka namunalari, o'quv qurollari, kompyuter, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Yubka chizmasini tekshirish, andaza va gazlamani tayyorlash jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. Mashg'ulotda o'quvchilarni kichik guruhlarga bo'lib, musobaqa tarzida amalga

oshirish mumkin. Bunda avval yubkaning andozasini tayyorlaydilar, ya'ni har bir detalda chok haqlarini, kertimlarini qo'yib chiqadilar. Andozani qoidali qilib to'ldiradilar, ya'ni andozada buyumning nomi, razmeri, buyum detalining nomi, detalning soni yoziladi va andoza qirqib olinadi. Tayyorlangan turli yubka andozalarni tekshiradilar. Shuningdek, andaza va gazlamani tayyorlash ishlarini aqliy hujum metodini qo'llab amalga oshirish mumkin. Dars yakunida guruhlar bajargan ishlarini stol ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va g'olib guruhni yuqori baholarni qo'yib rag'batlantirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

To'g'ri bichimli yubka va 6 bo'lakli yubka chizmalariga model chiziqlarini kiritishdan avval uning o'lchamlari va qurilishining to'g'riligi tekshiriladi. Yubka detallarining asosiy o'lchamlari dastlabki hisoblarga va o'lchamlarga mosligi, yubka uzunligi, kengligi, orqa va old bo'laklar kengligi, bo'laklarda vitachkalargacha bo'lgan masofalar hamda bo'ksa chizig'i oraliqlari, shuningdek, detallar qirqimlarining tutashganligi hamda bir-biriga to'g'ri kelishligi tekshiriladi. Yubka detallarining asosiy o'lchamlari 16-rasmda keltirilgan sxemaga muvofiq tekshiriladi. Bunda to'g'ri bichimli (a) va 6 bo'lakli yubka (b) chizmalarini tekshirish jarayoni ko'rsatilgan.

Asos chizmasi tekshirib bo'lingach, istalgan model eskizi asosida yubkalar modellashiriladi. Yangi model andozalari hosil qilinib, andazani bichishga tayyorlanadi. Mana shu ishni bajarish tartibi:

1. Kiyimning nomini andazaga yozib qo'yish.
2. Andazaning necha qismdan iboratligi va uning razmerini yozish.
3. Andazada bo'ylama ipning yo'nalishini va kertimlar o'rnini ko'rsatish.
4. Andazada gazlamaning buklov joyini ko'rsatish va qoldiriladigan chok haqlarini yozib qo'yish yoki chizmaga bira to'la qo'shib ketish.

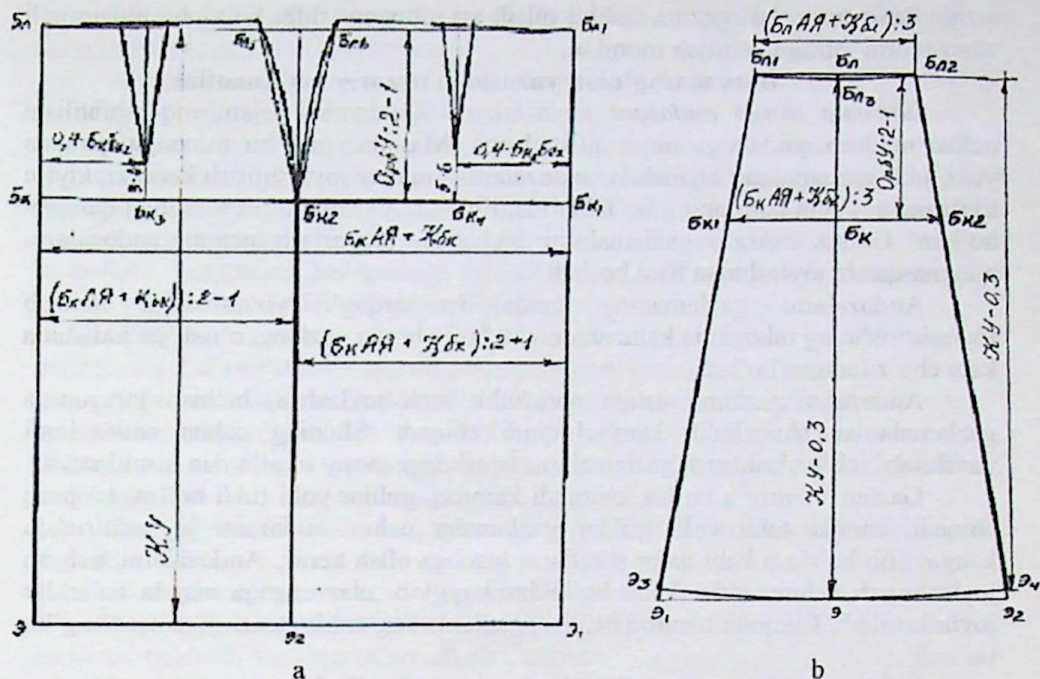
Yubkaga ishlov berish uchun qoldiriladigan chok haqlari 6-jadvalda ko'rsatilgan.

6-jadval

№	Chok haqi qoldiriladi	Chok haqi	Chokning ishlanishi
1	Bel qismiga	1	belbog'ni ulashga
2	Yon qismiga yon choki	1,5 - 2	qismlarni ulashga
3	Etak qismiga: to'g'ri yubka uchun bo'lakli yubka uchun quyosh yubka uchun	3 - 6 2 - 3 1 - 2	etak qismiga ishlov berishga etak qismiga ishlov berishga etak qismiga ishlov berishga

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Mavzuni darslikdan o'qib kelish.
2. Mustaqil ravishda mavzu yuzasidan krossvord tayyorlab kelish.

37-38. Gazlama ustiga andazani joylashtirish. Yubkani bichish va tikish
Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga gazlama ustiga andazani joylashtirish, yubkani bichish va tikishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy ishni bajarish vaqtida tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda gazlama ustiga andazani joylashtirish, yubkani bichish va tikish vuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavsizligi qoidalari bo'yicha plakat, andozani gazlamaga joylashtirish va bichish hamda tikish bo'yicha tayyorlangan plakatlilar va slaydlar, kompyuter, yubka namunalari, o'quv qurollari, texnologik xaritalar, tikuv mashinasi, ish qutichasi ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Gazlama ustiga andazani joylashtirish, yubkani bichish va tikish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, andozalarni turli kenglikdagi gazlamaga joylashtirish va yubkani birinchi kiydirib ko'rishga tayyorlash yuzasidan musobaqa tarzida amalga oshirish mumkin. Dars yakunida guruhlar bajargan ishlarini stol

ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va qilingan ishlar bo'yicha muammoli vaziyatlarni yuzaga keltirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Gazlama ustiga andazani joylashtirish. Gazlamani tejamlirorq ishlatilishi uchun ma'lum qoidalarga rioya qilish kerak. Masalan, guli bir tomonga qaragan yoki tukli gazlamalarni bichishda, andozalarni shunday joylashtirish kerakki, kiyim tikilgandan keyin ham uning bo'laklaridagi gullar yoki tuklar bir tomonga qaragan bo'lsin. Gulsiz sidirg'a gazlamalarni bichishga tayyorlash uchun, andozalarni qarama-qarshi joylashtirsa ham bo'ladi.

Andozalarni gazlamaning tanda va arqog'i yo'nalishiga moslab joylashtirishning nihoyatda katta ahamiyati bor, chunki gazlama o'rish yo'nalishida kam cho'ziladigan bo'ladi.

Andozalar gazlama ustiga qanchalik zich joylashsa, bichish jarayonida gazlamalardan shunchalik kam chiqindi chiqadi. Shuning uchun andozalarni yaxshilab zich joylashtirish gazlamalarni tejashdagi asosiy omillardan hisoblanadi.

Gazlama sidirg'a bo'lsa, chiqindi kamroq, guldor yoki tukli bo'lsa, ko'proq chiqadi, chunki tukli yoki guldor gazlamalar uchun andozalar joylashtirishda kengaytirib bo'rlash kabi qator shartlarni hisobga olish kerak. Andozalarni zichroq joylashtirish uchun, oldin katta bo'laklarni qo'yib, ular orasiga mayda bo'laklar joylashtiriladi. Chiqindi kamroq bo'lishi gazlamaning enlik-ensizligiga ham bog'liq bo'ladi.

Yubka asosan turli gazlamalardan tikiladi. Gazlama tanlash yubkaning qachon kiyilishiga bog'liq. Chunki uyda kiyiladigan, ko'chada kiyiladigan; yozda, qishda kiyiladigan; fasoni to'g'ri bichimli, ikki chokli, bo'lakli, quyosh yubkalar bor. To'g'ri bichimli yubkani tikish uchun ko'proq zich to'qilgan jun, sidirg'a, yo'l-yo'l va yirik katak gulli gazlamalar tanlanadi. Etagi kengroq yubkalar yengilroq gazlamalardan: chit, shtapel, junlardan tikiladi.

Yubka fasoni gazlamaning eniga ham bog'liq: agar gazlama eni 140 sm bo'lsa, har qanday fasonni tanlash mumkin. Gazlama eni 140 sm va 70 sm bo'lganda yubka andozalari gazlamaga turlicha joylashtiriladi.

Gazlamani bichishga tayyorlash va bichish. Bichishga mo'ljallangan gazlama ko'rikdan o'tkaziladi, nuqsonlari aniqlanadi, dekatirovka qilinib (suv purkab yoki namlab) dazmollanadi. Gazlamaning o'ngi va teskarisini, bo'ylama va ko'ndalang iplarini aniqlanadi. Gazlamaning nuqsonlarini belgilab qo'yiladi. Andazani gazlamaga joylashtirishda uning gullari yo'nalishiga va gazlamaning tukiga ahamiyat berish kerak. Agar gazlama tukli bo'lsa, andaza bir tomonga qaratib joylashtiriladi. Gazlamaning tuki pastdan yuqoriga qaratib bichiladi. Gazlamaning gullari bir tomonga yo'ngan bo'lsa, andazani hamma qismlarini bir tomonga qaratib joylashtiriladi. Belbog' qismi esa, bo'y ip yo'nalishiga kundalang joylashtiriladi. Bir xil parallel qismlari ham bir tomonga yo'naltirib joylashtiriladi.

Gazlama yirik katak va yo'l-yo'l gulli bo'lsa, unga andazani qo'yganda yo'llari va kataklari bir-biriga mos tushishi shart. Agar gazlama yo'lli bo'lsa, andazani bo'ylamasiga yoki ko'ndalangiga moslab qo'yiladi. Archa qilib bichishda hamma chekkalari ustma-ust qo'yiladi. Bunday gazlamalarni yana burchak ostida

qiya qilib ham joylashtirish mumkin. Choklarni bir-biriga tikilganda chiziqlari va kataklari bir-biriga mos kelishi shart.

Andozalar gazalama ustiga joylashtirilgach bo'rlanadi. Bo'r chizig'i qalinligi 1-2 mm dan oshmasligi kerak.

Yubkani tikish ishini bajarish tartibi: gazlamani bichishga tayyorlash va bichish, bichiqning qismlarini tikishga tayyorlash, yubkani birinchi kiydirib ko'rishga tayyorlash, birinchi kiydirib ko'rishni o'tkazib, undagi kamchiliklarni tuzatish, yubkaning taqilmasiga ishlov berish, yubkaning belbog'i — kamarini tayyorlash, yubkaning bel qismiga ishlov berish, yubkaning etak qismiga ishlov berish, yubkani pardoqlash va dazmollash.

“Yubkani bichish va kiydirib ko'rishga tayyorlash” bo'yicha amaliy mashg'ulot o'tkazish tartibi quyidagicha amalga oshiriladi:

Yubkani bichish: 1. Gazlamadan bo'ylama ipi bo'yicha belbog' uchun eni 7 sm, uzunligi $B_1A+5=64+5=69$ sm bichib olinadi, agar gazlama uzunasiga, ya'ni belbog'ning uzunligiga yetmasa, shunday kenglikda yana qo'shimcha belbog' bichib olinadi.

2. Gazlamani o'ngini o'ngiga qaratib yubka andazalarini gazlama ustiga joylashtiriladi.

3. Andazani gazlamaga to'g'nog'ich bilan qadab chiqiladi.

4. Andazaning atrofini chizib chiqiladi, andazada ko'rsatilgan chok haqlarini qoldirib, yana qaytadan chizib chiqiladi.

5. Yubkaning qismlarini chok haqi qoldirilgan chiziq bo'yicha bichiladi.

6. Bichiq detallarini tikishga tayyorlashda yubkaning beldan bo'ksagacha bo'lgan qismini gavdaga moslashtirish uchun vitachka olinadi.

Yubkani birinchi kiyib ko'rishga tayyorlash: Kiyim loyiq va sifatli chiqishi uchun mashina choki bilan tikishdan avval birinchi kiyib ko'rish bajariladi, uning kamchiliklarini tuzatib keyin mashina chokida tikiladi. Uni birinchi kiyib ko'rishga tayyorlashda vitachkasi, yon choklari ko'klash qavig'i bilan tikiladi. Etak va bel qismi ochiq buklov chokida ko'klab chiqiladi, chok uzunligi 0,7—0,9 sm bo'ladi.

1. Teskari tomondan solqi choklari bo'ylab bel vitachkalari to'g'nog'ich bilan qadab chiqiladi va belgilangan joydan ko'klab qaviq solinadi, chokning oxiri mustahkamlanadi.

2. Yubkaning old va orqa bo'laklari qirqimlari sirma qaviq bilan birlashtiriladi.

3. Chap yon tomonini beldan pastga 14—16 sm taqilma uchun qoldirib o'sha joydan pastga qarab sirma qaviq solinadi.

4. Etak va bel qismini belgilangan joydan buklab, ochiq buklov chokida ko'klab chiqiladi.

5. Bajarilgan ishlar bir karra tekshirilib chiqiladi va birinchi kiydirib ko'rishga tayyor bo'ladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Bichilgan yubka detallarini birinchi kiydirib ko'rishga tayyorlash bo'yicha texnologik xarita tayyorlash.

2. Mavzu yuzasidan 5 ta test tayyorlab kelish.

39-40. Birinchi kiydirib ko'rish. Kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga birinchi kiydirib ko'rish, kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni birinchi kiydirib ko'rish, kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatishda tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yubkani turli bezak detallari bilan bezash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavsizligi qoidalari bo'yicha plakat, birinchi kiydirib ko'rish, kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, kompyuter, yubka namunolari, o'quv qurollari, tikuv mashinasi, ish qutichasi, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Birinchi kiydirib ko'rish, kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni amaliy ish bajarish vaqtida ularga kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalarni berib borish, ishlarida yo'l qo'yilgan kamchiliklarni bartaraf qilib borish zarur. Dars yakunida o'quvchilar bajargan ishlarini stol ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va to'g'ri, tez va sifatli bajargan o'quvchilarga yuqori baholarni qo'yib rag'batlantirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

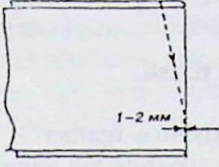
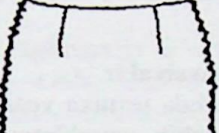
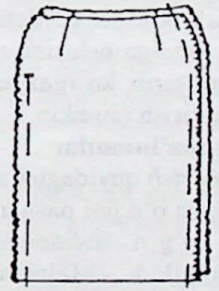
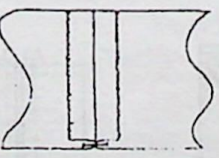
Birinchi kiyib ko'rishni o'tkazishda ko'rilgan kamchiliklar tuzatiladi. Bunda belga kengroq tasmani taqib, yubkani kiydiriladi, old o'rtasini, orqa o'rtasini to'g'rilab to'g'nog'ich bilan to'g'nab qo'yiladi. Tekshirish o'ng tomondan boshlanadi, to'g'ri kelmagan joyini bo'r bilan belgilanadi. Agar kamchilik ko'p bo'lsa, ikkinchi kiydirib ko'rish o'tkaziladi. Tekshirishda aniqlangan kamchiliklar to'g'rilanadi. Vitachkalarning turishi, etak qismning bir xil kenglikda qayirilishi, yon choklari va boshqalar ko'rib chiqiladi. Masalan, vitachka noto'g'ri tikilgan bo'lsa, yana uning o'mini belgilab qaytadan tikiladi.

"Birinchi kiyib ko'rishni o'tkazish" bo'yicha amaliy mashg'ulot quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi.

1. Belga tasma qo'yib to'g'nab qo'yiladi.
2. Yubkani kiydirib gavdaga moslab tasmaga to'g'nog'ich bilan to'g'nab qo'yiladi.
3. Agar yubka keng bo'lsa, yon chokidan ko'proq chokka olinadi, agar torroq bo'lsa, chokidan kengaytiriladi.
4. Chokining oldiga yoki orqaga o'tganini ko'rib joyiga keltiriladi.
5. Agar vitachka noto'g'ri tursa, to'g'ri joyini belgilanadi.
6. Yubkaning uzunligini poldan chizg'ich qo'yib aniqlanadi.
7. Etakning hamma tomonini bo'r yoki to'g'nog'ich bilan belgilab chiqiladi.

Kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish ishlari olib boriladi va

yubkani tikuv mashinasida tikiladi.

№	Grafik ko'rinishi	Texnologik jarayonning bajarilishi
1		Old va orqa bo'lak yuqori qirqimidan boshlanadigan vitachkalarni yuqoridan boshlab, chegaralaydigan chiziqqacha biriktirib tikiladi, vitachka uchlari bahaqatorni asta-sekin toraytirib, yo'q qilib yuboriladi. Bahaqator uchlari puxtalanadi yoki ip uchlari tugib qo'yiladi. Ko'klangan qaviq iplari olib tashlanadi.
2		Vitachkalar yubka bo'laklari o'rtasi tomon yotqizib dazmollanadi. Vitachka uchlari salqi kirishtirib dazmollanadi.
3		Yubka qirqimlari maxsus mashinada o'ngi tomondan yo'rmlanadi. Titilmaydigan gazlamadan tikiladigan yubkalarining qirqimlari arra tishli qaychida qirqiladi.
4		Yubka old va ort bo'laklari o'ngiNI-o'ngiga qaratib, qirqimlarini kertimlarini to'g'rilab, ort bo'lak tomonidan biriktirib ko'klanadi. Chok kengligi 9-14 mm. Ko'klangan qaviqdan chok haqi tomonidan 0,1 sm yetkazmay biriktirma chok bilan tikiladi. Chap yon choki yuqori qirqimidan taqilma uchun 14—16 sm qoldiriladi. Vaqtincha tikilgan sirma qaviqlar so'kib tashlanadi.
5		Chok haqini ikki tomonga yorib dazmollanadi. Chok turiga qarab, chok bir tomonga qaratib dazmollanishi mumkin. Yubka teskarisini ichkariga qaratib yon chok, vitachka va bo'ksa chiziqlarini bir-biriga to'g'ri keltirib qo'yiladi. Yubkani bo'ksa chizig'i bo'ylab old va ort bo'laklar o'rtasidan, bel chizig'i va etagi bo'ylab to'nog'ichlar qadab chiqiladi. Yubkada etak bel chiziqlari aniqlanadi va kerakli ishlov haqi ham aniqlanib, notekis joylari qirqib tashlanadi. To'g'nog'ichlar olib tashlanadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda mavzu yuzasidan texnologik xarita tuzib kelish topshiriladi.

41-42. "Molniya" taqilmasini tikish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga "Molniya" taqilmasini tikishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni "Molniya" taqilmasini tikishda tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yubkaga turli bezak detallari bilan bezash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavfsizligi qoidalari bo'yicha plakat, "molniya" taqilmasini tikish bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, kompyuter, yubka namunalari, o'quv qurollari, tikuv mashinasi, ish qutichasi, ma'ruza matni, darslik.

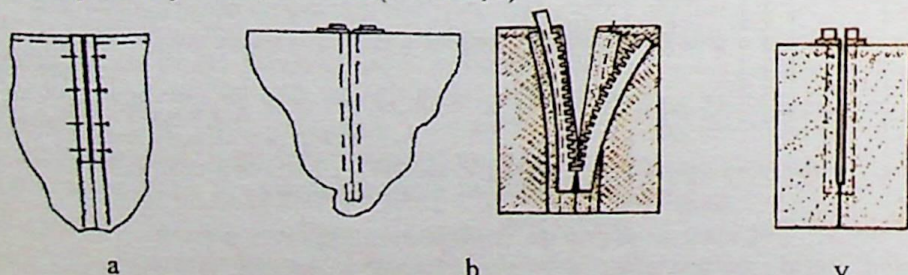
Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

"Molniya" taqilmasini tikish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, "Molniya" taqilmasini tikish va yubkani bezashda turli xil bezak detallaridan foydalanib turlicha bezash yuzasidan musobaqa tarzida amalga oshirish mumkin. Dars yakunida guruhlar bajargan ishlarini stol ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va g'olib guruhni yuqori baholarni qo'yib rag'batlantirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Yubka taqilmasiga "molniya" tasma bilan ishlov berish quyidagicha:

1. Yubkaning teskari tomoniga «molniya» tasmasi o'ngini pastga qaratib, uning tishlarini taqilmagacha tikilgan bahyaqatorga to'g'ri tushadigan qilib, yuritgichni bel chizig'idan 5-7 mm pastroqqa joylab qo'yiladi. «Molniya» tasma to'g'nog'ichlar bilan uni tishlariga ko'ndalang joylashtiriladi, tayyor kiyim taqilmasi burishib qolmasligi uchun «molniya» tasma tarang tortiladi. Molniya tasmani puxtlangan joyi, buyum taqilmasining uzunligini belgilangan chizig'idan kamida 10 mm pastroqqa tushib turishiga ahamiyat berish kerak, aks holda boshqa uzunroq «molniya» kerak bo'ladi (17-rasm, a)

17-rasm. Yubka taqilmasiga "molniya" tasmani tikish

2. Buyumni «molniya» tasmaga uning tishlariga yaqin joyda yirikligi 5 mm to'g'ri sirma qaviq bilan bostirib ko'kalanadi. To'g'nag'ichlarni olib tashlanadi.

3. Bahyaqator kengligi 8-7 mm bo'lib, u yuritgichning kengligiga bog'liq bo'ladi. Gazlama rangiga mos ip ishlatiladi. Bahya yirikligi 10 mm da 3-4 ta bahya. Bezak bahyaqator yuritishda (mashinada) bir tomonli maxsus tepki ishlatish tavsiya etiladi va gazlama qalinligiga qarab mashina ustki ipining tarangligini rostlash kerak bo'ladi. Bahyaqatorni oddiy tepki ishlatib tikishda, gazlama qalinligi va «molniya» tishini qalinligiga teng bo'lgan qalin qog'oz qo'yib tikish tavsiya etiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda mavzu yuzasidan texnologik xarita tuzib kelish topshiriladi.

43-44. Yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berishda tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

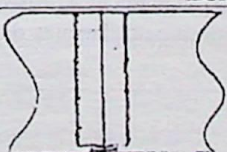
Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavfsizligi qoidalari bo'yicha plakat, yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, kompyuter yubka namunalari, o'quv qurollari, tikuv mashinasi, ish qutichasi, ma'ruza matni, darslik.

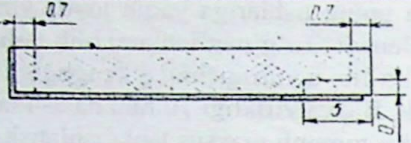
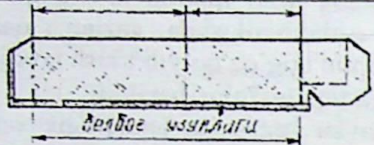
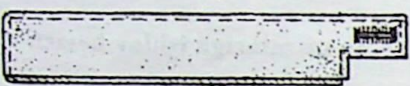
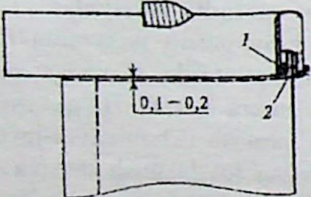
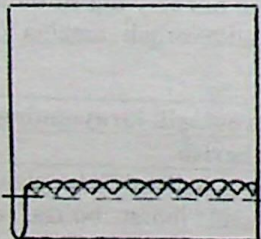
Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

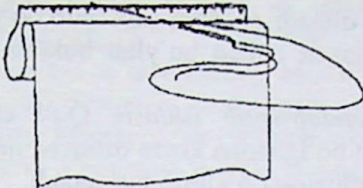
Yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish, ya'ni kompyuterda mavzuga oid slaydlarni bosqichli tarzda namoyish qilish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni amaliy mashg'ulot jarayonida o'zaro muloqotini ta'minlash uchun savol-javob o'tkazish, aqliy hujumni uyushtirish va klaster metodidan foydalanish tavsiya etiladi. Dars yakunida o'quvchilar bajargan ishlarini stol ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va bajarilgan ishlarga qarab o'quvchilarga yaxshi baholarni qo'yib rag'batlantirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Ishni bajarish tartibi quyidagi texnologik xarita orqali amalga oshirilsa qulay bo'ladi.

№	Grafik ko'rinishi	Texnologik jarayonning bajarilishi
Belboqqa ishlov berish		
1		Agar belbog' bo'ylamasiga ikki qismdan iborat bo'lsa, choki 1 sm qoldirib tikiladi va uni yorib dazmollanadi.

2		O'ngini ichiga olib buklov chizig'idan ikkiga buklanadi, to'g'nog'ich to'g'nab, rasmda ko'rsatilgandek tikiladi.
3		Belbog'ning oxirini mashina chokida tikiladi va mustahkamlanadi. Ko'klash choki olib tashlanadi, burchaklarini tekislab qirqiladi va belgilangan joyni bir oz qirqib qo'yiladi.
4		Belbog'ni o'ngiga ag'darilib, o'rtasini belgilanadi, yuqorisining o'ng tomonidan zih chiqarib ko'klanadi. Belbog'ning oldi tomoniga izma o'mi belgilanadi.
Yubkaga belbog' o'tqazish		
5		Yubkani o'ngiga belbog'ni o'ngini qaratib, qirqimlarni to'g'rilab to'g'nog'ichlar bilan to'g'nab qo'yiladi va 1 sm chok haqida avval ko'klab olinadi, so'ngra biriktirma chok bilan biriktiriladi. Ko'klov choki olib tashlanadi.
6		Belbog' pastki qirqimini ichkariga 0,8-0,9 sm ga bukib, belbog' ulangan bahyaqatorni 0,2-0,3 sm yopadigan qilib bukib ko'klanadi. Belbog' o'ngi tomonidan bukilgan ziydan 0,1-0,2 sm oraliqda bezak bahyaqator yuritiladi. Ko'klangan iplar so'kib tashlanadi va dazmollanadi.
Yubkaning etak qismiga ishlov berish		
7		Yubka etagini maxsus mashinada yo'rmalanadi. Belgi chiziq bo'ylab yubka etagining qirqimi teskari tomonga bukiladi va yirikligi 15-20 mm to'g'ri sirma qaviq bilan bukib ko'klanadi. Yubka etagini dazmollashda yubka tanda ipining yo'nalishiga moslashtiriladi. Yo'rmalangan qirqimiga etkazmay dazmollanadi.

8		Yo'rmalangan yubka etagi maxsus mashinada yoki qo'lda yashirin qaviqlar bilan bukib ipni tarang tortmasdan tikiladi. Ipak iplar gazlama rangiga mos bo'lishi kerak. Yubkani ko'klangan iplardan tozalanadi. Yubkaning etagiga namlangan dazmol mato qo'yib dazmollanadi.
---	---	--

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. O'quvchilarga mavzu yuzasidan krossvord tuzib kelish topshiriladi.
2. Yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish jarayonining texnologik xaritasini bajarish.

45-46. Yubkani bezash va oxirgi ishlov berish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga yubkani bezash va oxirgi ishlov berishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy ish jarayonida tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda yubkani bezash va oxirgi ishlov berish yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, yubkani bezash va oxirgi ishlov berish bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, kompyuter yubka namunalari, o'quv qurollari, tikuv mashinasi, ish qutichasi, dazmol, suv purkagich, dazmol taxtasi, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Yubkani bezash va oxirgi ishlov berish jarayonini tushuntirishda kompyuterdan foydalanish o'quvchilarga tushunarli bo'ladi. O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, yubkani bezash va oxirgi ishlov berish bo'yicha musobaqa o'tkazish mumkin. Bunda birinchi guruhga yubka etagini tikishning bitta usuli bo'yicha, ikkinchi guruhga yubka etagini tikishning ikkinchi xil usuli bo'yicha ishlov berilishini topshirilishi mumkin. Mazkur musobaqa metodida o'quvchilarni tabaqalashtirilgan holda guruhlariga bo'lish tavsiya etiladi. Chunki yubka etagini tikishning turlicha murakkablikdagi usullari berilgan bo'ladi. Dars yakunida guruhlar bajargan ishlarini stol ustiga qator terib, ko'rgazma tashkil qilish va g'olib guruhni yuqori baholarni qo'yib rag'batlantirish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Yubka etagini tikish uchun uning old bo'lagi bilan orqa bo'lagi o'rtasidan buklanib va yon choklari to'g'ri keltirilib, stol ustiga yozib qo'yiladi. Etagining ustiga andoza qo'yilib, ikkita chiziq tortib bo'rlanadi. Ulardan birinchisi bo'ylab etak qirg'ib tekislanadi, ikkinchisi bo'ylab esa etak ichkariga bukiladi.

Yubkaning etagi yopiq qirqimli bukma chok bilan ishlov berilishi mumkin, bunda avval 0,3-0,5 sm bukib olinadi, so'ngra yana etak andozada belgilangan miqdorda ikkinchi marta bukilib tikib qo'yiladi.

Yubkaning etagi ochiq qirqimli bukma chok bilan ham ishlov berilishi

mumkin, bunda avval ochiq qirqim yo'rmab olinadi, so'ngra etak tikib qo'yiladi.

Yubka etagining bukish haqi belgilangan chiziq bo'ylab bukilib, yashirin baxyali mashinada tikib qo'yiladi.

Yubkani so'nggi pardozlash va namlab-isitib ishlash. Qo'l choklarida ishlatilgan iplar olib tashlanadi. Yubka tikib bo'lgandan keyin ortiqcha iplar qirqib tashlanadi, yubkaning o'ngidagi bo'rlangan chiziqlar o'chirib tashlanadi.

Dazmollash uchun elektr quvvati bilan qizdiriladigan dazmollar qulay. Dazmollash uchun zarur harorat hosil bo'lgandan keyin o'zi o'chib, yana yonib turadigan va suv bug'i purkaydigan dazmollar yaxshi.

Dazmollash uchun dazmol taxtasidan foydalanish ma'qul. Yubka belbog'idan boshlab dazmollanadi, belbog'ni teskarisiga dazmol mato qo'ymay dazmollanadi. Yubka etagini ichiga qaratib qo'yiladi va navbati bilan joyidan surib dazmollanadi. Yubka bukish haqi izlari o'ngi tomonga botib chiqmasligi uchun, bitta dazmol matoni taxlab bukish haqiga tutashtirib qo'yiladi, ikkinchi dazmol matoni namlab etak dazmollanadi. Yubka o'ngi tomonidagi hosil bo'lgan yiltiroq joylarni namlangan dazmol-mato qo'yib dazmollab yo'qotiladi.

Yubka yaxshi qurishi uchun, uni ilib osib qo'yiladi. Ikki teshikli tugmalarni 30-40 raqamli oddiy ipda 5-6 ta qaviq bilan chatiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda mavzu yuzasidan texnologik xarita tuzib kelish topshiriladi.

47-48. Zardo'zlik san'ati tarixi va uning rivojlanishi. Zardo'zlikda ishlatiladigan materiallar (gazlamalar turlari, karton, zar iplar). Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Zar ipni o'rash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga zardo'zlik san'ati tarixi va uning rivojlanishi, zardo'zlikda ishlatiladigan materiallar, zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar va zar ipni o'rash yuzasidan bilimlar berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy ish bajarish jarayonida tez hamda sifatli bajarishga odatlantirish.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda tikiladigan "Zardo'zlik" buyumiga eskiz chizish va shablonlar tayyorlash yuzasidan bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: "Zardo'zlik"da kerakli ish qurollari, zardo'zlik buyumlarni tikish bo'yicha tayyorlangan plakatlar va slaydlar, videotavirlar, kompyuter, zardo'zlik bilan tikilgan buyum namunalari, o'quv qurollari, ish qutichasi ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga zardo'zlik san'ati tarixi va uning rivojlanishi haqida ma'lumot beriladi. Bunda xalq hunarmandchiligi namunalari ko'rsatish va video-tasvirlarini namoyish etish maqsadga muvofiqdir. Hunarmandchilikning eng ommaviy turlaridan bo'lgan zardo'zlik haqida, zardo'zlik turlari va ularning turmushdagi

o'mi haqida hikoya qilinadi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida klaster usulidan foydalanib, "Zardo'zlik" so'zi atrofida tushunchalarni tarmoqlash va bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. Amaliy mashg'ulot jarayonida kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalarni berib borish zarur. O'quvchilar bajarayotgan ishlaridagi kamchiliklarni bartaraf qilib borilsa, ish sifatli bajariladi va o'quvchi o'z mehnatining mahsulidan xursand bo'ladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Qadimda ham, hozir ham zardo'zlik bilan shug'ullanadigan hunarmandlarni «zardo'z» deb atashadi. O'zbekiston kashtachiligini noyob turi zardo'zlik san'atisiz to'la tasavvur qilib bo'lmaydi. Bu san'at o'tgan asrning o'rtalarida Buxoroda gurkirab rivojlangan. U yerda mohir ustalar amir saroyining ustaxonalarida amir va uning saroy ahli kiyadigan dabdabali kiyimlarga pardoz berishgan. Zardo'zlik odatda erkaklarga mansub bo'lgan va ular o'z hunarini bolalariga meros qilib qoldirishgan. Zardo'zlik san'ati o'zining uzoq tarixiga ega bo'lib, deyarli barcha Sharq mamlakatlari uning vatani hisoblanadi. Zardo'zlik san'atining ana'analari o'z davrida ham mavjud va mashhur bo'lgandir. Hozirgi Eronda esa XV-XVII asrlardagi zardo'zlik namunalari anchagina saqlanib qolgandir.

Buxoro zardo'zi ashyolarining deyarli hammasi amir saroyining ehtiyoji uchun ishlatilgan, faqat juda oz miqdorigina sotish uchun bozorga chiqarilardi. U paytda zardan tikilgan erkaklar kiyimlarini faqatgina xonga va uning qo'NI-qarindoshlariga tegishli insonlar kiyar edilar. Hech kim, hatto eng katta amaldorlardan birortasi ushbu qimmatbaho kiyimlarni o'ziga buyurtirishga haqqi yo'q edi. Ular bu kiyimlarni amir sovg'a qilgandagina kiyishlari mumkin edi. Ayollar va bolalarning zardo'z kiyimlarini esa faqatgina badavlat xonadon a'zolari kiyishga haqli edilar. Zar va kumush ip bilan erkaklar to'ni, salla, do'ppi, shalvar, poyabzallar, ayollarning ko'ylak, kamzul kaltacha, peshanaband, ro'mol, etik va tuflilari tikilgan.

Mustaqillikka erishgan kunimizdan boshlab davlatimizning butun siyosati o'zligimizni qayta tiklash va mustahkamlashga qaratildi. Ayniqsa, mamlakatimiz ertasi bo'lgan yoshlarimizda bunday muqaddas his-tuyg'uni shakllantirishda ona tilimiz, ana'analarimiz va urf-odatlarimiz bilan birga milliy xunarmandchiligimiz ham muhim o'rin tutadi.

1997-yil 31 martda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Xalq badiiy xunarmandchiligi va amaliy san'atini yanada rivojlantirishni davlat yo'li bilan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni e'lon qilindi. Farmonga asosan Respublika «Hunarmand» uyushmasi tashkil etildi va uning viloyatlarda hududiy bo'linmalari ochildi. Bu uyushma va uning hududiy bo'linmalarini tashkil etishdan maqsad, uzoq yillar mobaynida unutilib ketgan xalq amaliy san'ati va xunarmandchiligini tiklash, o'zbek milliy amaliy san'ati va xunarmandchiligini butun dunyoga tanitish edi.

Zardo'zlik – qiziqarli va ijodiy ish bo'lib, u insonga ko'p quvonch keltirishi, bo'sh vaqtda ermak bo'lishi, insonni nafosat olamiga olib kirishi mumkin. Zar tikish usullarini o'zlashtirayotganda hamma narsa birdaniga yaxshi chiqmasligi

mumkin, chunki zardo'zlik sabr-toqatli, e'tiborli, tartibli bo'lishni talab etadi. Chidamli bo'lish lozim. Kerakli malakalar egallagan sayin ish asta-sekin osonlasha boradi.

Mohir zardo'z bo'lishni xohlagan har bir hunarmand quyidagi uch hunarni bilishi zarur bo'lgan:

1. Rasm solish va naqsh chizish;
2. Naqshlarni tushirish va qirqish;
3. Qirqilgan naqshlarni zar ip bilan tikish va bezatish.

Uy-ro'zg'orda ishlatiladigan zardo'zi buyumlar inson atrofidagi narsalar uchun mo'ljallangan bo'lib, insonga estetik zavq bag'ishlash va uning ijtimoiy mavqeini ko'rsatishga xizmat qilgan. Uy-ro'zg'orda ishlatiladigan zardo'zi buyumlarning quyidagi turlari mavjud: choy xaltai zardo'zi, muxr xaltai zardo'zi, pul xaltai zardo'zi, jildi soat, g'ilofi zardo'zi, tumorchai zardo'zi, so'zanai zardo'zi, chimildiki zardo'zi, joynomozi zardo'zi, choynakpo'shaki zardo'zi va hokazo.

Uy-ro'zg'orda ishlatiladigan zardo'zi buyumlarni bichish usullari hamda bichimining tuzilishiga qarab uch turga ajratish mumkin:

1. Bichimi to'g'ri chiziqdan iborat bo'lgan kichik xajmli zardo'zi uy-ro'zg'or buyumlari;
2. Bichimi ma'lum shaklga ega bo'lgan kichik xajmli uy-ro'zg'or buyumlari;
3. Bichimi to'g'ri chiziqdan iborat bo'lgan katta xajmli uy-ro'zg'or buyumlari.

Zardo'zlikda ishlatiladigan materiallar (gazlamalar turlari, zar iplar). Zardo'zlik buyumlarining xususiy texnologiyasi, o'sha buyum uchun material tanlash va uni bichishdan boshlanadi. Zardo'zlik mahsulotlarining asosiy xususiyatlaridan biri ularning sirtida zardo'zi naqshlarning bo'rtib turishidir. Shuning uchun, naqshlar tagiga tukli material ishlatiladi. Zardo'zlikda asosiy gazlamalardan duxoba, velyur gazlamalari ishlatiladi.

Duxoba - tukli o'rishlarda to'qilgan gazlama bo'lib, uning asosi paxta ipidan, faqat tuklarigina tabiiy ipakdan bo'ladi. Duxoba, asosan, uy-ro'zg'or buyumlarida ishlatilgan.

Velyur - sidirg'a, zich to'kilgan, tukli gazlama. Tuklari tik, jun ipdan to'qilgan. Hozirgi kunda zardo'zlikda sintetik tola aralashtirib to'qilgan, zardo'zlar «taqir velyur» deb atashadigan turi ko'p ishlatiladi. Undan barcha turdagi zardo'zlik buyumlari tikiladi. Bu velyur turi chidamliligi, pishiqligi, qattiqligi, ko'rkamligi va boshqa xossalari bilan zardo'zlikka juda mos tushadi.

Zardo'zlikda ishlatiladigan yordamchi gazlamalarga quyidagilar kiradi:

Bo'z (xom surp) - pardozlanmagan ip - gazlama, ancha qalin va og'ir material. Bo'z karda ipdan polotno o'rishlarda to'qilgan, shuning uchun pishik va cho'zilmaydi.

Surp - oqartirilgan va pardozlangan bo'z. XX asrgacha bo'lgan zardo'zlikda surp chakmon, poyabzallarda naqshlar ostiga tagzamin sifatida ishlatilgan. Hozir ham kumush rangli ip bilan tikiladigan naqshlar ostiga qo'yiladi.

Turli navdagi *simli iplar* zardo'zlik uchun asosiy xom-ashyo bo'lib hisoblangan. Oq va tillarang tusdagi yassilangan kumush tolasi sim deb atalib, u

Buxoro zardo'zlari tomonidan keng qo'llanilgan.

Dumaloq metall ip (likkak) - pishiq yigirilgan ingichka dumaloq metall ipdan iborat bo'lib, u prujinaga o'xshab likillib turadi.

Zar iplardan tashqari zardo'zlikda jaydari rangdor ipak iplardan ham foydalanib, ular asosan gullarga qo'shimcha oro berishda hamda matoga zar yo'l tushirishda ishlatiladi.

Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Zar ipni o'rash. Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar unchalik ko'p bo'lmasa-da, ular o'ziga xos tuzilishga ega. Zardo'zlikda ishlatiladigan asosiy asbob korcho'b bo'lib, u ikki qismdan iborat: chambarak va xorak. «Korcho'b» forscha so'z bo'lib, «kor» - ish, «cho'b» - taxta, yog'och ma'nolari anglatadi.

Chambarak uzunligi 320 sm gacha bo'lgan ikkita teng yonli yog'och dasta va ularning maxsus qismida harakatlanuvchi silliq taxta, ya'ni shamshirakdan iborat. Shamshirakdagi ovalsimon o'yiqlar yog'och dastalarga mato tortilganda ularni tarang ushlab turishga xizmat qiladi.

Korcho'bning ikkinchi qismi xoraklardir. Xoraklar yog'och poylar bo'lib, ishlagan vaqtda chambarak ular ustiga qo'yilgan, chunki qadimda zardo'zlar ko'rpacha ustida o'tirib, ish tikishgan.

Hozirgi zamonaviy sexlarda metallardan (temir va uning qotishmalaridan) tayyorlangan zardo'zlik dastgohlari ishlatiladi. Bu sexdagi zardo'zlik dastgohlarni ikki turga bo'lish mumkin:

1. Kichik o'lchamli uy - ro'zg'or buyumlari va zardo'zlik kiyim - kechaklarni tikish uchun mo'ljallangan dastgohlar;

2. Katta o'lchamdagi buyumlarni, masalan, zardo'zi gilam, so'zana va hokazolarni tikishga mo'ljallangan dastgohlar. Ular tuzilishi bilan emas, balki chambarak qismining o'lchamlari bilangina farq qiladi, xolos.

Zardo'zlikda korcho'pdan so'ng turadigan asbobdan biri - patila hisoblanadi. Patila - to'rt qirrali va nafis qilib tarashlangan, ichi kavlanib, qo'rg'oshin quyib vazminlashtirilgan, uzunligi 18 - 20 sm li oddiy yog'och tayoqcha. Patila zar iplarni zich va bir tekis qilib o'rashda ishlatilgan, bu tikilayotgan zardo'zning bir tekis chiqishiga yordam bergan, zar ipning chalishib isrof bo'lishiga yo'l qo'ymagan.

Zardo'zlikda angishvona ham zarur. Chunki zardo'zlik naqshlari faqat qo'lda tikiladi. Angishvona igna qo'lga kirib ketmasligi uchun ishlatiladigan metall g'ilofdir. Uning ustki va yon tomonlarida igna toyib ketmasligi uchun chuqurchalar o'yilgan.

Zardo'zlikda barcha jarayonlar qo'lda bajariladigan choklar orqali amalga oshiriladi, shuning uchun ignalar va ularni tanlay bilish muhim ahamiyatga ega.

Zardo'zlikda asosan ikki xil turdagi ignalar ishlatiladi:

1. Tikish ishlari uchun 2 sonli ignalar ishlatiladi.

2. Bezatish ishlari uchun esa 1 sonli ignalar ishlatiladi.

Zardo'zlikda uch turdagi qaychilardan foydalaniladi:

1. Naqshlar, gullarni qirqishda ishlatiladigan qaychi o'rdakburun va tuyabo'yin qaychi. Bu qaychilar faqat gullarni qirqishda kerak bo'ladi.

2. Pardoqlashda kerak bo'ladigan qaychilar. Bu qaychilar kichikroq bo'lib,

dastgoh ustida ishlashda qulay.

3. Andoza bichishda kerak bo'ladigan qaychilar. Bunday qaychilar kattaroq va o'tkirroq bo'lishi zarur.

Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob -uskunalar o'tkir uchli asboblardan bo'lib, ular bilan ishlaganda ehtiyot bo'lish va texnika xavfsizligi qoidalariga qat'iy rioya qilish zarur. Avvalo, ularni saqlash uchun alohida moslama bo'lishi darkor. Ignalar bilan ishlayotganda, albatta ularni igna qadagichlarga qadab qo'yiladi. Ulardan foydalanganda angishvona kiyib olinadi. Ignaga ip o'tkazganda hech qachon ularni lab orasida ushlab turmaslik lozim. Nafas olayotganda yoki gapirmoqchi bo'lganda ular bexosdan ichga ketib qolishi mumkin. Qaychilar ham uchi o'tkir asboblardan biri bo'lib, ulardan noto'g'ri foydalanish o'zigagina emas, balki atrofdagilarga xam zarar keltirishi, ish sifatining buzilishiga, ishning to'xtab qolishiga olib kelishi mumkin.

Zar iplardan foydalanishdan ilgari ular belgilangan chegarada uzun qilib olinadi va patilaga 4 qavat qilib, ya'ni zar o'raydigan cho'pga o'raladi. Zar iplar to'g'ridaNI-to'g'ri patilaga o'ralmasdan, avval oddiy ip patilaga mahkam qilib bog'lanadi, so'ng shu ipga zar iplar ulanadi. Zar iplar to'g'ridaNI-to'g'ri patilaga ulansa, tezda uzilib ketishi mumkin. Zar iplarni o'rayotganda ularning tekis o'ralashiga e'tibor berish zarur. Keyin zar ip bilan maxsus kartondan kesilgan gullar ustidan tikib chiqiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Mehnat ta'limi darsligidan mavzuni konspektlashtirib kelish
2. Mavzu yuzasidan krossvord yoki 10 ta test tuzib kelish.

49-50. Zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari. Kartonga naqsh (gul) tushirish va qirqish. Ish o'rnini tashkil qilish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari, kartonga naqsh (gul) tushirish va qirqish hamda ish o'rnini tashkil qilish yuzasidan bilimlar berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni milliy qadriyatlarimizga nisbatan hurmat hissida tarbiyalash.

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda zardo'zlikda ishlatilgan turli shablon naqshlari va gazlama ranglarni turli xil zamonaviy buyumlarda qo'llash bo'yicha bilimlarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavfsizligi qoidalariga bo'yicha plakatlardan, zardo'zlik buyumlari bo'yicha tayyorlangan plakatlardan va slaydlardan, kompyuter, choynak g'ilofi, elpig'ich, xona anjomlari namunalari, naqsh turlaridan namunalardan, o'quv qurollari, zardo'zlik asbob-uskunalarilari, karton, ish qutichasi, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Hunarmandchilikning eng ommaviy turlaridan bo'lgan zardo'zlik haqida, zardo'zlik turlari va ularning turmushdagi o'rni haqida hikoya qilinadi. Zardo'zlik buyumlarini tikishda rioya qilinishi kerak bo'lgan havfsizlik texnikasi qoidalari va kerakli asbob-moslamalar tushuntiriladi. Bu mavzu bo'yicha mashg'ulotni hikoya, suhbat-munozara tarzida tashkil etish mumkin, bunda kompyuter texnikasi yordamida slaydlar va videomateriallar namoyish etiladi, milliy zardo'zlik namunalaridan ko'rgazma qurollar sifatida foydalaniladi.

Zardo'zlik bo'yicha o'quvchilarda mavjud bo'lgan hayotiy tajribalariga asoslangan holda suhbat-munozara uyushtirish mumkin. O'quvchilarga zardo'zlik san'atiga oid ma'lumotlar to'plash topshirig'ini berish mumkin.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari. Xalq amaliy bezak san'atida, jumladan, zardo'zlikda ham naqshlar muhim o'rin tutadi. Chunki, zardo'zlik xalq amaliy san'atining qo'l choklari orqali hosil qilingan naqshlar asosida badiiy ishlov berish turidir.

«Naqsh» arabcha so'z bo'lib, «gul», «tasvir» degan ma'nolarni anglatadi. Naqsh – qush, hayvon, o'simlik, novda va boshqa elementlarning ma'lum tartibda takrorlanishidan hosil qilingan bezakdir. Naqsh elementlari tabiatdan to'g'ridaNI-to'g'ri olinmasdan, qayta ishlash asosida hosil qilinadi. Qayta ishlash – o'simlik va xayvonot dunyosidagi tabiiy shakllarni ramziy shakllarga aylantirishdir.

O'zbek xalq amaliy bezak san'atida ishlatiladigan naqshlar tuzilishiga ko'ra quyidagi to'rt guruxga ajratiladi:

1. Islimi (o'simliksimon) naqshlar – egri chiziqli o'simlik elementlaridan iborat.

2. Geometrik (girix) naqshlar – to'g'ri chiziqli elementlaridan tashkil topgan.

3. Murakkab (gulli girix) naqshlar - islimi va girix elementlarining chatishmasidan iborat.

4. Ramziy naqshlar (xayvonot va odamzot olamidagi shakllarni qayta ishlab hosil qilingan naqshlar)

Kartonga naqsh (gul) tushirish va qirqish. Zardo'zlik texnologiyasiga ko'ra islimi naqshlar guldo'zi usulida, geometrik naqshlar esa zamindo'zi usulida hosil qilinadi. Murakkab naqsh turlarida esa ikkala tikish usulidan ham foydalaniladi. Guldo'zi tikish usullarida zar ip kartondan qirqilgan gul naqshlari ustidan tikiladi.

Qog'ozga chizilgan naqshlar kartonga axta usulida ko'chirilgan. Axta yordamida naqshlarni ko'chirishda yupqa shaffof xitoy qog'ozi naqshlaridan yuzaga qo'yilib, o'lchab olinadi va shu yuzaga mos axta tayyorlanadi, ya'ni naqshning yarim yoki chorak qismi (agar naqsh simmetrik bo'lmasa, u holda naqsh butun holatda) qog'ozga yumshoq qora qalam bilan chiziladi. Shaffof qog'oz simmetrik o'qlar bo'yicha ikki, to'rt va undan ortiq bo'laklarga buklanadi. Buklangan qog'oz yostiqla ustiga qo'yiladi va naqsh chiziqlari ustidan igna bilan teshib chiqiladi. Teshilgan nusxa aniq va ravshan ko'rinishi uchun teshikchalar oralig'i naqsh nusxasining yirik yoki maydaligiga qarab belgilanadi. Nusxa

qanchalik mayda bo'lsa, teshikchalar oraliq'i shuncha yaqin bo'lishi kerak. Shundan so'ng shaffof qog'oz yoyib yuboriladi va butun naqsh nusxasi hosil bo'lgani ko'zga tashlanadi. Nusxa naqsh tushiriladigan karton yuzasiga yoyilib, uning ustidan xoka bilan yengil bosib yurgiziladi, natijada naqsh nusxasi kerakli yuzaga o'tadi. Xoka izlari o'chib ketmasligi uchun darhol uning ustidan qalam yoki mo'yqalam bilan yurgiziladi. Xoka tayyorlashda maydalangan pista ko'mir, bo'r kukuni yoki belil poroshogi yupqa mato yoki ikki qavat dokaga solinib xalta xolida tugiladi.

Endilikda zardo'zlikda bu usulni bir oz o'zgartirgan holda qo'llaydilar. Ular gazeta bo'yog'i bilan solyarka moyini aralashtirib, yumshoq lattaga shimdirishadi. Axta tushirilgan yupqa shaffof xitoy qog'ozi («kalka» ham deyiladi) naqsh tushirilgan karton yuzasi qo'yiladi va ustidan buyum bostirib qo'yiladi. Sababi, axta surilib, naqsh nusxasi sifati buzilmasligi kerak. So'ng moy shimdirilgan latta naqsh nusxasi ustidan sekin-asta yurgiziladi. Shundan so'ng naqsh nusxasi karton ustida mayda-mayda yog' dog'lari shaklida hosil bo'ladi. Xokadan ko'ra moyli lattaning afzalligi shundaki, uning izlari tezda o'chib ketmaydi.

Naqshlarni qirqishda oddiy qaychilardan foydalanish qiyin bo'ladi. Shuning uchun o'ziga xos tuzilishga ega bo'lgan tuyabo'yin qaychidan foydalaniladi. Bu qaychining tuzilishi xaqiqatdan tuyening bo'yniga o'xshab ketadi. Bunday qaychi bilan naqsh qirqayotganda qaychi kartonning tagida turadi. Qirqayotganda asoan qaychini emas, balki naqsh kompozitsiyasi tushirilgan kartonni yurgazish kerak, shundagina qaychi bilan qirqayotgan chiziqlar tekis chiqadi. Naqshlarni qirqish avvalo ularning ichini «kovlab olishdan» boshlanadi. Chunki gullarning ichi eng kichik qirqiladigan yuzalar hisoblanadi. Bu yuzalar qirqib olingach, so'ng ular atrofidagi nokerak yuzalar qirqib olinadi. Gullarni qirqayotganda qirqish chiziqlariga e'tibor berish kerak, aks holda, ularning ko'rinishi buzilishi mumkin, bu esa zardo'zi buyumining sifatiga katta ta'sir etadi.

Ish o'rmini tashkil qilish. Zar tikish qulay bo'lishi, tikuvchini charchatmasligi uchun, ish o'rmini to'g'ri tashkil etish, mehnat qilishning muayyan qoidalariga rioya etish kerak. Asbob va moslamalar qo'yiladigan stol ustidagi ishga yorug'lik chap tomondan tushadigan holatda turish kerak. Agar stolda yashikcha bo'lsa, unda ip maxsus xaltada, asboblari yashikchada turadi. Gavda holatiga ahamiyat berib, bukchaymay, boshni juda pastga egmasdan o'tirish kerak. Ish vaqtida gavda biroz oldinga engashgan bo'lishi, ko'z bilan ish o'rtasidagi oraliq 25-30 sm dan oshmasligi lozim.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mavzu yuzasidan test va quroq tikishda ishlatiladigan asbob-moslamalarning rasmlarini daftarlariga chizib kelish topshiriladi.

51-52. Bo'zni korcho'pda taranglab tortish. Zamindo'zi va guldo'zi usulida tikishni o'rgatish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga bo'zni korcho'pda taranglab tortish, zamindo'zi va guldo'zi usulida tikishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni zardo'zlik buyum tikish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda zardo'zlik buyumlarini tikishda buyum turiga qarab ip rangi va gazlama turini to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: texnika xavsizligi qoidalarini bo'yicha plakatlari, videomateriallar, zardo'zlik namunalari tikilgan buklet, plakatlari va slaydlar, kompyuter, o'quv qurollari, korcho'b, zardo'zlik asbob-uskunalarini, ish qutichasi, shaffof qog'oz, iplar ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Bu mavzuni o'qitishda zardo'zlik texnikasida hamma chok turlarini 3 ta guruhga ajratish mumkin: zamindo'zi va guldo'zi usulida tikilgan namunalardan foydalaniladi. Shuningdek, kompyuter texnikasi yordamida slaydlar va videomateriallar namoyish etish mumkin. Har bir zamindo'zi va guldo'zi tikish usulini ko'rsatmali tarzda bajarib o'rgatiladi. O'quvchilar zamindo'zi va guldo'zi tikish usulini amaliy ravishda bajaradilar, ularning ishlari nazorat qilib turiladi va ish davomida yo'riqnomalar berib boriladi. Tikiladigan buyum uchun korcho'b namunasini tayyorlash jarayoni bajarib ko'rsatiladi. O'quvchilar dars jarayonida amaliy ish bajaradilar.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Bo'zni korcho'pda taranglab tortish. Tikishga tayyorgarlik chambarakni tayyor holga keltirishdan boshlanadi. Tikishdan ilgari chambarakka bo'zdan qilingan kerish (ta'var) tortiladi. U shunchalik tarang tortilishi kerakki, uning ustiga tashlangan angishvona 4-5 marta sakrash kerak. Buning uchun chambarakka material (bo'z) tortish qonun – qoidalarini bilish zarur. Bunda, avvalo chambarakning yog'och dastasi uzunligiga mos keladigan qalin mato (bo'z)dan qolip tikiladi. Bo'z, ya'ni kerish o'lchamlari tikilayotgan buyumning o'lchamlaridan kelib chiqib olinadi. Qolip to'rt tomondan kerishga ulanadi. Qolip o'zgarmaydi, lekin kerish o'zgarib turadi. Chunki kerish tikilayotgan zardo'zi buyumning tagida bo'lib, u bilan birga qo'shib tikiladi va o'sha buyum bilan birga qo'shib qirib olinadi. Qolipning buklangan tomonlari yog'och dastaga kiygiziladi. Chambarak tortilib, tekis holga keltiriladi. Qolipning dasta va yon tomonlaridan teshib, undan iplar o'tkazilib shamshirakka tortiladi. Kerish tortilgunicha ip tortiladi. Keyin angishvona bilan sinab ko'riladi, agar kerish ustida angishvona 4-5 marta sakrasa, demak, dastgoh tayyor. Zamonaviy sexlarda esa metallidan tayyorlangan dastgohlarni tayyor holga keltirish birmuncha osonroq.

Korcho'bni tayyor holga keltirish hamda u bilan ishlashda ma'lum texnologik qoidalarga rioya etish ishning sifatiga katta ta'sir ko'rsatadi, ya'ni:

1. Ish tikayotgan paytda korcho'b ustiga yotib olib, og'irlikni tashamaslik

kerak, aks holda kerish bo'shab ketib, ishning sifati buzilishi mumkin.

2. Hamma asbob - uskunalarni korcho'b ustiga qadab tashlamaslik kerak, bunda ham korcho'b bo'shab qoladi.

3. Korcho'b tikishga qulay bo'lishi lozim, uning ko'krakdan past yoki yuqori bo'lishi ishning sifatiga ham, sog'liqqa ham zarardir.

Zamindo'zi va guldo'zi usulida tikishni o'rgatish. Zardo'zlikda 30 xil klassik tikish usullari mavjud. Bu usullar o'ziga xos tomonlarining nomlari bilan bir-biridan farq qiladi. Zardo'zlik umuman ikkiga bo'linadi: birinchisi –*zamindo'zi*, ikkinchisi – *guldo'zi*.

Zamindo'zi tikish turi. «Zamindo'zi» forscha «zamin» - er osti, tagi, «do'zi» - «tikmoq» degan ma'nolarni anglatadi. So'zning ma'nosidan ko'rinib turibdiki, zardo'zi tikish usullari naqshlar tagini yoppasiga zar iplar bilan to'ldirib tikish, ya'ni bunda zar tikilayotgan buyum gulnaqshining zamini yoppasiga zar bilan tikiladi va turli naqshlar hosil qilish vazifasini bajaradi. Bu usulda tikkanda buyumning hamma joyi zar ip bilan naqshlar hosil qilib tikib chiqiladi.

Zamindo'zi qadimda qimmatbaho to'nlarda ishlatilgan bo'lib, hozir zardo'zi do'ppilarning jiyagidagina qo'llanib kelinadi.

Guldo'zi –bunda tikilayotgan naqshning tagi ochiq qolib faqat gul naqshlarning o'zi zar bilan tikiladi. Guldo'zi tikish usuli o'ziga xos bo'lib bu quyidagi bosqichda bajariladi. Naqqosh tomonidan naqsh chiziladi. Naqsh nusxasi qalin qog'oz karton yoki teridan qirqib andazasi tayyorlanadi. Sidirg'a baxmal matoga qadab chiqiladi, ya'ni omonat tikib chiqiladi yoki yelimlanadi. Karton nusxani zar ip bilan qoplab tikib chiqiladi. Biroz bo'rtma naqsh gul hosil bo'ladi (56-rasm). Bu usulda tikkanda naqshlarning tagi tikilmasdan qoladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga mustaqil ravishda gazlama bo'lagida zamindo'zi va guldo'zi usulida tikilgan namunalardan ijodiy tikib kelish topshiriladi.

53-54. Choynak yopqichining gulnaqshini zar ipdan tikish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga choynak yopqichining gulnaqshini zar ipdan tikish yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni choynak yopqich tikish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarning zamindo'zi va guldo'zi usulida tikilgan buyumlarni tikishda buyum turiga qarab ip rangi va gazlama turini to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, zamindo'zi va guldo'zi usulida tikilgan buyum namunalari, choynak yopqich namunalari, mavzu bo'yicha bajarilgan buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, o'quv qurollari, ish qutichasi, korcho'b, naqsh gullari namunalari, karton, baxmal matosi, andoza tayyorlash uchun qog'oz, qaychi, angishvona, zar ip ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Choynak yopqichni tikish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida klaster usulidan foydalanib, "Choynak yopqich" so'zi atrofida tushunchalarni tarmoqlash va bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. Amaliy mashg'ulot jarayonida kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalarni berib borish zarur. O'quvchilar bajarayotgan ishlaridagi kamchiliklarni bartaraf qilib borilsa, ish sifatli bajariladi va o'quvchi o'z mehnatining mahsulidan xursand bo'ladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Bichimi ma'lum shaklga ega bo'lgan kichik hajmli uy-ro'zg'or buyumlarining texnologiyalari murakkab, lekin naqsh kompozitsiyalari oddiy bo'lgan zardo'zi buyumlarga zardo'zi choynak yopqichi kiradi. Bu buyum yashil, ko'k va qizil baxmaldan tikilishi mumkin. U abra va astandan iborat bo'lib, 2 bo'lak matodan bichilgan. Bunda bichish jarayonida gazlama tukining yo'nalishiga e'tibor berish zarur.

Zardo'zi choynak yopqichi bugungi kunda ham uy-ro'zg'orda ishlatiladi. Uning tuzilishi har xil bo'lishi mumkin, lekin o'lchamlari o'zi mo'ljallab tikilayotgan choynakning o'lchamlariga mos bo'lishi darkor. Choynak yopqichi choynak ustiga yopiladigan va uning tagiga qo'yiladigan qismlardan iborat bo'ladi. Choynak yopqich andozalari tayyorlanadi va abra 2 bo'lak, astar 2 bo'lak qilib bichib olinadi. Abrani bichayotganda gazlamaning tuklari yo'nalishiga e'tibor berish kerak. Buni gazlamani tovlanishiga qarab yoki qo'l bilan siypab bilish mumkin.

Choynak yopqich abrasini chambarakka joylashtirib, mahkamlanadi. Tanlab olingan naqshni kartonga tushiriladi va qirqib olinadi. Tayyorlangan naqshni choynak yopqich abrasiga shunday joylashtirish kerakki, bu naqsh yopqich o'rtasiga to'g'ri kelsin. Choynak yopqich uchun naqshni guldo'zi usulida tikiladi va bezatiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga zardo'zlik buyumlarini ishtirokida 10 ta test tuzib kelish topshiriladi.

55-56. Tikilgan mahsulotni korcho'pdan tushirib, tayyorlash texnologiyasini o'rganish (astar tikish). Buyumga oxirgi ishlov berish.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga tikilgan choynak yopqichni korcho'pdan tushirib, tayyorlash texnologiyasini, astar tikishni, buyumga oxirgi ishlov berishni o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni mashg'ulot jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda milliy zardo'zlik buyumlariga gazlama va gul naqshlarini to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, choynak yopqich namunalari, mavzu bo'yicha bajarilgan buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, o'quv qurollari,

zardo'zi jiyak, qavatlangan paxta, zar ip, baxmal gazlama bo'laklari, tikuv mashinasi, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Choynak yopg'ichni tikish jarayonini tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida savol-javob uyushtirib, bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. Amaliy mashg'ulot jarayonida kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalarni berib borish zarur. O'quvchilar bajarayotgan ishlaridagi kamchiliklarni bartaraf qilib borilsa, ish sifatli bajariladi va o'quvchi o'z mehnatining mahsulidan xursand bo'ladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Zardo'zi choynak yopqich naqshi tikib bo'lingach, teskari tomoni elimlanadi va bo'zdan kesib olinadi. Choynak yopqich detallarini bir-biriga birlashtirish texnologiyasi quyidagicha amalga oshiriladi:

1. Abra bo'laklarining o'ngini bir-biriga qaratib, uchta tomonidan birlashtiriladi va o'ngiga o'giriladi. Yuqori qismidagi uchlar to'g'rilanadi.

2. Astar bo'laklari ham teskarisidan ikki tomoni bo'ylab bir-biri bilan birlashtiriladi.

3. So'ngra abra astar ichiga kiritilib pastki qirqimi bo'yicha birlashtiriladi.

4. Endi ular orasiga qavatlangan paxta joylashtiriladi va astarning ochiq qoldirilgan yuqori qismi tikiladi.

5. Choynak yopqich o'ngiga o'girilib, uning uchlariga po'paklari ulanadi. Ular rangli ipak iplar yoki simdan tayyorlanadi.

6. Choynak yopqichning pastki tomoniga aylantirib 0,5 sm masofada zardo'zi jiyak o'rnatiladi.

7. Choynakning tagiga qo'yiladigan qismi abrasi bilan astari o'ng tomonlari ichkariga qaratilgan holda uchma-uch joylashtirilib tikiladi, faqat 5-6 sm joyi ochiq qoldiriladi.

8. So'ng tikilmasdan qoldirilgan joydan o'ngiga o'giriladi, tikilmagan o'rni qo'l chokida bilintirmasdan tikiladi. Ustidan aylantirilib 0,5 sm masofada mashina chokida tikib chiqiladi yoki shu masofada zardo'zi jiyak o'rnatiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga turli usulda va shaklda tikiladigan choynak yopg'ichlari haqida ma'lumot to'plab kelish topshiriladi.

57-58. Nozmunchoq (biser) va undan foydalanish haqida ma'lumot.

Nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalar.

Nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga nozmunchoq (biser) va undan foydalanish hamda nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalar haqida ma'lumot berish. Nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa

shakllar to'qish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qishda gul naqshini va nozmunchoq ranglarini to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, nozmunchoq (biser) va undan foydalanish hamda nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalarni aks ettiruvchi plakatlar, nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish haqida videolavhalar, mavzu bo'yicha bajarilgan buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, o'quv qurollari, ish qutichasi, qaychi, angishvona, nozmunchoq va naqsh namunalari, taqilma, leska, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

O'quvchilarga nozmunchoq (biser) va undan foydalanish hamda nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalar haqida ma'lumot berishda, nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish yo'llarini o'rgatishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida klaster usulidan foydalanib, "Nozmunchoq" so'zi atrofida tushunchalarni tarmoqlash va bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. O'quvchilar nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qishni bajarayotgan ishlaridagi xato va kamchiliklarni ko'rsatib berilib, ularni bartaraf qilib borilsa, ish sifatli bajariladi va o'quvchi o'z mehnatining mahsulidan xursand bo'ladi. Dars so'nggida nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qilgan namunalarni ko'rgazmasini uyushtirish kerak.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

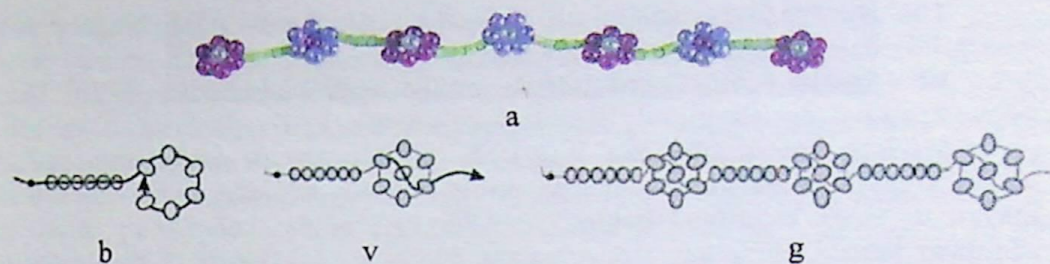
Azaldan sharq mamlakatlarida, xususan markaziy Osiyoda go'zallikka intilish, ya'ni yashash joylariga, xonalarga, oddiy buyumlar va kiyimlarga ham sayqal berib bezatish an'anaviy odat bo'lgan va bu jarayon bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Sharqda rang-barang va yaltiroq naqshinkor bezaklar doimiy ishlatiladi. Xususan ayollar kiyimlari va buyumlariga bezaklar yaratishda oddiy va qimmatbaho toshlar hamda munchoqlardan foydalaniladi. Bu jarayon zamonaviy tilda nozmunchoq (biser) tikish deb ataladi va san'at darajasida qabul qilinadi. Ayollar va qizlar milliy kiyimlar do'konlaridan biser tikish usulida bezatilgan kiyim va buyumlarni xarid qilishlari mumkin. Lekin, doim ham ko'ngildagidek narsani harid qilish imkoni bo'lavermaydi. Bu masalani ijobiy hal qilishda ayollarning bichish-tikish ishidan xabardor bo'lishlari juda qo'l keladi. Lekin, kiyim va buyumlarni biser tikish usulida bezashni uddalash har kimning ham qo'lidan kelavermaydi. Shuning uchun ham har bir xonadonda chevar ayol-qizlarning bo'lishi oila byudjetiga va ma'naviy hayotiga katta yordam bo'ladi.

Nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xom-ashyo va moslamalar. Nozmunchoqdan biror buyum to'qish uchun quyidagi xom-ashyo va moslamalar kerak bo'ladi:

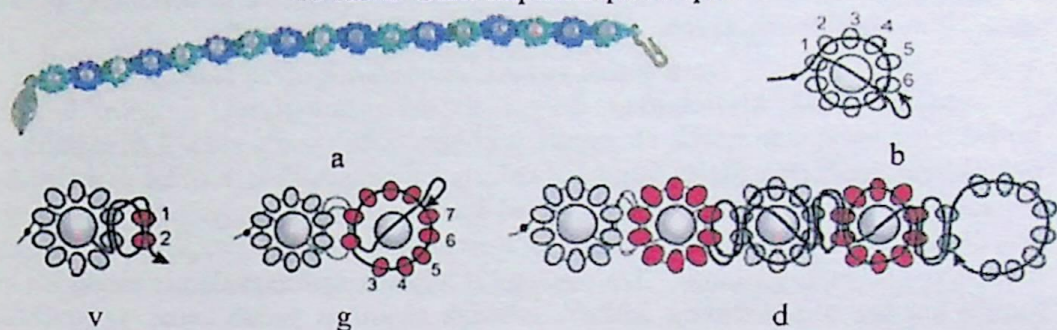
- *Nozmunchoq* – bu dumaloq, silindr, ko'ptomonli shaklga ega bo'lib, u shisha, metall, plastmassa va suyaklardan tayyorlanib ikki tomoni tizish uchun

ochiq bo'lgan mayda sharsimon ko'rinishga ega. Nozmunchoqning dumaloq shaklligi ko'p ishlatiladi.

- *Steklyarus* – rangli shishadan tayyorlangan 5-15 mm li trubochka.
 - *Kesilgan nozmunchoq* - rangli shishadan tayyorlangan 1-5 mm li kalta trubochka.
 - *Iplar* – tabiiy, sintetik va armirlangan iplar nozmunchoqlarni tizish (to'qish) uchun ishlatiladi. Bunda ipning rangi nozmunchoq rangiga mos bo'lishini unutmazlik kerak. Aks holda buyumda nozmunchoq rangi boshqacha bo'lib ko'rinadi.
 - *Leska* – mustahkam, qattiq shaffof ko'rinishga ega bo'lib, nozmunchoqni tizishda ishlatiladi. Nozmunchoq bilan ishlashda diametri 0,12 – 0,17 mm li leskalar ishlatiladi.
 - *Ignal* - maxsus nozmunchoq tikish uchun mo'ljallangan bo'lib, uning ip o'tkaziladigan ko'zi uzun va ignaning o'zi juda ingichka bo'ladi. Nozmunchoq tizish uchun 10 dan 16 raqamgacha bo'lgan maxsus ignalar ishlatiladi.
 - *PVA yelimi* – ish so'ngida iplarni qirqilgan qismi sochilib ketmasligi uchun yelimlashda ishlatiladi.
 - *Qaychi* – ishning sifatli bo'lishi, kerakli o'lchamda ip va leskalarni qirqishda ishlatiladi. Qaychi o'rtacha kattalikda va o'tkir bo'lishi kerak.
 - *Taqilmalar*–biror taqinchoqlarni: bo'yinga, qo'lga, belga nozmunchoqlardan tizib ishni yakunlashda ishlatiladi. Taqilmalar taqinchoqlarni taqish va echish uchun qulay hisoblanadi.
 - *Katak daftar* – buyum sxemasini chizishda ishlatiladi.
 - *Rangli qalamlar* – sxemalarda nozmunchoq ranglarini bo'yashda qo'llaniladi.
 - *Gugurt* – ishning oxirida ipni mahkamlashda alangadan foydalaniladi.
- Nozmunchoqdan gul, geometrik va boshqa shakllar to'qish.* Nozmunchoqdan biror buyum tizish (to'qish) uchun avval ish joyini tayyorlab olish kerak. Buning uchun 40×40 sm o'lchamda to'q sidirg'a gazlama bo'lagi – gilamcha olinadi. Stol ustiga gilamchani qo'yiladi va to'qiydigan nozmunchoqlarni oz-ozdan uning ustiga qo'yiladi. Ish joyi yaxshi yoritilgan bo'lishi kerak. Ish boshlashdan oldin ish qurollarini stolning atrofiga qulay tarzda joylashtirilishi kerak. Quyida turli shakldagi taqinchoq buyumlarni to'qilishi ko'rsatilgan.
1. *Gulli taqinchoq* (62-rasm, a). Buning uchun ipga yoki leskaga avval 6 ta yashil nozmunchoq gul bandi uchun tiziladi, keyin shu o'lchamdagi yoki kattaroq 6 ta boshqa rangdagi nozmunchoq tizilib, gul yaproqlari hosil qilinadi. Buning uchun 6 ta gul yaproqlari to'qilgan nozmunchoq aylantirib birinchi gul yaprog'idan o'tkaziladi (18-rasm, b) va gulning o'rtasi uchun ipga nozmunchoq kiritilib gul yaprog'ining to'rtinчисidan chiqarib olinadi (18-rasm, v). Shu tarzda gul bandi va gul yaproqlari tizilib boriladi (18-rasm, g). Taqinchoq boshiga va oxiriga taqilma mahkamlanadi.

18-rasm. Gulli taqinchoqni to'qish

19-rasm. Gullar to'plami taqinchog'i.

2. *Gullar to'plami taqinchog'i* (19-rasm, a). Bu taqinchoq uchun ikki xil rangdagi nozmunchoq va kattaroq marjon kerak bo'ladi. Ipga yoki leskaga 10 ta bir xil rangdagi nozmunchoq tiziladi va halqa shakliga keltiriladi. Ip birinchi nozmunchoqdan qayta o'tkazilib, unga marjon kiritiladi va 5 hamda 6 nozmunchoqlar orqali o'tkaziladi (19-rasm, b). 2 ta boshqa rangdagi nozmunchoq tizilib, so'ngra yana 5 va 6 nozmunchoqlar orqali ip o'tkaziladi (19-rasm, v). 8 ta boshqa rangdagi nozmunchoq tiziladi va yana ip 2 ta boshqa rangdagi nozmunchoqdan o'tib marjon kiritiladi. Endi ip boshqa rangdagi 7 va 6 nozmunchoqdan o'tkaziladi (19-rasm, g). Shu tariqa ranglarni almashtirib tizishni davom ettiriladi (19-rasm, d).

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga nozmunchoqlardan turli buyumlarni to'qish to'g'risida ma'lumotni "Internet"dan topib kelish topshiriladi. Yoshlar uchun nozmunchoqdan turli buyum namunalari to'qish vazifasi beriladi.

59-60. Milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish texnologiyasi. Do'ppini bichish. Bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikib, tugatish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish texnologiyasi, do'ppini bichish, bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikib, tugatish va bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash bo'yicha bilimlar berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish uchun kerakli materiallarni to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlari, milliy bosh kiyimlardan do'ppi namunalari, mavzu bo'yicha bajarilgan buklet, plakatlari va slaydlar, kompyuter, ish qutisi, santimetr lentasi, chizg'ich, sirkul, qalam, 60x30 sm o'lchamda millimetr qog'oz va karton, atlas, adras va sidirg'a velyur gazlama bo'laklari, nozmunchoq, piston, igna, tikuv mashinasi, qaychi, angishvona, ma'ruza matni, darslik.

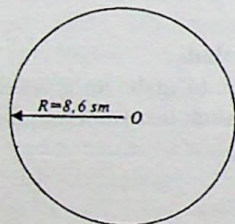
Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish texnologiyasi, do'ppini bichish, bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikib, tugatish va bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlashni tushuntirishda texnika vositalaridan foydalanish yaxshi samara beradi, ya'ni kompyuter texnologiyasidan foydalanib, slaydlarni namoyish qilish kerak. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida klaster usulidan foydalanib, "Do'ppi" so'zi atrofida tushunchalarni tarmoqlash va bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. O'quvchilar amaliy bajarish vaqtida musobaqa uyushtirish tavsiya etiladi. Dars so'ngida tikilgan milliy bosh kiyimlardan do'ppi namunalari ko'rgazmasini uyushtirish kerak.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Do'ppini bichish. Do'ppi - bosh kiyimi, boshni salqindan, quyosh nuridan himoya qiladi. U uch qismdan iborat bo'ladi do'ppining (tepa) ustki qismi, kizak qismi va jiyak qismi. Ana shu qismlar qanday materialdan qay tarzda tayyorlanishi, bezatilishi, tikilish uslubi va usullariga ko'ra farqlanadi. Do'ppilar shakli, ko'rinishi jihatidan dumaloq, uchburchaksimon taxlanadigan, konussimon, yarim konussimon shakllarda bo'ladi.

Dumaloq shakldagi do'ppining andazasini tayyorlash. Dumaloq shakldagi do'ppilarning andazasini tayyorlash uchun avval kerakli bosh aylanasi o'lchamini aniqlab, yozib olinadi (masalan, 54-o'lcham).

20-rasm. Tepa qismining andazasini

Tepa qismining andazasini tayyorlash. Olingan o'lcham asosida do'ppining tepa qismi radiusi aniqlanadi. Uni aniqlash uchun quyidagi formuladan foydalaniladi:

$$R = L : 6,28 = 54 : 6,28 = 8,6 \text{ sm}$$

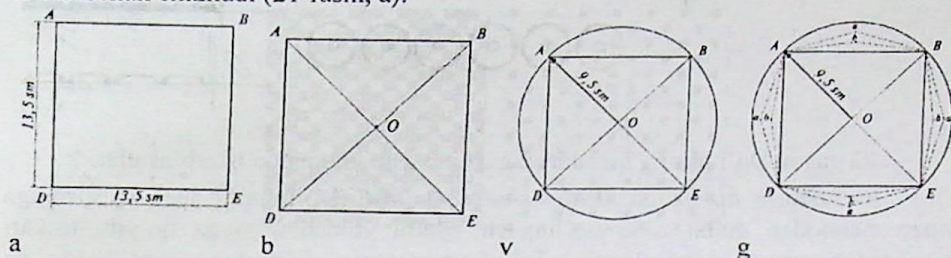
Bu yerda: L - o'lcham uzunligi, 6,28- o'zgarmas son. L = 54 sm

Endi sirkul yordamida radiusi R 8,6 smga teng bo'lgan aylana chiziladi (20-rasm). Chizilgan aylanani qaychi yordamida qirgib olinadi va uni karton qog'ozga ko'chirib, do'ppining tepa qismi andazasini tayyorlab olinadi.

Kizak qismining andazasini tayyorlash. Endi kizak qismining andazasi chiziladi. Buning uchun eni 4 sm, uzunligi L = 54 sm ga teng bo'lgan to'g'ri

to'rtburchak chizib olinadi. Kizakning enini ixtiyoriy ravishda 4 sm dan oshirib olish ham mumkin. Bu do'ppining chuqurroq bo'lishini ta'minlaydi.

Uchburchaksimon taxlanadigan do'ppining andazasini tayyorlash (21-rasm). Bunday do'ppilarning andazasini tayyorlash uchun avval kerakli bosh aylanasi o'lchamini aniqlab, yozib olinadi (masalan, 54-o'lcham). Uning tepa qismi andozasi chizmasi quyidagicha tayyorlanadi. Kizak qismining uzunligi 4 ga bo'linadi, ya'ni $54 : 4 = 13,5$ sm. Endi tomonlari 13,5 sm ga teng bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chiziladi (21-rasm, a).

21-rasm. Uchburchaksimon taxlanadigan do'ppining tepa qismi andazasi

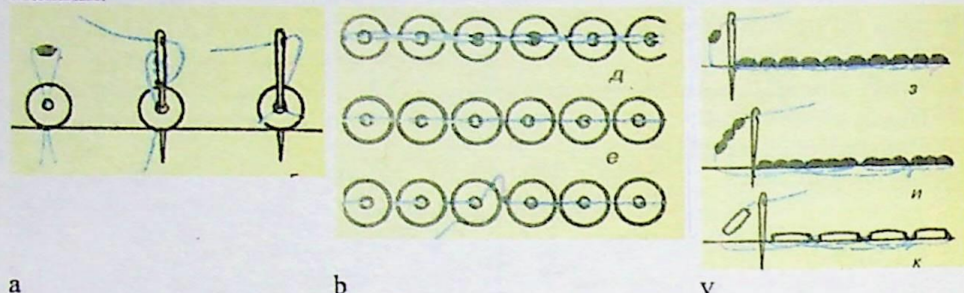
To'g'ri to'rtburchakning burchaklarini chizg'ich yordamida birlashtirib, markaziy O nuqta topiladi (21-rasm, b). Hosil bo'lgan markaziy nuqtadan to'rtburchak uchlarigacha bo'lgan masofada $R = 9,5$ sm aylana chiziladi (21-rasm, v). Aylananing to'rtburchak tashqarisiga chiqib turgan qismini 21-rasm, g da ko'rsatilganidek ikki a va b bo'lakka bo'lib chiqiladi. So'ngra shu chizilgan sxema bo'yicha qirqib, andoza tayyorlanadi.

Do'ppining detallarini bichish uchun ishlatiladigan gazlamani kiyiladigan ko'ylak gazlamasiga moslab olish kerak. Shuning uchun ko'p hollarda do'ppi detallarining avrasi atlas va adras hamda sidirg'a velyur gazlamalaridan, astari esa gulli yoki sidirg'a chit gazlamasidan bichiladi. Avval tepa qismining avrasi bichiladi. Bichishda andoza chetlaridan 1,0 sm chok haqi qoldiriladi. Bichib olingan tepa qismining avrasi bo'yicha astar bichiladi. Shuningdek, do'ppining kizagi matoning diagonal bo'yicha bichiladi. Kizak astarining enini bichib olingan avrasidan 2 sm kengroq qilib hamda diagonal bo'ylab bichiladi.

Bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini nozmunchoq, piston yordamida tikib, tugatish. Qizlar kiyishiga mo'ljallangan nozmunchoqli, pistonli do'ppilar dumaloq, to'rtburchak va ovalsimon shakllarda bo'lishi mumkin. Bichib olingan do'ppining tepa va kizak qismiga munchoq bilan bezab tikiladi. Uni tikish usullari 22-rasmida ko'rsatilgan.

Do'ppini bezab uchun uning avrasiga pistonni biser, tugun va markazda birlashadigan 2-3 ta tekis chok bilan tikish mumkin (22-rasm, a). Pistonlarni bir to'g'ri chiziq bo'ylab tikishda popop chokda (bunda chok uzunligi piston diametrining yarmiga teng), qaytma chokda va oldinlatilgan chokda tikish mumkin (22-rasm, b). Nozmunchoq va steklyarus tikishda qaytma chokdan foydalanish qulay bo'lib, bunda ignaga 1 – 3 ta dan nozmunchoq kiritib tikish ham mumkin (22-rasm, v).

Bu bezak materiallarni tikishda gazlama guliga qarab yoki biror gul naqshini do'ppi detalining kerakli qismiga tushirib olib, so'ngra nozmunchoqlar bilan tikish mumkin.

22-rasm. Do'ppining qismlariga piston va nozmunchoq tikish usullari

Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishini yakunlash. Do'ppining tepa va kizagiga nozmunchoqdan gullar tikib bo'lingach, ularni yumshoq joyga qo'yib, teskari tomonidan yengil dazmollanadi. Taklif etilayotgan do'ppining tepa qismi va kizakning orasiga qalin karton qog'oz qo'yib tayyorlanadi.

Tepa qismining avrasi bilan astari orasiga qalin karton qog'oz (avranga teng qilib qirib olingan hamda doirasining tashqi chizig'i 4-5 sm ga qisqartirilgan bo'lishi kerak) qo'yib, ko'klab olinadi.

Kizakning avrasini alohida, astarini alohida ikki uchini tikuv mashinasida birlashtirib tikiladi.

Kizakning avrasini do'ppining tayyorlab qo'yilgan tepa qismiga tikiladi. Kizak orasiga ham karton qog'oz qo'yiladi. Buning uchun kengligi kizak kengligiga teng bo'lgan, uzunligi kizak uzunligidan 2 sm uzun bo'lgan karton qog'ozdan tasma shaklida kesib olinadi. Shu karton qog'ozning ikki uchini 1 sm dan bir-birining ustiga o'tkazib birlashtirib tikiladi, keyin aylantirib tepa qismiga ulanadi. Endi tikilayotgan do'ppini teskariga o'giriladi. Kizakning astarini do'ppining tepa qismi bilan kizagi ulangan chokini yashirib, qo'lda chiroyli va tekis qilib ko'rinmas chok yordamida maydalab ko'klab chiqiladi.

Do'ppi kizagining avrasiga jiyagini ulab olinadi. Bunda jiyakni ko'rinmas qo'l choki yordamida jiyak uchun mo'ljallab qoldirilgan joyga tikiladi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'quvchilarga milliy bosh kiyimlardan do'ppini tikish va bezatish haqida krossvord yoki 10 ta test tuzib kelish topshiriladi.

61-62. Qiz bolalar sumkachasini tikish texnologiyasi bilan tanishtirish.

Andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga qiz bolalar sumkachasini tikish texnologiyasi, andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish haqida bilimlar berish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni qiz bolalar sumkachasini tikish jarayonida ozoda,

sifatli va tez ishlashga odatlantirish

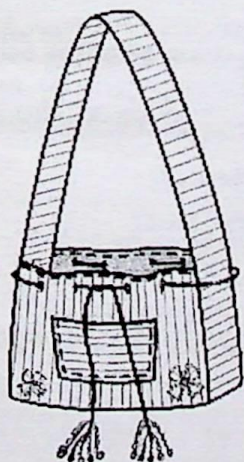
Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda qiz bolalar sumkchasini tikish uchun kerakli materiallarni tanlash va ularni bezashni to'g'ri bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavsizlik texnikasi qoidalarini bo'yich plakat, qiz bolalar sumkchasini tikilgan namunalari, gazlama bo'laklari, sumka andozalari, mavzu bo'yicha bajarilgan buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, 150 sm kenglikdagi 60 sm gazlama, yumshoq elimli qotirma, sumka tubiga mos ravishda $30 \times 7,5$ sm o'lchamda qattiq qotirma material, sumka og'zini yopib qo'yish uchun 3-4 mm qalinlikda 1,4 m uzunlikda shnur, bezatish uchun turli nozmunchoqlar, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Qiz bolalar sumkchasini tikish texnologiyasi, andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish yo'llarini tushuntirishda texnika vositalaridan va og'zaki metodlardan foydalanish yaxshi samara beradi. O'quvchilarni darsga qiziqtirish maqsadida klaster usulidan foydalanib, "Sumka" so'zi atrofida tushunchalarni tarmoqlash va bunda har bir o'quvchining ishtirok etishiga ahamiyat berish kerak. Amaliy mashg'ulot jarayonida kirish, joriy va yakuniy yo'llanmalarni berib borish zarur. O'quvchilar bajarayotgan ishlaridagi kamchiliklarni bartaraf qilib borib ularning bajargan ishlarini rag'batlantirib turiladi. Dars so'nggida sumkaga tikilgan nozmunchoq naqshlari ko'rgazmasini uyushtirish kerak.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

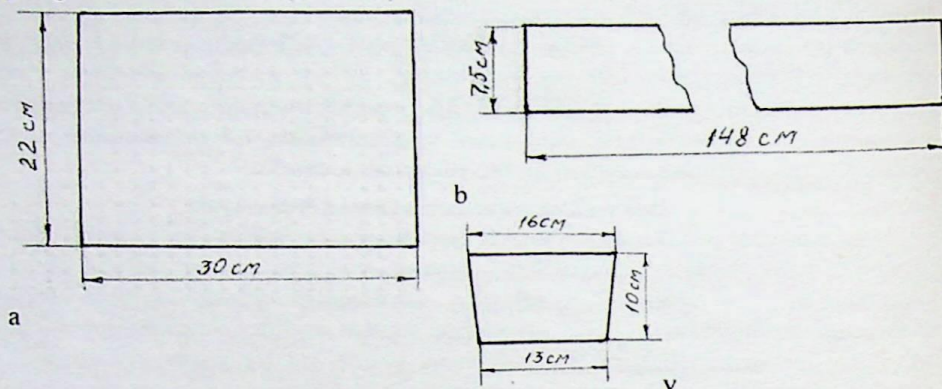
25-rasm. Qizlar sumkasi

«Sumkachamni qo'lda ko'tarib yurib charchadim, uni doim qaergadir qo'yib, keyin izlab yuraman», degandi 1954 yilda Koko Shanel. 1955 yilning fevralida esa Shanel xonim to'g'ri to'rtburchak shakldagi uzun zanjir tasmali sumkacha yaratadi. Shunday qilib, ayollarda ilk bor sumkachani qulay tarzda taqib yurish imkoniyati paydo bo'ldi.

Bugungi kunda ayollar va qizlar sumkalarini ahamiyatligini baholash qiyin. Qo'l sumkalari qulay bo'lib, ko'chaga ish bilan chiqqanda, kerakli hujjatlar, buyumlarni solib yurish oson bo'ladi. Hamma narsa bir joyga jam bo'ladi.

Hozirgi kunda qo'l sumkalarining turli-tuman ko'rinishlari sotuvda bo'lib, ular turli xil materiallardan: tabiiy va sun'iy charmdan, zich to'qilgan gazlamalardan, plashli materiallardan va hokazolardan tayyorlanmoqda. Shuningdek, makrame usulida hamda ilmoq va piltakashlarda ham to'qilib, turli shakllardagi sumkalar omma e'tiboriga havola qilinmoqda. Quyida keltirilgan qo'l sumkalari turli ko'rinishda bo'lib, ayrimlari nozmunchoqlar, kashta, applikasiyalar bilan bezatilgan

Andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish.
 Quyida maktab o'quvchilariga mo'ljallangan qo'l sumkasini tayyorlash jarayoni haqida ma'lumot berilgan. Bu sumkacha yo'l-yo'l gulli zich to'qilgan va zig'ir tolali gazlamadan tikilgan. Bunga 150 sm kenglikdagi gazlamadan 60 sm sarf bo'ladi. Bu sumkachani tikish uchun avval uning andozasi tayyorlab olinadi. U quyidagi detallardan iborat (24-rasm):

24-rasm. Qizlar sumkasining andozalari.

a – sumkaning asosiy qismlarini bo'yi 22 sm va eni 30 sm – 4 dona bichiladi;

b – 2 dona oraliq detal, sumkani ko'tarish bndlari bilan yaxlit bichilgan. Uning o'lchamlari 148×7,5 sm.

v – 1 dona kichkina cho'ntak. Uning balandligi 10 sm, yuqori qismidagi kengligi 16 sm va pastki qismi kengligi 13 sm.

Sumka chizmasini chizish uchun chizg'ich, millimetr qog'ozi, qalam kerak bo'ladi. Chizma 24- rasmda ko'rsatilganidek o'lchamlarda chizib olinadi va hamma tomonlaridan 1 sm chok haqi qoldirib qirqib olinadi. Bichish jarayonida sumka eskiziga qarab, gazlama gulining yo'nalishini to'g'ri qo'yish kerak. Bichilgan detallar tekshiriladi va tikishga tayyorlanadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Mavzuni darslikdan foydalanib yaxshilab o'qish.
2. O'quvchilarga qizlar sumkasi andozasini tayyorlab kelish va bichish

63-64. Sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikish yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda sumkacha bo'laklariga biser, piston

yordamida tikishda sumkaning vazifasiga va gazlama guli hamda rangiga moslab to'g'ri tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavsizlik texnikasi qoidalar bo'yich plakatlar, naqsh elementlaridan namunalar, mavzuga oid buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, ish qutisi, santimetr lentasi, qalam, nozmunchoq, piston, maxsus igna, qaychi, angishvona, sumka detallari, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Bu mavzuni o'qitishda munozara, savol-javob tarzida olib boriladi. Shuningdek, kompyuter texnikasi yordamida slaydlar va videomateriallar namoyish etish mumkin. Naqsh elementlari turlari namunalarini tikish ko'rsatmali tarzda bajarib o'rgatiladi. O'quvchilar naqsh elementlari sumka detallariga tikishni amaliy ravishda bajaradilar, ularning ishlari nazorat qilib turiladi va ish davomida yo'riqnomalar berib boriladi. Xato va kamchiliklar mashg'ulot jarayonida tahlil qilinadi va to'g'ri bajarish bo'yicha yo'l-yo'riq beriladi. O'quvchilarga ish jarayonida ishlatilayotgan asboblari va moslamalar: igna, qaychi angishvona, santimetrli lentalarning har birini nomi, vazifasi va foydalanish yo'llari o'rgatiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Nozmunchoq va pistonlar ranglarini sumka rangiga mos yoki kontrast rangda olish mumkin. Sumkaning old qismi etagida nozmunchoq bilan naqsh guli tushirilgan. Shuning uchun sumkani tikishdan oldin uni nozmunchoq bilan bezatib tikib olish kerak.

Tanlangan naqsh nusxasi shaffof qog'ozga tushirib olinadi. So'ngra sumkaning etak qismiga ikki tomoniga simmetrik tarzda naqsh guli ko'chiriladi. Nozmunchoq chizilgan naqsh guli bo'yicha tikib chiqiladi. Sumka shnurining uchlaridagi nozmunchoqli shokilalar tizilib, so'ngra shnurga tikib qo'yiladi. Har bir shnur uchiga 5 ta dan shokilalar tikilishi kerak.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'zi tanlab bichilgan sumkasi uchun tanlangan eskiz bo'yicha gul naqshi namunasini oxirigacha tikib kelish.

65-66. Qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikish va sumka bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy ish jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarni qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikish va bezashda badiiy didlarini o'stirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavsizlik texnikasi qoidalari bo'yich plakatlar, naqsh elementlaridan namunalar, mavzuga oid buklet, plakatlar va slaydlar, kompyuter, ish qutisi, santimetr lentasi, qalam, nozmunchoq, piston, maxsus igna, qaychi, angishvona, tikuv mashinasi, qotirma materiallar, sumka detallari, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Bu mavzuni o'qitishda munozara, savol-javob tarzida olib boriladi. Shuningdek, kompyuter texnikasi yordamida slaydlar va videomateriallar namoyish etish mumkin. Sumka bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash usullari ko'rsatmali tarzda bajarib o'rgatiladi. O'quvchilar qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikadilar va sumka bo'laklarni bir-biriga ulaydilar, ularning ishlari nazorat qilib turiladi va ish davomida yo'riqnomalar berib boriladi. Xato va kamchiliklar mashg'ulot jarayonida tahlil qilinadi va to'g'ri bajarish bo'yicha yo'l-yo'riq beriladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Sumkaning asosiy qismlarning 2 donasining yuqori tomoniga eni bo'ylab 3 sm enlikda yumshoq yelimli qotirma yopishtiriladi. Asosiy qismning biri qotirmali, ikkinchisi qotirmasizligini o'ngini bir-biriga qaratib yuqori tomoni 1 sm chok haqida tikib chiqiladi. Bu bo'laklarini o'ngiga ag'dariladi. Chok tekislanadi va etak hamda yon tomonlari ko'klab chiqiladi. Yuqori qirgimdan 7 mm chok haqida bezak bahyaqator yuritiladi.

Cho'ntakning yuqori qismiga 1 sm enlikda yumshoq qotirma yopishtiriladi. Buklov haqi teskari tomonga bukilib, bahyaqator yuritiladi. Cho'ntakning qolgan yon va etak tomonlari chok haqlari teskariga qaratib dazmollanadi. Tayyor bo'lgan cho'ntakni sumkaning asosiy qismiga shunday joylashtiriladiki, bunda cho'ntak asosiy qismning ikki tomonidan bir xil masofada bo'lishi va yuqori qismidan 7,5 sm pastda joylashishi kerak. Cho'ntak bostirma chok bilan asosiy detalga tikiladi.

Oraliq detal bo'laklarining o'ngini bir-biriga qaratib chetki qirgimlaridan 38 sm dan masofa qoldirib kertim qo'yiladi. Ikkita kertim oraliq'i tikiladi va o'ngiga ag'dariladi. Oraliq detalning uch tomonlari bir-biriga teskari tomonidan ulanadi va yorib dazmollanadi. Oraliq detalning tikilmagan joyi bo'ylab asosiy detalning avval yon tomonlariga 22 sm uzunlikda ko'kklanadi va mashinada tikiladi. So'ngra sumkaning tubiga oraliq detalning qolgan 30 sm bittadan tikiladi.

Asosiy detalning ichki qismi sumka tubiga ko'rinmas chok bilan qo'lda tikilishi yoki mashinada biriktirib tikilib, so'ngra chok haqini yo'rmab qo'yish mumkin. Sumkaning asosiy detalini yuqori qismida 4 tadan jami 8 ta shnur kengligidan bir oz kattaroq izmalar ochiladi. Izmalar oraliq'i teng masofada olinishiga e'tibor berish kerak. So'ngra izmalar orasidan shnur o'tkazilib, uning uchiga shokilalar tikiladi. Sumka turli iplardpn tozalanadi, choklari tekislanadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

1. Mavzuni darslikdan o'qib, konspektlashtirib kelish
2. Qizlar sumkasini tikish texnologik xaritasini har bir o'quvchi o'zi tanlagan sumka uchun bajarib kelish.

67-68. Kiyimlarni saqlash usullari. Kiyimga qarab turish qoidalari.
Yamoq solish texnologiyasi. Amaliy mashg'ulot: yamoq solish

Dars maqsadi:

Ta'limiy: O'quvchilarga kiyimlarni saqlash usullari, kiyimga qarab turish qoidalari, yamoq solish texnologiyasi va yamoq solish yo'llarini o'rgatish.

Tarbiyaviy: O'quvchilarni amaliy mashg'ulot jarayonida ozoda, sifatli va tez ishlashga odatlantirish

Rivojlantiruvchi: O'quvchilarda kiyimlarni saqlash usullari, kiyimga qarab turish qoidalari, yamoq solish texnologiyasi va yamoq solish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavsizlik texnikasi qoidalari bo'yich plakatlar, mavzuga oid buklet, slaydlar, videomateriallar, kompyuter, andoza qog'ozi, andozalar, ish qutisi, santimetr lentasi, chizg'ich, bo'r, qalam, qaychi, gazlama bo'laklari, yamoq solinadigan kiyim, igna, tikuv mashinasi, angishvona, ma'ruza matni, darslik.

Dars o'tish yuzasidan metodik tavsiyalar

Bu mavzuni o'qitishda munozara, savol-javob tarzida olib boriladi. Shuningdek, kompyuter texnikasi yordamida slaydlar va videomateriallar namoyish etish mumkin. Yamoq solish texnologiyasi va yamoq solish ko'rsatmali tarzda bajarib o'rgatiladi. O'quvchilar yamoq solish uchun kichik andozachalar tayyorlashni va tikilgan buyumga yamoq solishni amaliy ravishda bajaradilar, ularning ishlari nazorat qilib turiladi va ish davomida yo'riqnomalar berib boriladi. O'quvchilarga ish jarayonida ishlatilayotgan asboblari va moslamalar: igna, qaychi angishvona, santimetrli lentalarning har birini nomi, vazifasi va foydalanish yo'llari o'rgatiladi.

Dars mashg'uloti yuzasidan nazariy ma'lumotlar

Kiyimlarni saqlash usullari. Kiyimga qarab turish qoidalari. Kiyimni saqlash ham kiyinish madaniyatiga kiradi. Madaniy kiyinishga intilgan inson kiyimini toza tutishi, bejirim kiyinishi, dog', kir bo'lgan, g'ijimlangan kiyimni kiyimasligi, yaxshi dazmollab kiyishi kerak. Har gal kiyinayotganda kiyimni yaxshilab ko'zdan kechirib, so'kilgan joylarini yaxshilab tikish, har bir tugma o'z o'rnida va mustahkamligiga ishonch hosil qilgandan keyingina kiyinish lozim.

Kiyimni ehtiyotkorlik bilan hamda o'z vaqtida, o'z o'rnida kiyilsa, u uzoq chidaydi va yangidek ko'rinadi. Shuning uchun uyda, maktabda, sport mashg'ulotlarida va xizmatda kiyiladigan kiyimlarni avaylab, o'z vaqtida joyiga qo'yib saqlash maqsadga muvofiqdir.

Hamma kiyim ham, ayniqsa, jun va kimyoviy tolali gazlamalardan tikilgan kiyimlar turli hidlarni tortadi, shuning uchun ham kiyimlarni changdan tozalab, shamollatib turish tavsiya qilinadi.

Kiyimlarni saqlash qoidalarga quyidagilarni kiritish mumkin: kiyimlarni iflos qilmaslik zarur; qo'lni yuvayotganda yengni shimarib olish kerak; uy yumushlarini bajarishda fartuk va yenglik kiyib olish zarur; maktabdan kelgach, maktab formasini yechib, uylik kiyimlarni kiyib olish va formani kiyim ilgichga

(veshalkaga) ilib qo'yish kerak; yerga o'tirmaslik, stulda yoki o'tirish uchun mo'ljallangan toza joyda o'tirish zarur. Kiyimlarni har kuni cho'tkalab tozalash kerak; kiyiladigan kiyimning hamma joyi toza va butun bo'liga e'tibor berish kerak, ya'ni:

- a) tugmasi uzilgan bo'lsa, qadab olish;
- b) ilgagi uzilgan bo'lsa, chatib qo'yish;
- v) so'kilgan choklarini o'z vaqtida tikish;
- g) kiyimda yirtiq bo'lsa, uni yamash;
- d) kiyimni doimo dazmollab yurish.

Har bir kiyim, u tikilgan gazlama turiga qarab alohida e'tibor talab qiladi: yuvish, dazmollash, kimyoviy tozalash qoidalari ifodalangan shartli belgilar kiyim choklariga tikib qo'yilgan bo'ladi.

Yamoq solish texnologiyasi. Kiyimlarni yirtilgan joylarini ko'zga xunuk tashlanmaydigan qilib tikish, yamash mumkin. Ustqurma yamoq kiyimlarning simmetriyasiga qarab bajariladi. Masalan, shimning tizzasi yirtilgan bo'lsa, ko'ylak yengining tirsagi yoki bitta cho'ntak yirtilgan bo'lsa, yamoq har ikkala tizzaga, ikkala tirsakka, ikkala cho'ntakka bir xil qilib solinadi, bunday yamoqni bezak yamoq deyiladi. Yamab bo'lingandan keyin bostirib dazmollanadi.

Kiyimning yirtilgan, teshilgan, kuygan, sitilgan joylari bo'lsa, yamoq solinadi. Yamoq solish kiyimning turiga qarab, masalan, oddiy yamoq solish kiyimning ustidan yoki tagidan yamoq qo'yib bajariladi.

Kiyimlarni tuzatishda ish o'rini tashkil qilish. Bajariladigan ishga qarab ish o'rni tayyorlanadi. Bajariladigan ishlar qo'lda tikish, tugma qadash, petlya tikish, yamoq solish, ilgak chatishdan iborat bo'lsa, stol va stulni yorug' yaxshi tushadigan joyga qo'yiladi. Ish qutichasi va kerakli asboblari tayyorlanadi. Mashina va dazmol ishlari shu moslamalar turgan joyda bajariladi.

"Yamoq solish" mavzusidagi amaliy mashg'ulot quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1. Yirtilgan joyni mo'ljallab, rangni moslab gazlama bo'laklaridan yamoq qirib olinadi.
2. Kiyimning yirtilgan joyini, qirib olingan yamoqni yaxshilab, tekis qilib dazmollanadi.
3. Yamoqni kiyimdagi yirtiq joyning tagiga qo'yib ko'klab chiqiladi.
4. Yirtiqning atrofini qaychi bilan to'g'rilab qirib chiqiladi va ichiga qayirib chetidan yashirin chok bilan tikiladi.
5. Ko'klash choki olib tashlanadi, keyin chok dazmollanadi.

O'quvchilarga uyga topshiriqlar beriladi

O'tilgan barcha mavzularni o'qib kelish. Testga va savol-javoblarga tayyorgarlik qilish.

III QISM

QISHLOQ XO'JALIK ASOSLARI YO'NALISHI

1. O'SIMLIKSHUNOSLIK

1.1. Umumiy tushunchalar

1-2-mashg'ulot. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari.

Dars maqsadi:

Ta'limiy: o'quvchilarga tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari,

mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari haqida umumiy ma'lumotlar berish;

Tarbiyaviy: texnika xavfsizligi qoidalari, tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari, sanitariya gigiena talablari, mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlarida xavfsiz ishlash usullaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari, mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari prinsiplarini takomillashtirish haqidagi ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ilmiy izlanishga, ijodkorlikka yo'naltirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalari yozilgan plakatlari, proeksion materiallar, televideomateriallar, elektron materiallar, kompyuter, plakatlari, diapozitivlar, rasmlar, darsliklar, metodik qo'llanma, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "B\B\B", "Aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Yangi mavzuning bayoni

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. Salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchini tayinlash, o'quvchilarning mashg'ulotga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish. O'qituvchi o'quvchilarning mehnat ta'limi haqidagi bilimlarini "B\B\B" savollari orqali aniqlaydi.

2. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish.

3. O'tilgan mavzuni takrorlash. 5-sinf mehnat ta'limi darsida o'simlikshunoslik haqidagi tushunchalarni takrorlaydi.

4. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnomasi: O'quvchilarga tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari, mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari mavzusi yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javobdan foydalanish orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnomasi: Yakuniy yo'riqnomasi berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalariga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari deganda nimanı tushunasiz?

2. Tuproqning turi aniqlash usullari haqida ma'lumot bering.

3. Tuproqning sifatini, hosildorligini aniqlash usullari haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

4. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlari haqida ma'lumot bering.

5. Qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlarini aytib bering?

6. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlariga misollar keltiring.

3-4 mashg'ulot. O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari

Darsning maqsadi:

- a) ta'limiy – o'quvchilarga O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish;
- b) tarbiyaviy – o'quvchilarga O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari asosida ekologik tarbiya berish;
- v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari bo'yicha ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: sanitariya gigiena qoidalari bo'yicha plakatlari, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, tabiiy namunalar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Blist", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali qurollardan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari haqida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha

o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. O'simliklarni parvarish qilish usullarini tavsiflab bering.
2. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari tushuntirib bering.
3. O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalarini. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullarini ko'rsatib bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

5-6 mashg'ulot: Mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlari.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish;

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlarida xavfsiz ishlash usullaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlari bo'yicha ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlari, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, savollar banki, tabiiy namunalar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Debatlar" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlari bo'yicha ma'lumotlar berish. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash.

2. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnika tadbirlari o'g'it solishga necha xil agrotexnika talabi bor?

3. Mahalliy tuproq turi va hosildorligini aniqlash usullari haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

1.2. QISHLOQ XO'JALIK ASBOB-USKUNASI VA UNDA FOYDALANISH

7-8 mashg'ulot: Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumot.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumot berish;

b) tarbiyaviy – o'quvchilarga qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ularga oid ko'nikmalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlari, texnika turlaridan namunalari, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Charxpalak", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. **Yangi mavzuning bayoni.**

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlari vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar

egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi, xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalariga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumot bering.

2. Texnika deganda nimani tushunasiz?

3. Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlariga misollar keltiring.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

9-10 mashg'ulot: Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan ish qurollar.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipiga rioya qilgan holda to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "B\B\B", "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash,

navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yerga ishlov beruvchi qo'l qurollar deganda nimalar tushuniladi?
2. Yerga ishlov beruvchi mexanizatsiyalashtirilgan qurollar nimalardan iborat?
3. Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

11-12 mashg'ulot. Yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilarga yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o‘quvchilariga yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar ishlash prinsipiga rioya qilgan holda to‘g‘ri foydalanishni o‘rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o‘quvchilarning yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar bilan ishlash bo‘yicha ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko‘rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo‘yicha plakatlari, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo‘llanmalar, ma‘ruza matni, lug‘atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og‘zaki, ko‘rgazmali, “aqliy hujum” kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O‘tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg‘ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O‘quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O‘quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O‘tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta‘limi darslarida mavzuga oid o‘tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo‘riqnomasi: O‘quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo‘lgan asbob-uskuna va ko‘rgazmali jihozlari vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o‘quvchilarni faollashtirib borishga e‘tibor beriladi, amaliy mashg‘ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo‘riqnoma: O‘quvchilarga mavzu yuzasidan yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar to‘g‘risida ma‘lumotlar beriladi. O‘qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojjat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko‘rsatadi, har bir o‘quv birligi bo‘yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so‘raladi. Savol-javob orqali o‘quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo‘yicha o‘quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo‘riqnoma: Yakuniy yo‘riqnoma berish paytida o‘quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo‘llay olishi, ish usullarini to‘g‘ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalariga rioya qilishi, ish o‘rnida belgilangan tartibni qo‘llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to‘g‘ri foydalana olishi; o‘quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to‘g‘ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar deganda nimalar tushuniladi?

2. Melorativ holat nima?

3. Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

13-14 mashg'ulot: Urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari ishlash prinsipiga rioya qilgan holda to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, muammoli vaziyat, "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoni-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. **Yangi mavzuning bayoni.**

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan

asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Urug' ekish deganda nimalar tushuniladi?
2. Ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari haqida aytib bering
3. Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan qurollar, ularning tuzilishi va ishlash prinsipi haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

15-16 mashg'ulot. Ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqiantirgichlari

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqiantirgichlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqiantirgichlaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqiantirgichlari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalariga bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, muammoli vaziyat,

“aqliy hujum” kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnama: O'quvchilarga mavzu yuzasidan ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziquantirgichlari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnama: Yakuniy yo'riqnama berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Ekin qator nima?
2. Ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziquantirgichlari haqida nima bilasiz?
3. Ekin qator oralariga ishlov haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

17-18 mashg'ulot. Ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, muammoli vaziyat, "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. **O'tilgan mavzuni takrorlash.** Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar

egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Ekinlarni himoya qilish nima uchun zarur?
2. Sug'orishda ishlatiladigan mashinalar qaysilar?
3. Ekin qator oralariga ishlov haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

19-20 mashg'ulot: Chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalariga bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochoqlari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, muammoli vaziyat, "aqliy hujum" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish,

mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlarni vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qilyuchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1 Chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari haqida ayting?

2. Sug'orishda ishlatiladigan mashinalar qaysilar?

3. Chorva mollari uchun yem-xashak qanday tayyorlanadi?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

21-22 mashg'ulot: Don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar. Kombaynlar.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar, kombaynlar to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar, kombaynlardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar, kombaynlari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik

texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, muammoli vaziyat kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlarni vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar, kombaynlari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi, oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar?
2. Kombaynlarni haqida nima bilasiz?
3. Don va dukkakli ekinlar qaysilar?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

23-24 mashg'ulot: Sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlari, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, muammoli vaziyat kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar

shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar qaysilar?

2. Sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan jihozlar qaysilar?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

25-26 mashg'ulot: Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarning Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalari bilan ishlash bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, savollar banki, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, muammoli vaziyat kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5

2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10

3. Yangi mavzuning bayoni-50

4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. **Tashkiliy qism.** O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat

qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalari to'g'risida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rinda belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1 Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar vositalar qaysilar?

2. Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan jihozlar qaysilar?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha krossvord tuzib kelish.

1.3. QISHLOQ XO'JALIGI MASHINALARI

27-28 mashg'ulot: Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik haqida umumiy ma'lumot

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi bog'dorchilik yo'l yo'riqlarini o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi bog'dorchilik bo'yicha ko'nikma va malakalarini

rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Ro'lli o'yin" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik haqida ma'lumot berish. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi bog'dorchilik haqida ma'lumot berish.

2. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi bog'dorchilik usullari haqida ma'lumot berish.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

29-30 mashg'ulot: Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish

AMALIY MASHG'ULOT: Daraxtlarni o'simliklarni parvarish qilish

Maqsad: daraxtlarning, o'simliklarning tashqi belgilariga, tuproq namligiga qarab sug'orish muddatini aniqlashni o'rganish.

1. Tajriba uchun kerakli jihozlar va materiallar.

Mashg'ulot maktab xovlisidagi bog'da otkazilsa maqsadga muvofiq bo'ladi. belkurak, pichoq, to'g'ri burchakli chizg'ich, chinni idish, menzurka, suv.

2. Ishni bajarish tartibi.

I. O'simlikning tashqi belgilariga qarab sug'orish muddatini aniqlash.

Maktab bog'idagi daraxtlarning har eridan g'o'za barglari sindirib ko'riladi. Agar barg tomirlari qirsillamasdan sinsa, tuproqda nam etishmagan, daraxt chanqab, bargi so'liy boshlaganligini bildiradi.

II. Tuproq namligiga qarab daraxtni sug'orish muddatini aniqlash.

1) Tuproq namligini aniqlash uchun belkurak bilan 30 sm chuqurlikdan olingan tuproq namunasidan idishdagi suvga solib qorishtiriladi va loydan sharcha yasaladi. Bunda yasalgan sharcha qo'lga yopishmaydigan va sharchaning sirtida bilinar-bilinmas yoriqlar hosil bo'lguncha tuproq solinadi.

2) Yasalgan sharchaning diametri o'lchanadi, uning diametri qancha katta bo'lsa, tuproq namligi shuncha ko'p ekanligi bilinadi. Tuproqning dastlabki nomi qancha ko'p bo'lsa, ma'lum plastiklikka ega bo'lgan sharcha hosil bo'lishi uchun tuproqni piyolaga shuncha ko'p solish kerak bo'ladi va sharcha diametri shuncha kattalashadi.

III. Mashg'ulotni yakunlash

- 1) Asbob uskunalar tozalanadi va joyiga qo'yiladi
- 2) O'quvchilar baxolanadi

31-32 mashg'ulot: Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik haqida umumiy ma'lumot

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi uzumchilik haqidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi uzumchilikda qo'llaniladigan usullardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) **rivojlantiruvchi** – o'quvchilarda mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi uzumchilik bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlari, sanitariya gigiena talablari, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Ro'lli o'yin", "Muammoli vaziyat" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi uzumchilik haqida ma'lumot berish. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojzat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rni belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik haqida ma'lumot berish.

2. Uzumchilik usullari haqida ma'lumot bering.

3. bug'dorchilik haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

33-34 mashg'ulot: Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish

AMALIY MASHG'ULOT: uzumlarni parvarish qilish

Maqsad: uzumlarni oltob urishidan saqlash, homtok qilish.

1. Tajriba uchun kerakli jihozlar va materiallar.

Mashg'ulot maktab xovlisidagi bog'da otkazilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.
Tok navdasini bog'lash uchun mato, qaychi, tok qaychi.

2. Ishni bajarish tartibi.

I. Tokni tashqi belgilariga qarab homtok muddatini aniqlash.

Maktab bog'ida tok navdalari ko'zdan kechiriladi, holatiga qarab homtok qilinishi keray bolgan va homtok qilinishi kerak bo'lmagan toklarga ajratiladi.

II. Tokning homtok vaqtida ilib tashlanadigan navdasini aniqlash.

1) Tokni bachki qismi olib tashlanadi

2) o'sgan navdalar matodan qirqib olingan chizgicha bilan boglanadi

III. Mashg'ulotni yakunlash

1) Asbob uskunalar tozalanadi va joyiga qo'yiladi

2) O'quvchilar baxolanadi

35-36 mashg'ulot: Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan gulchilik haqida umumiy ma'lumot

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi gulchilik to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi gulchilik sirlarini o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi gulchilikda qo'llaniladigan moslamalari bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalarini bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar,

ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Muammoli vaziyat" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnoma: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi gulchilikda haqida ma'lumot berish. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishi gulchilik haqida ma'lumot bering.

2. Uzumchilik haqida ma'lumot bering.

3. Gulchilik haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta boshqotirma tuzib kelish.

37-38 mashg'ulot: Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari haqida umumiy ma'lumot

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlari, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, "Ro'lli o'yin", kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari haqida ma'lumot berish. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojijat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan

ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari to'g'risida aytig.

2. Uzumchilik haqida ma'lumot bering.

3. Gulchilik haqida ma'lumot bering.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

39-40mashg'ulot: Chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar.

Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rnini va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rnini va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rnini va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rnini va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalarini bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, mulyajlar, qo'llanmalar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, anketalar, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, "Bumerang", "Mozaika" kabi interaktiv metodlar.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20

5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan asbob-uskuna va ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnama: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rni va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot berish.

O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnama: Yakuniy yo'riqnama berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajar olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar bering. Xavfsizlik qoidalarini.

2. Xavfsizlik qoidalarini. Ish o'rni va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

41-44 mashg'ulot: Chorva mollaridan otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlari o'rganish

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlariga ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda Otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlariga ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalari bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "kichik guruhlarda ishlash", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali qurollardan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Otlarni parvarishlash jarayonlari haqida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali foydalanish orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar

egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalariga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Otlarni parvarishlash jarayonlari haqida nimalarni bilasiz?
2. Otlar zotlari haqida nimalarni bilasiz?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

CHORVACHILIK ASOSLARI

45-48 mashg'ulot: Mavzu: Chorva mollaridan quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish

Darsning maqsadi:

a) **ta'limiy** – o'quvchilariga quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) **tarbiyaviy** – o'quvchilariga quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlariga ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) **rivojlantiruvchi** – o'quvchilarda quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlari ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalar bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "kichik guruhlarda ishlash", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali qurollardan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyonlarni parvarishlash jarayonlari haqida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali foydalanish orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Quyonlarni parvarishlash jarayonlari usullari haqidan nimalarni bilasiz?

2. Quyonlarning turlari haqida nimalarni bilasiz?

3. Hayvonlarning oziq normasi deb nimaga aytiladi?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.

2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.

3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

49-52 mashg'ulot: Mavzu: Chorva mollaridan nutriyalarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga nutriyalarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o‘quvchilariga nutriyalarni parvarishlash va ko‘paytirish jarayonlariga ta‘sir etuvchi omillarni e‘tiborga olgan holda to‘g‘ri ish olib borishni o‘rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o‘quvchilarda nutriyalarni parvarishlash va ko‘paytirish jarayonlari ta‘sir etuvchi omillarni e‘tiborga olgan holda to‘g‘ri ish olib borish bo‘yicha ko‘nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko‘rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalari bo‘yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma‘ruza matni, lug‘atlar, ma‘lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, savollar banki, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: “Aqliy xujum”, “kichik guruhlarda ishlash”, “Muammoli ta‘lim”, og‘zaki, ko‘rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O‘tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg‘ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O‘quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O‘quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O‘tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta‘limi darslarida mavzuga oid o‘tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo‘riqnomasi: O‘quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo‘lgan ko‘rgazmali qurollardan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o‘quvchilarni faollashtirib borishga e‘tibor beriladi, amaliy mashg‘ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo‘riqnama: O‘quvchilarga mavzu yuzasidan nutriyaarni parvarishlash jarayonlari haqida ma‘lumotlar beriladi. O‘qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko‘rsatadi, har bir o‘quv birligi bo‘yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so‘raladi. Savol-javob orqali foydalanish orqali o‘quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo‘yicha o‘quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo‘riqnama: Yakuniy yo‘riqnama berish paytida o‘quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo‘llay olishi, ish usullarini to‘g‘ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalarga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalariga rioya qilishi, ish o‘rnida belgilangan tartibni qo‘llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to‘g‘ri foydalana olishi; o‘quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to‘g‘ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Nutriyalarni parvarishlash jarayonlari usullari haqidan nimalarni bilasiz?
2. Nutriyalarning turlari haqida nimalarni bilasiz?
3. Hayvonlarning oziq normasi deb nimaga aytiladi?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta boshqotirma tuzib kelish.

53-56 mashg'ulot: Chorva mollaridan qo'ylarni parvarishlash jarayonlarini o'rganish

Darsning maqsadi:

- a) ta'limiy – o'quvchilariga qo'ylarni parvarishlash jarayonlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.
- b) tarbiyaviy – o'quvchilariga qo'ylarni parvarishlash jarayonlariga ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.
- v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda qo'ylarni parvarishlash jarayonlariga ta'sir etuvchi omillarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalarini bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, savollar banki, test materiallari, topshiriq kartochkalari, anketalar, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "kichik guruhlarda ishlash", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali qurollardan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli

vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tibor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan qo'ylarni parvarishlash jarayonlari haqida ma'lumotlar beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali foydalanish orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Qo'ylarni parvarishlash jarayonlari usullari haqida nimalarni bilasiz?
2. Qo'ylarning zotlari haqida nimalarni bilasiz?
3. Qo'ylarni boqishda oziq normasi deb nimaga aytiladi?

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta test tuzib kelish.

57-58 mashg'ulot: Parrandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga Ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini o'rganish

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga parrandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga Ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga parrandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga Ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda parrandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga Ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi va sanitariya gigiena qoidalari bo'yicha plakatlar, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy xujum", "Veer", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, bunda turli xil muammoli vaziyatlarni hosil qilib, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. parrandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga Ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullari haqida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalarga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Parrandalarni o'stirish texnologiyasi haqida nima bilasiz?
2. Ozuqa tayyorlash usullari?
3. Ozuqa xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini ayting.

5. Uyga vazifa berish:

1. Mavzu bo'yicha darslikda berilgan amaliy mustaqil ishlarni bajarish.
2. Mavzu bo'yicha xavfsizlik texnikasi va sanitariya-gigiena qoidalarini o'rganib kelish.
3. O'tilgan mavzu yuzasidan qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda mavzu bo'yicha 10 ta boshqotirma tuzib kelish.

ELEKTROTEXNIKA ISHLARI

59-60 mashg'ulot: Bitta xonani yoritish zanjiri sxemi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga bitta xonani yoritish zanjiri sxemi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilariga Bitta xonani yoritish zanjiri sxemi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullarini e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda Bitta xonani yoritish zanjiri sxemi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullarini e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borish bo'yicha ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalar bo'yicha plakatlar, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan

ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnoma: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari haqida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi.
2. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash qanday ketma ketlikda bajariladi?
3. Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari.

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdan o'tilgan mavzuni o'qib mustahkamlash
2. Mavzu bo'yicha yangiliklarni to'plash

61-64 mashg'ulot: Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilarga elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – o'quvchilarga elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlarni e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik

texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlar, elektron uskuna namunalari, proektsion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnama: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar beriladi. elektrotexnik hamda elektron uskunalarini ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar t'og'risida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojyat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnama: Yakuniy yo'riqnama berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi, sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'mida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Elektrotexnik hamda elektron uskunalarini ishlab chiqarish
2. elektron uskunalarini ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar t'og'risida ayting

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdan o'tilgan mavzuni o'qib mustahkamlash
2. Mavzu bo'yicha yangiliklarni to'plash

UY-RO'ZG'OR BUYUMLARINI TA'MIRLASH

65-68 mashg'ulot: Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari.

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy – o'quvchilariga yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari to'g'risidagi bilimlarni o'rgatish.

b) tarbiyaviy – yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlarini e'tiborga olgan holda to'g'ri ish olib borishni o'rgatish.

v) rivojlantiruvchi – o'quvchilarda yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari to'g'risida ko'nikma va malakalarini rivojlantirish.

Moddiy texnik jihatdan jihozlash va ko'rgazmali qurollar: xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha plakatlari, elektron uskuna namunalari, proeksion materiallar, televideo materiallar, elektron materiallar, kompyuter, rasmlar, ma'ruza matni, lug'atlar, ma'lumotnomalar, test materiallari, topshiriq kartochkalari, mustaqil bajarish topshiriqlari.

Foydalaniladigan metodlar: "Aqliy hujum", "Muammoli ta'lim", og'zaki, ko'rgazmali.

Reja:

1. Tashkiliy qism-5
2. O'tilgan mavzuni takrorlash-10
3. Yangi mavzuning bayoni-50
4. Yangi mavzuni mustahkamlash-20
5. Uyga vazifa berish-5

Mashg'ulotning borishi

1. Tashkiliy qism. O'quvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, navbatchilarni tayinlash. O'quvchilarning darsga tayyorgarlik darajasini nazorat qilish.

2. O'tilgan mavzuni takrorlash. Uyga berilgan vazifalarni tekshirish, mehnat ta'limi darslarida mavzuga oid o'tilgan materiallarni takrorlaydi.

3. Yangi mavzuning bayoni.

Kirish yo'riqnomasi: O'quvchilarga yangi mavzu uchun zarur bo'lgan ko'rgazmali jihozlar vositasidan foydalanib bayon qilinadi, o'quvchilarni faollashtirib borishga e'tabor beriladi, amaliy mashg'ulot yuzasidan topshiriqlar tushuntiriladi.

Joriy yo'riqnama: O'quvchilarga mavzu yuzasidan quyidagi ma'lumotlar

beriladi. Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari t'og'risida ma'lumot beriladi. O'qituvchi jalb qiluvchi savollar bilan murojlat etadi, mavzuning eng asosiy tushunchalarini ajratib ko'rsatadi, har bir o'quv birligi bo'yicha xulosalar qiladi, kelib chiqqan muammolarni yozish so'raladi. Savol-javob orqali o'quvchilarning umumiy tasavvurlarini aniqlaydi. Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi. Mustaqil ish uchun topshiriqlar beradi va bajarilgan ishlar bo'yicha o'quvchilar baholanadi.

Yakuniy yo'riqnoma: Yakuniy yo'riqnoma berish paytida o'quvchilar egallagan nazariy va amaliy bilimlari baholanadi. (nazariy bilimlarini amalda qo'llay olishi, ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi; sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilishi, ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llay olishi; oshxona jihozlari, asbob-anjomlaridan to'g'ri foydalana olishi; o'quv topshiriqlarini bajara olish texnologiyasini to'g'ri bajara olishi).

4. Yangi mavzuni mustahkamlash.

1. Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar.
2. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablari
3. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari

5. Uyga vazifa berish:

1. Darslikdan o'tilgan mavzuni o'qib mustahkamlash
2. Mavzu bo'yicha yangiliklarni to'plash

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi. 2015 йил.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. T.: "Ma'naviyat", 2008.
3. Karimov I.A. Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish – eng oliy saodatdir. – T.: "O'zbekiston", 2015.-304 b.
4. Boltaboyev S.A., Magdiyev O.SH. Mehnat va kasb ta'limi metodikasidan amaliy mashg'ulotlar (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2002.
5. Davlatov K. Mehnat va kasb ta'limi, tarbiyasi hamda kasb tanlash nazariyasi va metodikasidan amaliy mashg'ulotlar: Pedagogika instituti O'quvchilari uchun qo'llanma – T.: "O'qituvchi", 1995.
6. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. Mehnat ta'limi o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. – T.: 2009.
7. Tolipov O'Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari (O'quv qo'llanma). – T.: "Fan", 2006.
8. Tojiyev J. K. Mehnat ta'limida o'quvchilar xalq hunarmandchilik bilim va ko'nikmalarini shakllantirishning individual ta'lim texnologiyalari. – T.: 2010.
9. Uzviylashtirilgan Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Mehnat ta'limi, Tasviriy san'at, Chizmachilik, Musiqa madaniyati, Jismoniy tarbiya (1-9 sinflar), – T.: 2010.
10. Qo'ysinov O.A., Sattorov V.N., Yakubova H.S.. Mehnat ta'limidan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi. Metodik qo'llanma. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2011.
11. QO'ysinov O.A., Yakubova H.S., TO'rabekov F.S., Rajabova S. Mehnat ta'limi, kasb tanlashga yo'llash fanidan laboratoriya mashg'ulotlari. Metodik qo'llanma. – T.: 2013.
12. Sharipov Sh.S., Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A., Tolipov O'Q., va b. Mehnat ta'limi. 5-sinf uchun darslik. – T.: 2012.
13. Sharipov SH.S., Jalilov T. Xavfsizlik texnikasi va ishlab chiqarish sanitariyasi qoidalari. Metodik yO'riqnoma. – T.: 2002.

Интернет Веб-сайтлари:

1. www.uzedu.uz (xlv.uz) – Xalq ta'limi vazirligi veb-sayti
2. www.rtm.zn.uz – Respublika ta'lim markazi
3. www.edunet.uz – Maktablararo resurs markazi veb-sayti
4. www.google.uz – veb-sayti
5. ZiyoNet.uz – O'zbekiston Ziyonet ta'lim veb-sayti

MUNDARIJA

TEXNOLOGIYA VA DIZAYN YO'NALISHI

T/r	Kirish	3
	Taqvimiy-mavzuli rejalashtirish	4
	Metallga ishlov berish texnologiyasi	
1-2	Qora metallar qotishmalari cho'yan va po'latning asosiy mexanik hossalari: qattqlik, elastiklik, plastiklik va mo'rtlik. Tayyorlanadigan buyumlar.	13
3-4	O'lchash, rejalash va dastlabki ishlov berish asboblari ishga tayyorlash va ishlash usullarini o'rganish.	15
5-6	Metallga ishlov beruvchi asboblarning ichki qismlarini sozlash va ta'minlash. NI-1	16
7-8	Tokarlik-vint qirqish stanogining vazifasi, qo'llanishi, tuzilishi, asosiy qismlari va ularning vazifasi. Tokar va chilangarning ish o'rnini tashkil qilish.	18
9-10	Stanoklarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari. Tokarlik ishlarida moslamalardan foydalanish asoslari. Metallga issiqlik va sovuqlik ishlov berishning mohiyati.	21
11-12	Texnika va konstruksiyalash elementlari. Buyumlarni tayyorlash: loyihalash, o'lchash, rejalash, biriktirish, pardozlash. NI-2	23
13-14	Rejalash, arralash, kesish, egovlash, zubilo bilan ishlash usullari.	25
15-16	Bir necha detal va tayyorlanmaga ishlov berish. Metallarga ishlov berishga oid halq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari.	27
17-18	Tayyorlanadigan detal eskizini chizmalarini, texnologik xaritalarni tuzish va o'qish. Materialni tejimli sarflashni rejalash. Metallarga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullarini o'rgatish.	29
	Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi	
19-20	Yog'ochning fizikaviy hossalari. Yog'och turlarining xususiyatlari. Duradgorlikda ishlatiladigan yelimlar va bo'yoqlar turlari, xususiyatlari, ishlatilish sohalari.	31
21-22	Yog'och asosli yarimtayyor (yarimfabrikat) mahsulotlar namunalarini bilan tanishish va ishlatilish sohasini aniqlash. Yelimlar va bo'yoqlarni ishlatish.	33
23-26	Yog'ochlarni rejalash asboblarning turlari, ularni	

	ishlatish va saqlash qoidalari. NI-3	35
27-28	Qo'l randa va parmalash qurilmalarining tuzilishi, ulardan xavfsiz foydalanish qoidalari.	37
29-30	Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanish usullarini o'rganish. NI-4	38
31-36	Yog'ochga ishlov berish asboblari to'g'ri foydalanib, buyumlar yasash.	40
37-38	Asboblarni sozlash va ta'mirlash.	41
39-40	Stanoklarning asosiy qismlari va vazifalari. Yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining ish tamoyillari, unda bajariladigan operatsiyalar.	43
41-42	Stanoklar tuzilishidagi umumiylik. Ulardagi harakat uzatish mexanizmlari, kinematikasi. NI-5	45
43-44	Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik va parmalash stanoklarining tuzilishini, ularni ishga tayyorlash hamda xavfsiz ishlatish qoidalarini o'rgatish.	47
45-46	Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi asosida uy-ro'zg'or buyumlarini tayyorlash	49
47-48	Yelimlarni ishga tayyorlash va ulardan foydalanish qoidalari. NI-6	51
49-50	Yog'ochga ishlov berishni o'rgatishda fanlararo aloqalar. Yog'ochga ishlov berishga oid xalq hunarmandchiligi turlari bo'yicha ish usullari.	52
51-52	Amaliy mustaqil ishlar: silindr shaklidagi detallar (egov, o'qlov) eskizini tuzish.	55
53-54	Yog'ochdan tayyorlanadigan buyumni tanlash, rejalash, o'lchash.	57
55-58	Yog'och va boshqa materiallardan xalq hunarmandchiligi ish usullari asosida buyumlar tayyorlash.	58

Elektrotexnika ishlari

59-60	Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblari elektr manbaiga ulash, ularning atrof-muhit va inson sog'ligiga ta'siri. NI-7	60
61-64	Elektr energiyasini tejimli ishlatish usullari. Elektrotexnika hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar to'g'risida ma'lumot.	62

Uy-ro'zg'or buyumlarini ta'mirlash

65-66	Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona intereri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari. NI-8	64
-------	--	----

- 67-68 **Amaliy mustaqil ishlar:** xona va fanlar bo'yicha o'quv xonalarida mebel va qo'shimcha jihozlarni joylashtirish sxematik tasviri hamda eskizlarini tayyorlash. Taklif etilgan yechimlar asosida xonalarni jihozlash.

65

SERVIS XIZMATI YO'NALISHI

Pazandachilik asoslari

1-2	Pazandachilik xonasini jihozlanishiga qo'yiladigan talablar. Sanitariya-gigiyena talablari va xavfsizlik texnikasi qoidalari. Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati.	68
3-4	Pazandachilik xonasida ishlash uchun sanitariya-gigiyena talablari. Oshxona asboblari metall, chinni, sopol, plastmassa, shisha idishlardan to'g'ri foydalanishning ahamiyati.	72
5-6	Sovutgich va muzlatgich, termos, mikroto'lqinli elektrpechlarining tuzilishi va ahamiyati, foydalanish texnologiyasi. NI-1	74
7-8	Qandolatchilikda ishlatiladigan texnologik jihozlardan: ko'pirtirgich (mikser)ning turlari, tuzilishi, ahamiyati, undan foydalanish qoidalari.	78
9-10	Sut va sut mahsulot turlari. Achitilgan sut mahsulotlari sifatiga bo'lgan talablar, saqlanish sharoiti va muddati. Amaliy mashg'ulot: tvorozhnik, pudring tayyorlash va dasturxonga tortish tartib qoidalari.	80
11-12	Un va don mahsulotlarining ozuqaviy qiymati va ahamiyati. Xamir turlari. Oshirma va oshirmasdan tayyorlanadigan xamlar haqida ma'lumot. Amaliy mashg'ulot: Yog'li qatlanib, tayyorlangan xamirdan "Somsa" pishirish. NI-2	84
13-14	O'zbek milliy taomlaridan suyuq ovqatlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish talablari. Amaliy mashg'ulot: Milliy taomlardan "Mastava" tayyorlash.	88
15-16	O'zbek milliy taomlaridan parhez taomlar tayyorlash texnologiyasi va dasturxonga tortish tartibi. Amaliy mashg'ulot: parhez taomlar tayyorlash.	90
17-18	Dasturxon, salfetka-sochiqlarning turlari, ulardan foydalanish, saqlash va yuvish. Amaliy mashg'ulot: Tushlik uchun dasturxon tuzash.	91

Gazlamaga ishlov berish texnologiyasi

- 19-20 Xavfsizlik texnikasi qoidalari va sanitariya-gigiyena talablari. Jun va ipak tolali gazlamalar, ularning

	olinishi. Jun va ipak tolalarning xossalari.	94
21-22	Amaliy mashg'ulot: jun va ipak gazlamalarning xossalarni aniqlash.	97
23-24	Furnitura haqida umumiy ma'lumot. Ilgaklar, halqalar tikish, tugmachalar va pistonlar qadash. Taqilma turlari. Amaliy mashg'ulot: "Molniya" taqilmasini tikish. NI-3	98
25-26	Oyoq yuritmalik tikuv mashinasining tuzilishi. Ishlash printsiplari. Amaliy mashg'ulot: Oyoq yuritmalik tikuv mashinasini ishlashga tayyorlash.	101
27-28	Tikuv mashinasida ishlatiladigan kichik mexanizatsiya vositalaridan foydalanish. Tikuv mashinasidagi kichik nosozliklarni tuzatish. Amaliy mashg'ulot: Ichki kiyim choklaridan namunalarni tikish.	103
29-30	Beldan kiyiladigan kiyim turlari. Yubkalar haqida ma'lumot. O'lchov olish. NI-4	107
31-32	Yubka chizmasini chizish.	109
33-34	Yubka eskizlarini chizish va modellash.	110
35-36	Yubka chizmasini tekshirish. Andaza va gazlamani tayyorlash.	111
37-38	Gazlama ustiga andazani joylashtirish. Yubkani bichish va tikish.	113
39-40	Birinchi kiydirib ko'rish. Kiydirib ko'rishdan so'ng kamchiliklarni tuzatish	116
41-42	"Molniya" taqilmasini tikish. NI-5	118
43-44	Yubkaning bel va etak qismlariga ishlov berish.	119
45-46	Yubkani bezash va oxirgi ishlov berish.	121
47-48	Zardo'zlik san'ati tarixi va uning rivojlanishi. Zardo'zlikda ishlatiladigan materiallar (gazlamalar turlari, karton, zar iplar). Zardo'zlikda ishlatiladigan asbob-uskunalar. Zar ipni o'rash. NI-6	122
49-50	Zardo'zlikda ishlatiladigan naqsh turlari. Kartonga naqsh (gul) tushirish va qirqish. Ish o'rmini tashkil qilish.	126
51-52	Bo'zni korcho'pda taranglab tortish. Zamindoz'ni va guldo'zi usulida tikishni o'rgatish.	129
53-54	Choynak yopqichining gulnaqshini zar ipdan tikish.	130
55-56	Tikilgan mahsulotni korcho'pdan tushirib, tayyorlash texnologiyasini o'rganish (astar tikish). Buyumga oxirgi ishlov berish.	131
57-58	Nozmunchoq (biser) va undan foydalanish haqida ma'lumot. Nozmunchoq to'qish uchun zaruriy xomashyo va moslamalar. Nozmunchoqdan gul,	

	geometrik va boshqa shakllar to'qish.	132
59-60	Milliy bosh kiyimlardan do'ppi tikish texnologiyasi. Do'ppini bichish. Bo'laklarga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikib, tugatish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash. NI-7	135
61-62	Qiz bolalar sumkchasini tikish texnologiyasi bilan tanishtirish. Andoza tayyorlash, zaruriy gazlama, iplar tanlash, sumkachani bichish.	138
63-64	Sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston yordamida tikish.	140
65-66	Qiz bolalar sumkacha bo'laklariga tanlangan naqsh elementlarini biser, piston bilan tikish. Bo'laklarni bir-biriga ulash, ishni yakunlash. NI-8	141
Buyumlarni ta'mirlash texnologiyasi		
67-68	Kiyimlarni saqlash usullari. Kiyimga qarab turish qoidalari. Yamoq solish texnologiyasi. Amaliy mashg'ulot: yamoq solish.	143

QISHLOQ XO'JALIGI ASOSLARI

O'simlikshunoslik

1-2	Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan tuproqning turi va sifatini, hosildorligini aniqlash usullari. Mahalliy hududda keng tarqalgan qishloq xo'jaligi ekinlarining agrotexnika jarayonlari.	145
3-4	O'simliklarni parvarish qilish va oziqlantirish qoidalari. O'simliklarning o'sish tezligi va sog'lomligini nazorat qilish usullari	147
5-6	Mahalliy tuproq turi va hosildorligi ekinlar ekish uchun qulayligini aniqlash. Ma'lum ekin turi uchun agrotexnik tadbirlari. NI-1	148

Qishloq xo'jalik asbos-uskunasi va undan foydalanish

7-8	Qishloq xo'jaligida ishlatiladigan texnika turlari va ular haqida ma'lumotlar.	150
9-10	Yerga ishlov beruvchi qo'l va mexanizatsiyalashtirilgan ish qurollar.	151
11-12	Yerning unumdorligi va melorativ holatini yaxshilashda ishlatiladigan vositalar hamda mashinalar. NI-2	152
13-14	Urug' ekish, ko'chat hamda kartoshka o'tkazish mashinalari	154
15-16	Ekin qator oralariga ishlov beruvchi kultivator-oziqlantirgichlari	155

17-18	Ekinlarni himoya qilish va sug'orishda ishlatiladigan mashinalar, nasos stansiyalari va inshootlari	157
19-20	Chorva mollari uchun yem-xashak tayyorlash mashinalari va jihozlari	158
21-22	Don va dukkakli ekinlar hosilini yig'ib olishda qo'llaniladigan mashinalar. Kombaynlar	159
23-24	Sabzavot hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar. NI-3	161
25-26	Poliz hosilini yig'ib-terib olishda foydalaniladigan vositalar, jihozlar va mashinalar	162

Qishloq xo'jalik mashinalari

27-28	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik haqida umumiy ma'lumot	163
29-30	Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan bog'dorchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish. NI-4	165
31-32	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik haqida umumiy ma'lumot	165
33-34	Qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan uzumchilik yo'nalishi bo'yicha amaliy ishlar o'tkazish	167
35-36	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlaridan gulchilik haqida umumiy ma'lumot	167
37-38	Mahalliy hududda kengroq tarqalgan qishloq xo'jalik yo'nalishlari haqida umumiy ma'lumotlar	169
39-40	Chorvachilikka doir boshlang'ich ma'lumotlar. Xavfsizlik qoidalari. Ish o'rni va birinchi tibbiy yordam haqida ma'lumot	170
41-44	Chorva mollaridan otlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish. NI-5	172

Chorvachilik asoslari

45-48	Chorva mollaridan quyonlarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish	173
49-52	Chorva mollaridan nutriyalarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish	174
53-56	Chorva mollaridan qo'ylarni parvarishlash va ko'paytirish jarayonlarini o'rganish	176
57-58	Parandalarni o'stirish texnologiyasi. Ularga ozuqa tayyorlash va parvarishlash. Ozuqa turlarini, ularning xususiyatlarini va sifatini aniqlash usullarini o'rgatish. NI-7	177

Elektrotexnika ishlari

59-60	Bitta xonani yoritish zanjiri sxemasi. Maishiy elektr asboblarni elektr manbaiga ulash, ularning atrof-
-------	---

	muhit va inson sog'ligiga ta'siri. Elektr energiyasini tejamli ishlatish usullari.	179
61-64	Elektrotexnik hamda elektron uskunalarni ishlab chiqarish, ishlatish va ularga xizmat ko'rsatishga oid kasb-hunarlar t'og'risida ma'lumot.	180
	Uy-ro'zg'or buyumlarini ta'mirlash	
65-68	Yurtimiz me'morchiligi tarixiga oid qisqacha ma'lumotlar. Xona interyeri hamda jihozlanish dizayniga talablar. Sohaga oid yurtimizda tarkib topgan an'analar hamda zamonaviy taraqqiyot yo'nalishlari. NI-8	182

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI**

**T.N.QORI NIYOZIY NOMIDAGI O'ZBEKISTON PEDAGOGIKA
FANLARI ILMIY TADQIQOT INSTITUTI**

O.A.Qo'ysinov, O'.O.Tohirov, D.N.Mamatov, D.F.Aripova

MEHNAT TA'LIMI

6-SINF

METODIK QO'LLANMA

Теришга 2016 йил 13 майда берилди.
Босишга 24.11.2016 йилда рухсат этилди.
Бичими: 60x84 1/16. «Times New Roman» гарнитурасида
офсет босма усулида офсет қоғозида босилди.
Адади 300 нусха. 41/11-сон буюртма.

«POYTAHT-PRINT» МЧЖда чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Учтепа тумани
Катта Хирмонтепа кўчаси, 55а-ўй.

8/11

14